

ഡാം ബ്രഹ്മണ നമഃ

സാരഞ്ചിനീപരിണയം

സംഗീതനാടകം

സാമ്രാജ്ഞീ ചരിത്രം.

(മുഖഗാനങ്ങൾ)

ഗ്രന്ഥകർത്താവ്

ബി. ഗോപാലൻ നമ്പ്യാർ

പ്രസിദ്ധീകർത്താവ്

വള്ളത്തുൾ ഇഷ്ടാമൻ കൃഷ്ണൻ
കോളിയാലങ്ങി അച്ചടും ഉദയനാഥൻ
തൃശ്ശിവപേരൂർ.

KERALA CHINTHAMANI PRESS
TRICHUR.

1093.

(Price 1-Re)

കാം ബ്രഹ്മണേ നമഃ

സാരഞ്ചിനീപരിണയം

സംഗീതനാടകം

D.
-54

എ. ഗോപാലൻ ഉണ്ടാക്കിയത്.

പ്രസിദ്ധകൻ

പള്ളത്ത് ഇക്കോരൻ കൃഷ്ണൻ

കേരളചിന്താമണി ഉടമസ്ഥൻ

തൃശ്ശിവപേരൂർ

(രണ്ടാം പതിപ്പ്—കാപ്പി ൧൦൦൦)

Price 1 Rupee

വില ഹി.ക

കേരളചിന്താമണി ഉടമസ്ഥൻ പള്ളത്ത് ഇക്കോരൻ കൃഷ്ണൻ
വകുപ്പുവകാശം വാങ്ങി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത്.

കെ. കെ. പ്രസ്സ്.

Handwritten red text and signatures at the bottom left corner, including a date '10/5/58' and several names.

സാരങ്ങളിനീപരിണയം.

ഒന്നാം ഖണ്ഡം.

നാദി.

ഏവൻഓരോപരിതന്നെത്താൻ വർദ്ധിപ്പാൻ വ്യക്തിത്വം വികസിപ്പിക്കുവാൻ നീവിമോചനമാനഹാസിയണയാതെത്തെരക്കിട്ടുവെക്കേണ്ടതല്ല. സേവിപ്പോരുകെടുത്തുകൊടുക്കുകയെന്നതാണുപരിതന്നെ-
ഭേദംനിങ്ങളിലൊക്കെയുംകരുണയെച്ചെയ്യട്ടെഎല്ലാവർക്കും.

അങ്കം I.

രംഗം ൧. അനന്തശയനരാജാവിന്റെ അരമന.

പട്ടാഭിഷാമൻ— (പാറാവു കൊടുക്കുന്നു.)

(കുട്ടൻ പൊന്തുന്നു.)

ശീതം ൧. ബിഹാഷ— ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ജഗദീശ! നിൻപദം സന്തതം ഭാസൻ കൂപ്പുന്നേൻ.

അനുപല്ലവി.

അനന്ത ശയന രാജനടയ കരുണയാലേവം

അനു ഭിന്നം ക്ഷേമമായ് ജനം വാസം ചെയ്യുന്നു.

(ജഗ)

ചരണം.

അധിക മധികം തേജസ്സാടിനി മേലും ഭൂമിയിൽ

ആധിയേതും ബാധിയാ തീരാ! കാത്തു പോരുവാൻ,

(ജഗ)

ബ്രാഹ്മണൻ — (പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ചട്ടാ:— ആരാണത്? നില്പിയിടെ.

ബ്രാഹ്മ:— 'നില്പ്' എന്ന് ഏകവചന പ്രയോഗമോ നമ്മുടെ നേരെ?

പട്ടാ:— അധികപ്രസംഗി! നില്പവിടെ.

ബ്രാഹ്മ:— ഞാൻ അല്പമല്ലേ പറഞ്ഞുള്ളൂ. അധികം പ്രസംഗി
യ്ക്കുണ്ടായോ? (പിന്നേയും അടുത്തുചെല്ലുന്നു.)

പട്ടാ:— (സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിട്ട്) ഓ, നിങ്ങളാണോ? വരിൻ! വ
രിൻ!!

ബ്രാഹ്മ:— ഒരു കാര്യം പറയുമ്പോൾ, ആളെ നോക്കണം, സ്ഥ
ലം നോക്കണം, സമയം നോക്കണം, മനസ്സിലായില്ലെ? അ
ല്ലാത്തതാൽ അമാന്തത്തിലാകും.

പട്ടാ:— വെറുതെ സമയം കളയേണ്ട; ഫേ! വന്നുകാര്യം പറ
വിൻ.

ബ്രാഹ്മ:— തന്നോട് അന്വേഷിച്ചാൽ മതിയോ?

പട്ടാ:— എന്താണെന്ന് അറിഞ്ഞ ശേഷമല്ലേ ഇതിന് ഉത്ത
രം പറയാൻ തരമുള്ളൂ.

ബ്രാഹ്മ:— എന്താണ്, നമ്മുടെ രാജകുമാരിമാർക്കു യൗവനം തി
കഞ്ഞല്ലോ. വിവാഹം ഇപ്പഴൊന്നും ഇല്ലയോ? കന്നടേശ
ന്റെ മരണേഷണം ഉണ്ടായെന്നു കേട്ടുവല്ലോ.

പട്ടാ:— എന്തോ സംഗതിയാൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു കൊടുക്കില്ല
പോൽ. പിന്നെ അതിന്റെ സംസാരം ഒന്നും കേട്ടില്ല.

ബ്രാഹ്മ:— അവർ രണ്ടുപേരും വായിയ്ക്കുതന്നെയായിരിയ്ക്കാം.

പട്ടാ:— അതെ. ഇളയ തമ്പുരാട്ടിയുടെ ബുദ്ധിജ്ഞാനാദിവൈ
ഭവത്തെപ്പറ്റി വിസ്മയിയ്ക്കാത്തവർ ആരും ഇല്ല. ഇ
ന്നാൾ തോട്ടത്തിൽ ലാത്തിക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ തിരു
മേനിയോടു ചില വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ച് തക്കിയ്ക്കുന്നതു കേ
ട്ട് ഞാൻ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു പോയി. ഈ കുട്ടി ഒരു പുരുഷ
നായിരുന്നുവെങ്കിൽ സർവ്വ നുപനാരെയും കീഴടക്കുമായിരു
ന്നു എന്നാണ് എല്ലാവരുടെ പക്ഷവും.

ബ്രാഹ്മ:— ഓ ഫോ! ഇത്ര കേമിയോ? ജ്യേഷ്ഠത്തി എങ്ങിനെ?

പട്ടാ:— ആ കുട്ടി ആടിപ്പാടി കളിയ്ക്കുന്നതിലും നേരംപോക്കു പറ
യുന്നതിലും സരസയാണ്.

ബ്രാഹ്മ:— ആട്ടവും പാട്ടും അനുജത്തിയ്ക്കില്ലെന്നോ?

പട്ടാ:— പക്ഷെ വേണ്ടേടത്തെയുള്ളൂ.

ബ്രാഹ്മ:— ആസകലാൽ വിവാഹത്തിന്റെ കാൽപ്പം പൂജ്യം അല്ലേ?

പട്ടാ:— നിങ്ങൾക്കെന്താ വിവാഹത്തിൽ ഇത്ര തിരക്കു?

ബ്രാഹ്മ:— തിരക്കു എന്താണെന്നോ? ശിക്ഷ! ശിക്ഷ! പൊടി പൊടിച്ച് എത്ര നേരം സാപ്പടാം! ദക്ഷിണ എത്ര വാങ്ങാം?

പട്ടാ:— വിവാഹത്തിന്റെ കാൽപ്പം അടുത്തു വരുന്ന സംവത്സരം ലോചന സഭയിൽ വെച്ചു ഒരു സമയം തിളപ്പെടുത്തു മായിരിക്കാം.

എന്നാൽ അങ്ങിനെ ആകട്ടെ അപ്പോൾ കാണാം.

ബ്രാഹ്മ:— തനിക്ക് എന്നെ വേഗം അയച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. എന്താണോ കാരണം?

പട്ടാ:— മറ്റൊന്നുമല്ല, ഒരു സമയം നമ്മുടെ മേലധികാരി പാറാവ് പരിശോധനയ്ക്കു വരും. പാറാവുകാരൻ പുറമെ ആരോടും സംസാരിക്കരുത് എന്നാണു കല്പന.

ബ്രാഹ്മ:— (ആത്മഗതം) എന്നിൽ നിന്ന് ഈ വിദ്വാൻ ലഭ്യം കണ്ടും ഇല്ല. അതാണ് ഇങ്ങിനെ പറയുന്നത്. (പ്രകാശം) എടോ! എന്നെക്കൊണ്ടു താൻ അപകടത്തിൽ ചാടേണ്ട, ഞാൻ പൊയ്ക്കളയാം. (പോകുന്നു.)

(കുട്ടൻ വീഴുന്നു.)

—o—o—o—

അങ്കം 1.

—

രംഗം ൨. അനന്തശയന അരമനയ്ക്കുപേൻ പാറകു
ശാലയും പുത്തോട്ടവും. (രതാകാന്തി, സാരഞ്ചി
നി എന്നീ രാജകുമാരിമാരും കോമളരാ
ജനും ഭവനദാസനും ഇരിക്കുന്നു.)

(കുട്ടൻ പൊന്തുന്നു.)

കോമളരാജൻ — നമ്മുടെ ആചാര്യർ ഇന്ന് അല്പം വൈകീട്ടെ
എത്തുകയുള്ള എന്ന് ഇന്നല വൈകുന്നേരം കണ്ടപ്പോൾ
പറഞ്ഞിരുന്നു.

ര:—കാ:— ഇത് നമുക്കു തരമായി.

ഭ:—ദാ:— അതെ, ആചാര്യർ വരുന്നവരെ വെടി പറഞ്ഞിരിക്കാം.

സാര:— അതിലും ഭംഗി ഈ തോട്ടത്തിൽ ലാത്തി പുഷ്പങ്ങൾ പഠിച്ച് ആനന്ദിസ്സുന്നതല്ലേ?

കോ:—രാ:— കണ്ടോ സൂത്രക്കാര്യുടെ വിദ്യ?

ഭ:—ദാ:— ഹേ! ഇതിലൊന്നു സൂത്രവും വിദ്യയും?

ര:—കാ:— സാരഞ്ചിനിയുടെ വക്കീൽനാമം അവിടുത്തേയ്ക്കു തന്നിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം.

ഭ:—ദാ:— ന്യായം പറവാൻ ഒരു വക്കീൽനാമം വേണമോ?

സാര:— മതി തക്കം നിങ്ങൾ ഇഷ്ടമുണ്ടെങ്കിൽ വരുവിൻ. ഞാൻ പൂത്തോട്ടത്തിൽ പോയി ആനന്ദിസ്സുട്ടേ. (ഇറങ്ങുന്നു)

ഭ:— ദാ:— (എഴുന്നേറ്റ്) ഞാനും വന്നേയ്ക്കാം. (ഇറങ്ങുന്നു)

ര:— കാ:— ചന്ദ്രികയെ പിരിഞ്ഞു ചന്ദ്രൻ ഇരിക്കില്ലല്ലോ.

സാര:— മതി ജ്യേഷ്ഠത്തി.

(ഭവനദാസം സാരഞ്ചിനിയും തോട്ടത്തിൽ ഒരു ഭാഗവും,

രത്നകാന്തിയും കോമളരാജനും മറ്റൊരാൾ

ഒരു ഭാഗവുമായി സംഭാഷണം ചെയ്തും

കൊണ്ടു പൂക്കുളുത്തം ഉല്പസിക്കുന്നു)

കോ:—രാ:— ഹേ മഹാ സുന്ദരി! നിന്റെ വിലാസങ്ങൾക്ക് എന്തൊരു പാത്രമാകും?

ര:— കാ:— ദൈവകടാക്ഷമുണ്ടെങ്കിൽ ഉടനെ ആവാം.

കോ:— രാ:— (പുഷ്പം അറക്കുന്നു.) എന്റെ കയ്യിലുള്ള ഈ പുഷ്പത്തിന്റെ പരിമളം എത്ര വിശേഷം! നോക്കൂ. (രത്നകാന്തിയുടെ മുകളിന്നരികെ പിടിക്കുന്നു.)

ര:— കാ:— പ്രാണേശാ! ഈ പുഷ്പം ഭവാനെന്റെ കയ്യിലുള്ളതാകയാൽ അതിന്റെ സുഗന്ധം ഇരട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു.

കോ:— രാ:— എന്നാൽ, ഇത് എന്റെ കാമനയുടെ തലയിൽ ഞാൻ മുടിപ്പിക്കാം.

ര:—കാ: (ലജ്ജയുടെ) അതിനെന്തൊ വിഷമം?

കോ:— മാ:— (ചൂടിയ്ക്കുന്നു) പുഷ്പത്തിന്റെ ഭംഗി ഇപ്പൊഴെ പൂ
ണ്ണമായുള്ള.

ഭൂ:— ഓ:— (പുഷ്പമുത്ത്, അതു നോക്കി സന്തോഷിച്ചുകൊ
ണ്ട്.)

ഗീതം ൨. ഇംഗ്ലീഷ് നോട്ട്—ആഭിരാമം.

വണ്ഡങ്ങൾ.

ഭൂ:—സരസിജാക്ഷി! കാഞ്ചനീ സുമവികാസശോഭയ,
പരിചൊടിനി അരുണമതിചിന്നാഭവിജ്ഞാതായിടീൽ
അതി കഷ്ടം! പരിമളം നശിച്ചു പോകില്ലേ?

സാര:—പ്രാണനാഥാ! “സാരായാമി ക്ഷസ്തമവല്ലി നിന്നെ
പ്രാണ സ്നേഹ വാരിച്ചാൽ വളർത്തിത്തന്നതാകയാൽ
അതു വാടാ, ഗന്ധം നശിക്കാ, ദീനവത്സലാ!

ഭൂ:—വാരണ ഗാമിനി മൌലിയായി പാരതിൽ,
“സാരായെന്ന ചാരുനാഥം പൂണ്ട ഭവനസുരരി!
എന്നു നിന്നധരാമൃതം പാനം ചെയ്തു ഞാൻ?

സാര:—പരമബന്ധുക്കളായാൽ നിൻ ചരണസേവ ചെയ്യുവാൻ
പരിചൊടിനി ധരണി തന്നിലുടനെ സാധ്യമായതും,
അതിനില്ല ഹേ! വാമേകനെൻ പ്രിയനെ ചേർന്നിടാം.

ഭൂ:—ഹേ! സാരജേണ! നിന്നോടുള്ളി സംഭാഷണം ചെയ്തി
രിയ്ക്കുന്നതിൽ തന്നെ എത്ര സന്തോഷം ഞാൻ അനുഭവി
യ്ക്കുന്നു.

സാര:—ശരി. അത് എനിജ്ഞം അനുഭവമാണല്ലോ.

പ്രാണേശാ! ശിവയോഗം വായിച്ചു കഴിഞ്ഞു
ഇനി നമ്മെ എന്തു വായിപ്പിജ്ഞമോ?

ഭൂ:—ആചാര്യർ വന്നാൽ അറിയാം.

നമ്മുടെ പൂവ്വീകന്മാർ ആത്മീകക്ഷേമത്തി
ന്നായി ഏഴുതിയിട്ട ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്ക് അററമുണ്ടോ?

സാര:—അററമില്ലാതെ ഏഴുതിയിട്ടിട്ട് എന്നാണു ഫലം? ഇത്ര
യൊക്കെ ഉണ്ടായിട്ടും ആയിരത്തിൽ ഒരാളെങ്കിലും ഇവ
യുടെ തത്വം ഗ്രഹിച്ച് ആത്മരക്ഷ ചെയ്യുന്നില്ലല്ലോ!

ഭൂ:—പരമാത്മം തന്നെ. നാൾ മുഴുവൻ ജപത്തിലും ഭ്യാന
ത്തിലും കഴിച്ചുപോന്ന ഇന്ത്യാവാസികൾ ഇക്കാലം ഈ

ശപരോപാസനാ വേണ്ടുവണ്ണം ചെയ്യാത്തത് ആശ്ചര്യം തന്നെ.

സാരം:—നാം ഇനി പോയിരുന്നു വല്ലതും വായിക്കുകയല്ലേ?

ഉദാ:—അങ്ങിനെ ആകട്ടെ. പോകാം.

വേ! കോമളരാജാ കൂട്ടരേ! ആചാര്യർ എത്താറായി. വല്ലതും പോയി വായിക്കൂ. വരുവിൻ!

ര-കാ:—തിരുക്കുണ്ടകിൽ നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും പൊയ്ക്കൊടുവിൻ. ഞങ്ങൾ വന്നോളാം.

(സാരയും ഭുവനദാസും പോയിരുന്നു വായിക്കുന്നു)

കൊ.രാ:—“രത്നം” പറഞ്ഞ ഉത്തരം പററി.

ര-കാ:—പ്രാണനാഥാ! ഈ ചേമന്തി നോക്കൂ. ഇത് ഈ കുപ്പിയത്തിൽ ഞാൻ കുത്തിവെക്കും.

ആചാ:—(പ്രവേശിച്ചു ശബ്ദിക്കുന്നു.)

ര-കാ:—അയ്യോ! (പരിഭ്രമത്താൽ പുഷ്പം കയ്യിൽനിന്നു വീഴുന്നു.) ഗുരു എത്തിപ്പോയി.

(രണ്ടുപേരും പോയിരിക്കുന്നു.)

ആചാ:—(ആത്മഗതം) ഇവർ രണ്ടുപേരും കാടിച്ചെറുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല എന്നാണു വിചാരം. ഇവരുടെ കളികൾ കവിഞ്ഞതായി ഞാൻ പലപ്പോഴും കാണുന്നുണ്ട്. (ചെന്നിരിക്കുന്നു)

നാലുപേരും:—ഗുരോ! നമസ്കാരം.

ആചാ:—ശ്രദ്ധേയ. (രത്നകാന്തിയേയും കോമളരാജനേയും നോക്കിക്കൊണ്ടു) കണ്ഠങ്ങളേ! നിങ്ങൾ തോട്ടത്തിൽപോയി നേരംപോക്കു പറയാതെ വായനയിൽതന്നെ സമയം കഴിച്ചായിരിക്കാം. നല്ലത്. (ചുറ്റും നോക്കി) യോഗശാസ്ത്രം വായിച്ചു കഴിഞ്ഞുവല്ലോ. ഇനി മറ്റൊരു ഗ്രന്ഥം വായനയ്ക്കു എടുക്കുന്നതിന്നു മുമ്പായി ഞാൻ നിങ്ങളെ ഒരു പരീക്ഷിക്കട്ടെ. ശ്രദ്ധിച്ചു കേൾപ്പിൻ!

“ക്രിയാ യുക്തസ്യ സിദ്ധിസ്യാത്
അക്രിയസ്യ കഥം ഭവേൽ
ന ശാസ്ത്ര പാഠ മാത്രേണ
യോഗ സിദ്ധിഃ പ്രജായതേ.”

കോമളരാജ! ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥം കേൾക്കട്ടെ.
കോ-രാ:—ഗുരോ! ഇതിന്റെ അർത്ഥം നല്ലവണ്ണം പഠിച്ചാൻ
സാധിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

ആചാ:—തേക്കാനി! നീ പറയൂ.

ക-രാ:—(ആത്മഗതം) എന്തൊക്കെയോ ഇന്നാൾ പറയുന്നതു
കേട്ടിരുന്നു. അതൊക്കെ തലയിലാക്കിവെക്കുന്നതിൽ പരം
ബുദ്ധിമുട്ട് എന്താണ്? (അറിയാത്ത നിലയിൽ നിൽക്കുന്നു.)

ആചാ:— ഉ-ം. ഉ-ം. ഭവനദാസാ! ഇതിന്റെ അർത്ഥം പറയുക.

ഭ-ദാ—വേദോക്തയായ യോഗാദി ക്രിയയോടുകൂടിയവന്നു സിദ്ധിയുണ്ടാകുന്നു. ശാസ്ത്രം മാത്രം പഠിച്ച് അറിവുണ്ടായതു കൊണ്ടു മോക്ഷം സിദ്ധിക്കുകയില്ല.

സാര:—അതല്ല ഗുരോ! ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥം ഈവിധം എടുത്തുകൂടയോ?

ആചാ:—എങ്ങിനെ, എങ്ങിനെ കേൾക്കട്ടെ.

സാര:—“ക്രിയാ യുക്തസ്യ” എന്ന പദത്തിന്നു “യോഗാദിക്രിയയോടു കൂടിയവൻ” എന്ന് അർത്ഥം കല്പിക്കേണമോ? അത് അസംബന്ധമല്ലേ? “അഹിംസാ പരമോ ധർമ്മഃ” ഹിംസകൂടാതെയിരിക്കുന്ന ധർമ്മമാണു മുഖ്യധർമ്മം, എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല, ദേവീഭാഗവതത്തിൽ,

“ദപിഞ്ജേ ഭോഗ രതൈർവ്യാദേ
ദശിതം ഹിംസനം പശോഃ.”

(അർത്ഥം) തിന്നാൻ താൽപര്യമുള്ള പട്ടന്മാരാൽ വേദത്തിൽ പശുഹിംസ വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണെന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു “ക്രിയാ യുക്തസ്യ” എന്ന പദത്തിന്നു “മനോമാലിന്യത്തെ നീക്കുന്ന ഈശ്വരസ്തുതി,” ധ്യാനം മുതലായ പരോപദ്രവരഹിതക്രിയയോടുകൂടിയവൻ” എന്നാണ് അർത്ഥം കല്പിക്കേണ്ടത്.

ആചാ:—വളരെ സന്തോഷം! വളരെ സന്തോഷം! ഭവനദാസ! പറഞ്ഞ അർത്ഥത്തിലും ഭംഗികൂടക അമ്മു പറഞ്ഞതിലാണ്. അവൻ അത്ര ആലോചിച്ചില്ല.

കേൾപ്പിൻ! ഇനി നിത്യം ഇവിടെ വന്നു വായി
 ജ്ഞേണമെന്നില്ല. വിവരം ഞാൻ മഹാരാജാവോടു സമയം
 പോലെ ഉണർത്തിച്ചുകൊള്ളാം.

ഉദാ:—(ആത്മഗതം) ഇവർ ഈ വിധം കരളം പറയേണ്ട
 തില്ലയായിരുന്നു. (പ്രകാശം) ആചാർ്യരേ! കൊച്ചുതമ്പുരാട്ടി
 യും ഞങ്ങളും ദിനം വരുന്നതായാൽ അന്യോന്യം വായിച്ചും
 തക്കിച്ചും പഠിക്കുമല്ലോ.

സാര:—(ആത്മഗതം) എന്റെ കഷ്ടകാലത്തിന്നായിട്ടോ ഞാൻ
 ഇങ്ങിനെ കൊണ്ടുതുടങ്ങിയത്! (പ്രകാശം) ഭവനദാസ് പ
 റത്തവിധം ആവാമോ ഗുരോ?

ആചാ:—വേണ്ടമ്മാളേ. കേൾപ്പിൻ! നിങ്ങളും ഭവനദാസ്സനും
 ദൈവകൃപയാൽ ബുദ്ധിജ്ഞാനവൈഭവാദികൾ വേണ്ട
 വോളം ഉണ്ട്. കോമളരാജാ! നിന്റെ അച്ഛൻ കൊങ്ക
 ണേശൻ അനേക ഗുരുവരന്മാരുണ്ട്. എങ്കിലും നീ എ
 ന്നോടുകൂടി വായിച്ചാൽ വിദ്യ കേമമായുണ്ടാകുമെന്നു കരുതി
 ഇവിടെത്തെക്കയച്ചു. നീ ഉദാസീനതകൊണ്ടു കാലം കഴിച്ചു.
 ഇതിനാൽ ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു. മതകാന്തി! നിങ്ങളും
 വിദ്യയിൽ തുണയില്ല. നീയും കോമളരാജനും അതിലേയ്ക്കു്
 ഇനിയെങ്കിലും പ്രത്യേകദൃഷ്ടിവെക്കണം.

നിങ്ങൾ നാലുപേക്കും യൌവനം തികഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
 മാസത്തിൽ നാലോ, അഞ്ചോ തവണ ഞാൻ വന്നു വാ
 യനയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന സംശയം തീർത്തുകൊള്ളാം. കേട്ടോ
 എല്ലാവരും?

എല്ലാവരും—കല്പനപോലെ.

ആചാ:—നിങ്ങൾ നാലുപേരേയും ജഗദീശൻ കടാക്ഷിക്കട്ടെ.

നിങ്ങൾ പോയി സുഖമായി വസിപ്പിൻ
 തങ്ങൾ തങ്ങളുടെ മന്ദിരസീമി
 മംഗലം വേതു ദൈവ വിചാരേ
 ഭംഗമെന്നതു ഭവിക്കരുതാട്ടും.

സമയം അതിക്രമിക്കുന്നു. ഞാൻ പോകുന്നു. ഷ
 ണ്തങ്ങളേ! നിങ്ങൾക്കും പോകാം. (പോകുന്നു)
 കോ-രാ—(രത്നകാന്തിയോടു്) മനോമണിയേ! ഇങ്ങിനെ വന്നു
 കലാശിച്ചല്ലോ.

ഗീതം ൩. ചെഞ്ചുരുട്ടി—രൂപകം.

പല്ലവി.

നാഥേ! നളിനലോചനേ!

അനുപല്ലവി.

എന്തു കഷ്ടമീവിധം ബന്ധുരാംഗി വന്നതു
ബന്ധമെന്തെങ്കോ ഹന്തമൽ പ്രിയേ!

(നാഥേ)

ചരണങ്ങൾ.

ഇളിനത്തിൽ സൽഗുരു നിർദ്വന്ദ്വനായ് തീർന്നു
വിദ്വന്മാരി! ഭരേ! കാണുകഴൽ.

(നാഥേ)

സാരഞ്ജിനി വാക്യത്താൽ പാരമ്യം പുണ്ടു നാം
വേറിടുമാറായി കാവ്യേണി ശുഭേ!

(നാഥേ)

മോദഭാരമോടനാം മേദിനീപതിസുതേ!

സാദരം വാണു കാതര നേത്രേ!

(നാഥേ)

നാരിബലികൊണ്ടുനിൻ മാർകത്തിൽ നിന്നടൻ

മാഞ്ഞു പോകുമോ നിൻപ്രിയമെല്ലാം?

(നാഥേ)

൨-കാ—പ്രാണനാഥ! ഇത് എന്തു കഥയാണ്?

ഗീതം ൪. ബിഹാസ്—ആദിതാളം

പല്ലവി.

വേണ്ടഹോവുമാ പരിഭവം വേണ്ടഹോ വുമാ.

അനുപല്ലവി.

ഗുരുവരനെക്കൊണ്ടുയോർത്തു കരുതിക്കൊള്ളു മാനസേ
പ്രാണേശാ നീമമവൻ മമവൻ മമവൻ അതിനില്ല വാദം

(വേണ്ടഹോ)

ചരണം.

എരിയുമഗ്നി കീഴടയെന്നു വരികിലുമെൻ വാക്കിനു

വന്നിടുമോ അന്തരം അന്തരം അന്തരം മമബന്ധുരാംഗാ (വേണ്ടഹോ)

൩-ദാ— ജഗന്മാഹനേ! ഇനി നിത്യം കാണമാൻ ഇടയില്ലാ
ത്തതുകൊണ്ടു വ്യസനിക്കുന്നു.

ഗീതം ൫. ചെഞ്ചുരുട്ടി—രൂപകം.

പല്ലവി.

അന്നമേ! നാം വേരിടേണ്ടും സംഗതി വന്നു

അനുപല്ലവി.

ധന്യശീലേ! നിൻവിയോഗം എങ്ങിനെ സമിച്ചു

(അന്നമേ)

ചരണം.

എന്തെന്നു ലന്നതവി കാരജാലങ്ങൾ
 ഒന്നൊടൊന്നായി തിങ്ങിവിങ്ങിടുന്നസുന്ദരി! (അ)
 വാരിജാക്ഷി! നിന്നെവിട്ടാ ലാറെനില്ലേടോ
 സാരമേറും പ്രാണനാഥേ! ചാരുകേശിനി! (അ)
 എന്നിലുള്ള സ്നേഹപൂര മിന്നിമേലിൽ നീ
 ഒന്നുമേ മറന്നിടൊല്ലെ സന്നതാംഗിനി. (അ)

സാര— ചാരുബുദ്ധേ! വ്യസനിപ്പേണ്ട.

ഗീതം ൬. ഉൾനീ—രൂപകം.

പല്ലവി.

സുന്ദര മുത്തേ! നിതന്നെമൽ പ്രാണനായകൻ
 അറുപല്ലവി.
 എന്നതിനു എനിൽപ്രാണ നുള്ളകാലവും
 വന്നിടുന്നതല്ലഭംഗം ഒന്നുകേൾക്ക നീ. (സുന്ദരമുത്തേ)

ചരണം.

ഇത്രാണിതൻ നൽപദവി തന്നിടാ മെന്ത
 ഇത്രുൻവന്നിരുന്നാൽകൂടി നിന്നെവിട്ടിടാ (സുന്ദരമുത്തേ)

കോ-ര—ഘേ! രണ്ടാളും കൂടി എന്താണൊരു സ്വകാര്യം.

ഭ-ഭാ—ഇത് അവിടുത്തേക്കും സംബന്ധിയല്ലല്ലോ.

ര-കാ—നിങ്ങൾക്കു സ്വകാര്യം പാടുണ്ടെങ്കിൽ ഞങ്ങൾക്കും ആ
 വാം.

സാര—സ്വകാര്യം ആർക്കു പറയാം. ഇനി മേൽ നമുക്ക്
 ഇവിടെ ഒന്നായി കൂട്ടവാൻ തരമില്ലാതെ വന്നതിനാൽ
 വ്യസനിപ്പുന്നു.

ര-കാ—വ്യസനിച്ചവിടെ നില്പിൻ. ഞങ്ങൾ പൂത്തോട്ടത്തിൽ
 കൂടി എത്തിക്കൊള്ളാം.

കോ-രാ—(മനഘോഷത്തോടെ) അതാണു നല്ലത്. (രത്നകാന്തി
 യുടെ കൈ പിടിച്ചു പോകുന്നു)

ഭ-ഭാ—എന്റെ കാമനയെ കണ്ടു ദിനം പ്രതി വിശേഷം
 പറയാതെ എങ്ങിനെ ഞാൻ ജീവിക്കട്ടേ.

ഗീതം ൭. കരഹരപ്രിയ—രൂപകം.

പല്ലവി.

പ്രാണസഖി! നിന്മുഖാര റിന്ദം
 കാണിപാത്താൽ ചേദമെന്നതുണ്ടോ?

അനുപല്ലവി.

ഗുണമൊലെ! വനലോലെ മുഴുവിയെ!
നിന്നധരമെച്ചൊന്നൊണ്ടിതൻ സമാനം.

ചരണം.

മരിമാൻ മിഴി! നിൻകോമളാധര നൽ
പുതുതേൻ കുടിപ്പാൻ സംഗതി വന്നെന്നാൽ
അതുതാനി പ്രപഞ്ചത്തിലുതെന്ന
മമ മാനസത്തിലുനീടുന്നു ഖാലേ!

ഞാൻ ഒരു രാജകുമാരനായിരുന്നുവെങ്കിൽ വ്യസനിപ്പാനി
ടയില്ലായിരുന്നു.

സാര—ജീവനാഥാ! എനിക്ക് നിന്നിൽമീതെ രാജകുമാരനില്ലാ.

എന്തിനു വ്യസനിപ്പുന്നു. കൂടക്കൂടെ കാണാമല്ലോ.

ശീതം പൂ ഹിതസ്ഥാനിതോടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ശങ്കകളെന്തിനു പ്രാണനാഥാ!

അനുപല്ലവി.

സൂര്യനിലെന്നാൽ മാതൃസമാന
വാരിജം വികസിപ്പിച്ചുണ്ടോ?

(ശങ്കകളെ)

ചരണം.

കുതിരവൻ നീതാൻ താമരയിഹ്നാൻ
കരുതുക നാമിത്തരമേ.

(ശങ്കകളെ)

പ്രാണകാന്താ! നേരം വൈകി. ഇനി പിരിയുകയല്ലേ?
ഉ-ദാ—പ്രിയതമേ! അപ്രകാരമാവാം (രണ്ടുപേരും പോകുന്നു.)

—o—o—o—

അങ്കം ൧.

(രംഗം. ൩. അനന്ത ശയന അരമന. അ. ശ. രാജാവും
പതിയും ഇരിയ്ക്കുന്നു.)

(കുട്ടൻ പൊന്തുന്നു.)

രാജാവ്—വല്ലഭേ! സാരജ്ഞിനിയുമായി തോട്ടത്തിൽ നിന്നു ഇ
ന്നലെ ചെയ്ത സംഭാഷണം ഓർമ്മോടെ ആശ്ചര്യം ജനി
പ്പുന്നു. അവളുടെ ബുദ്ധി വൈഭവം ആശ്ചര്യം! അതിന്നു
സരിച്ച രൂപലാവണ്യവും ഉണ്ട്.

രാജ്ഞി—ബുദ്ധി എത്രയുണ്ടായിട്ടെന്നാണ്? അവർ ഒരു സ്ത്രീ അല്ലയോ? ഘടത്തിൽ വെച്ചു ഭീപമെന്നല്ലേ കരുതാൻ തരമുള്ളൂ. കഷ്ടം! അവർ ഒരു പുത്രനായിരുന്നുവെങ്കിൽ എത്ര പ്രകാശിജ്ഞമായിരുന്നു.

രാജ്—വിദ്യ സ്ത്രീയിലായാലും പ്രകാശിജ്ഞം, കേൾക്കൂ. ശൗംഗാ രമജ്ഞരി ഫേതുവാൽ കാളിദാസൻ ഏതു നിലയ്ക്കുത്തി. കൂടാതെ രാമായണം ഭാരതം മുതലായ പുരാണഗ്രന്ഥങ്ങൾ നോക്കൂ. എത്രയോ സ്ത്രീകൾ അവരവരുടെ കാര്യങ്ങൾക്കു അവസ്ഥാനുസരണമായും കാലോചിതമായും ഓരോരോ ഉപദേശങ്ങൾ കൊടുത്തതായി കാണുന്നു. മൃഗാല അവളുടെ ഭർത്താവിനു വിദ്യ ഉപദേശിച്ചതായി വാസിഷ്ഠത്തിൽ വിസ്തരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ കാലാവസ്ഥ നോക്കുന്നതായാൽ തന്നെ സൂര്യസ്തമനമില്ലാത്തതായ ബ്രിട്ടീഷ് സാമ്രാജ്യ കിരീടാധിപതിയും, ഭാരതവണ്ഡ ചക്രവർത്തിനിയും, രാജശിരോമണിയും, ദീന ബന്ധുവും ആയിരിയ്ക്കുന്ന നമ്മുടെ വിദ്യാഭ്യാസ ചക്രവർത്തിനി സ്ത്രീ അല്ലയോ? കൂടാതെ, സ്ത്രീകൾ പുരുഷന്മാർക്കു തുല്യം ഉയർന്ന പരീക്ഷകളിൽ ജയപ്രാപ്തി സിദ്ധിച്ചതായി കാണുന്നില്ലേ?

രാജ്ഞി—വിദ്യ സ്ത്രീകളിൽ പ്രകാശിജ്ഞമെങ്കിൽ ഭർത്താവ് സാമഗ്രാഹിയായിരിക്കേണ്ട? അല്ലാത്ത ഭാഗം സ്ത്രീജ്ഞ സപാതശ്രമിപ്പ.

രാജ്—സാരജ്ഞിനിയെ ഒരു വിദ്വാൻ വിവാഹം ചെയ്തു കൊടുക്കണം, ഇത്രയല്ലേവേണ്ട.

രാജ്ഞി—ശരി, ശരി. അനജ്ഞിത്തോ വൈകിയതു?

രാജ്—ഇതുവരെ ഉണ്ടായ സംഭാഷണത്തിന്റെ സാരം ഇതോ? രത്നകാന്തിയെ ഉദ്ദേശിച്ചു പ്രസ്ഥാപത്തിൽ വരാത്തതിനാൽ അവളെ കൊണ്ടു കന്നം സംസാരിപ്പാൻ ഇടയായില്ല.

സേവകൻ—(പ്രവേശിപ്പുന്നു) സ്വാമിൻ! ആചാര്യർ വന്നു സമയം പാർത്തുനില്ക്കുന്നു.

രാജ്—അദ്ദേഹത്തെ ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നാലും.

സേവ—സ്വാമിൻ. (പോകുന്നു)

രാജാ:—ദേവ! സംഭാഷണം എവിടെ നിത്തിയെന്നു കാമയുണ്ടാ യിരിയ്ക്കാം. രത്നകാന്തിയെ കുറിച്ച് ഒന്നും പറയാൻ സംഗ രതിയായില്ല. പറയുന്നതായാൽ, അവൾ അവിവേകിനിയും, പ്രപഞ്ചസകതയും, ധർമ്മവിഷയങ്ങളിൽ കാഷ്ടമായില്ലാത്ത വളം, വിദ്യയിൽ വിമുഖിയും എന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രാ യം. പുത്രിമാരുടെ ഗുണദോഷാധികാരം അധികമായി അറി വാനിട മാതാക്കന്മാർക്കല്ലേ?

രാജ്ഞി:— ഇവിടുന്ന് ഉണർത്തിച്ചതു വാസ്തവം തന്നെയാണ്.

(ആചാര്യൻ പ്രവേശിയ്ക്കുന്നു.)

ശീതം. ന്. ഫിഹാഷ— ആദിരാളം.

പല്ലവി.

ധർമ്മം ഭീക്ഷിയ്ക്കും സകല ജനത്തിനും.

അനുപല്ലവി.

നിർമ്മലമൂർത്തേ! നീ മേൽക്കൽ ഗുണമേക.

(ധർമ്മം)

ചരണം.

നിന്നടി മലർകൂപ്പി യാചിച്ചിടുന്നേൻ സഭാ മന്നിലേഴയം നിന്നുടെ ഭാസൻ ഞാൻ ഭക്തി മാനസേ യുദിയ്ക്കുവാൻ വഴിപോലെ ശക്തി നൽകീടണേ മൂർത്തിപ്രഭായക!

(ധർമ്മം)

രാജാ:— ഇതാ നമ്മുടെ ആചാര്യർ വരുന്നു.

(രാജാവും പത്നിയും തൊഴുതു നിൽക്കുന്നു.)

ആചാ:— ശ്രമസ്തു. ശ്രമസ്തു.

രാജാ:— ഈ ആസനത്തെ അലങ്കരിച്ചാലും. ഇവിടുന്ന് ഏഴു നെളുക്കയാൽ ഞങ്ങൾ ധന്യന്മാരായി.

(എല്ലാവരും ഇരിയ്ക്കുന്നു.)

ആചാ:— തീരുമുപങ്ങൾ കാണുകയാൽ ഞാനും ധന്യനായി. ഇവിടുത്തെ സമയം വിലപിടിച്ചതായാൽ വന്ന കാര്യം ഉടനെ ഉണർത്തിയ്ക്കാം. ഇന്നു ഞാൻ യോഗശാസ്ത്രത്തിൽനി ന്നു ഒരു ശ്ലോകം വ്യാഖ്യാനിയ്ക്കാനായി ഭൂവനദാസന്നു കൊടുത്ത അമ്പന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ സാരജിനിയ്ക്കു സംശയം ജനിച്ചിട്ടു അവൾ വേറെ ഒരു വിധത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചു.

അവരും കണ്ട അത്ഭുതം മറേതിലും നന്നായിരുന്നു. ഇതിനാൽ ഉണ്ടായിരുന്ന സന്തോഷാതിരേകത്താൽ വിവരം മുഖദാവിൽ ഉണർത്തിപ്പാനായി ഇവിടേയ്ക്കു പോന്നതാണ്. മേലിൽ അവരും സ്വന്തമായി വായിച്ചാൽ മതി. ഭേദിപ്പുന്ന സംശയങ്ങൾ ഞാൻ കൂടക്കൂടെ വന്നു തീർത്തു കൊടുക്കാം. അവരോടുകൂടി രത്നകാന്തിയും വരിയ്ക്കട്ടേ. എന്നിട്ട് ഇത്രമാത്രമേ ഉണർത്തിപ്പാറുള്ളൂ.

രാജാ:—അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹംതന്നെ സാരജിനിയുടെ ബുദ്ധിനെപ്പുണ്ണത്തിന്നു കാരണം.

ആചാ:— ദൈവം നിങ്ങളെ കടാക്ഷിയ്ക്കട്ടേ. ഞാൻ വരട്ടേ.

(പോകുന്നു.)

(രാജാവും പതിയും എഴുന്നേറ്റ് ആദരവുകാട്ടി ഇരിയ്ക്കുന്നു.)

രാജാ:— പ്രാണനാഥേ! 'സാരയെ'ക്കൊണ്ടു നമ്മുടെ ആചാര്യരുടെ വാക്കു കേട്ടില്ലേ? ഹാ! ഞാൻ അവളെക്കുറിച്ച് എററും ആനന്ദിയ്ക്കുന്നു. രത്നകാന്തിയെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ആചാര്യർ കുറഞ്ഞൊന്നു മാത്രമേ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളൂ എങ്കിലും, ഞാൻ അവളെപ്പറ്റി പരിതപിയ്ക്കുന്നു.

രജ്ഞി:— അതിന്നു കാരണമില്ല. അവളെ ഒരു വിദ്വാനായ മഹീപതിയ്ക്കു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്താൽ അവളും ഗുണോൽകൃഷ്ടയായി ഭവിയ്ക്കും.

രാജാ:— പ്രിയതമേ! ഇവർ രണ്ടുപേരും മനസാ വല്ലവരേയും വരിച്ചിട്ടുണ്ടോ?

രാജ്ഞി:— (മന്ദസ്ഥിതം ചെയ്തു.)

രാജാ:— എന്താണ് ഒരു മന്ദമാസം? വല്ലതും അറിയുമെന്നുണ്ടോ? കേൾക്കട്ടേ.

രാജ്ഞി:— ഗീതം ൧൦. ബിഹാഷ— ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ക്ഷിതിപതേ! എൻപതേ! മതിമുഖിമാർ സ്ഥിതി

അനുപല്ലവി.

മതിയതിചോത്താൽ സുഖജിതലതാസമാ.

(ക്ഷിതി)

ചരണം.

അരിമയില്ലെന്നാകിലും ഒരുമരം
അരികേ കണ്ടാൽ ചേരുമാ വൃക്ഷേ
അരിമയോടു മരുവുന്ന തെന്നാലോ
അതിലൊരു വല്ലി ചേർന്നയില്ലയോ? (ക്ഷിതി)

രാജാ:— ശരി, ശരി. ആകട്ടേ, പൂണ്ണമായി മനസ്സിലായില്ല.

രാജ്ഞി:— രത്നകാന്തി കോമളരാജനെ വരിച്ചിരിക്കുന്നു. സാര
ജിനി ഒരു വിദഗ്ദ്ധനേയും ആണ്.

രാജാ:— ഓ ഹോ! വിദഗ്ദ്ധൻ ആരാണെന്നു നമുക്ക് ഉറപ്പിക്കാം)
നല്ലത്, വിദഗ്ദ്ധനായ ഒരു മകനേയും ലഭിച്ചു. സംവത്സരാ
ലോചനസഭ അടുത്തുണ്ട്. ഈ കാര്യം ഒന്നാമതായി തീർച്ച
പ്പെടുത്തിയ ശേഷമേ മറ്റൊരു കാര്യം നോം വിചാരണ
ചെയ്യേണ്ടൂ.

രാജ്ഞി:— നാഥ! ഈ വാക്കുകൾ എന്തെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നു.
(കുട്ടൻ വീഴുന്നു.)

—o—o—o—

അങ്കം 1.

രംഗം 4.

അനന്തശയനരാജാവിന്റെ സംവത്സരാലോചന സഭ.

മന്ത്രി (ഇരിക്കുന്നു) സേനാപതി (ഇരിക്കുന്നു)
ആചാര്യർ (ടി) സിംഹാസനം സർവാധികാർക്കാരർ (ടി)
ദാരുവാലൻ (നില്ക്കുന്നു) ദാരുവാലൻ (നില്ക്കുന്നു.)

(കുട്ടൻ പൊങ്ങുന്നു.)

രാജാ:— (പ്രവേശിക്കുന്നു.)

(ഏല്പാവരം എഴുന്നേറ്റ്)— അനന്തശയനമഹാരാജാധി
രാജൻ ജയ ജയ.

(ഏല്പാവരം ഇരിക്കുന്നു.)

രാജാ:— ഹേ മന്ത്രിപ്രവരാ! നമ്മുടെ പ്രജകൾക്കു ക്ഷേമം ത
ന്നെയോ?

മന്ത്രി— തിരുമേനിയുടെ കൃപയാകുന്ന ചന്ദ്രികാ പ്രജാക്ഷേമങ്ങളാകുന്ന കുമുദങ്ങളെ വികസിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അവയുടെ ക്ഷേമത്തെപ്പറ്റി ഉണർത്തിയേണ്ടുന്നതുണ്ടോ?

ശീതം ൧൧- ശുദ്ധമുഖാരി— ആദിതാളം.

ഭവനമതലിലും പുകൾകൊണ്ടീടും നരവരമകുടമനേ!
തവകൃപയാലി നവനിസമന്യം ബഹുഗുണമിയലൂന്നും.
വിളവുകളെല്ലാം സമുചിതവേഷാൽ തെളിവൊട്ടു വിലസുന്നു,
പുളകിത തനുവായ് തീനിതു ഭവനം അവില്വമിന്നമുദാ.
പരഭൂത മൊഴിമാർ പതിവ്രതമാരായ് നിജപതി രൂപത്തെ
ഉരുതരമോദാൽ സ്മരണം ചെയ്യുമ ധരണിപ! വാഴുന്നു.

ശീതം ൧൨. ശുദ്ധമുഖാരി— ആദിതാളം.

രാജാ:— അതി മധുരംനിൻ വിനയവചസ്സാൽ മമ മന തളിരിന്നു
കരുകമിയുന്നതി വികസിതമായി സചിവ ശിരോമണിയേ!
മതിമോഹന തര രഥമതിനതി ജവ കതിരകളുണ്ടെന്നാൽ
ചതുരതയുള്ളൊരു സാർഥിയെന്നിയെ അതുവെത പോയിട്ടമോ?
എന്നതുപോലിഹ നിന്നെവെടിഞ്ഞാലെന്തുടെ കാൽമെടോ?
ഒന്നു നടക്കുമോ മനവനാകിലും ഉണരിമേവരുമോ?

സേനാ:— ഭവൻ കല്പിച്ചതു ശരിയാണ്.

രാജാ:— ഒ! വേണ്ടതില്ല, നമുക്ക് ഇന്ന് ഈ സഭയിൽവെച്ച്
അനേകവിഷയങ്ങൾ ആലോചിപ്പാനുണ്ട്. അതിന്നുമുമ്പാ
യി ഒരു വിശേഷകാര്യം ഈ സഭമുമ്പാകെ വെക്കുന്നു. അതാ
യത്— നമ്മുടെ പുത്രിമാർക്കു യൗവനം തികഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
അവരെ ഇനിയും കന്യകാവൃത്തിയിൽ വെപ്പാൻ വിചാരിക്കുന്നി
ല്ല. വേളി കഴിച്ചുകൊടുത്താൽ സന്തോഷമായി.

മന്ത്രി:— സപാമിൻ! ഇതിനെന്താ വിഷയം. തിരുമേനിയുടെ ഇഷ്ടം
ഒന്നുണ്ടായാൽ മതി.

സേനാ:— ഇവിടുത്തെ ആശ്രിതനായ കൊങ്കണരാജാവിന്റെ
മകൻ 'കോമളരാജൻ' സരസനാണ്. മഹിഷാസുരനാഥൻ
ബാഹു യോഗ്യനും രസികനും ആകുന്നു. മഹരാഷ്ട്രഭൂപൻ ത
രക്കേടില്ല.

രാജാ:— പക്ഷെ, നമ്മുടെ കുമാരികൾ ഇന്നിന്നവരെ വിവാഹം
കഴിഞ്ഞു എന്നെന്നേ നോം കല്പിക്കുകയില്ല. ദമയന്തീ, ഇന്ദുമതി, മു
തലായ സ്ത്രീരത്നങ്ങൾക്കു യഥേഷ്ടം വരിയേണ്ടുന്ന സ്വാതന്ത്ര്യം

മുമ്പുണ്ടായിരുന്നുവല്ലോ. ഈ കാലത്തിൽ അധികപക്ഷക്കാരും വിപരീതം പ്രവർത്തിക്കുകയാണ്. എന്നാൽ നമ്മുടെ പുത്രിമാർക്കു് ആരാരം വരിപ്പാൻ ഇഷ്ടമുണ്ടോ, അവരെ വരിച്ചുകൊള്ളട്ടെ, എന്നെ നമുക്കു ഭാവമുള്ളൂ.

സർവ്വം:—നാം പൂർവ്വികസമ്പ്രദായം അനുഷ്ഠിക്കുന്നു എങ്കിലും, അതു പുതുനടപടിയാണെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെടാൻ പലരും ഉണ്ടാകും.

മന്ത്രി:—എങ്ങനെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടാലെന്നാണ്? നാം പ്രവർത്തിക്കുന്നതു ധർമ്മാനുസരണമായിരിക്കണം.

രാജാ:—ശരി, ധർമ്മകാംക്ഷ മാത്രമേ നമുക്കുള്ളൂ.

“അസ്ഥിരേണ ശരീരേണ
യോസ്ഥിരൈശ്ച ധനാഭിഭിഃ
സഞ്ചിനോതിസ്ഥിരം ധർമ്മം
സ ഏകോ ബുദ്ധിമാൻ നരഃ.”

(അർത്ഥം) അസ്ഥിരമായിരിക്കുന്ന ശരീരംകൊണ്ടും, അസ്ഥിരങ്ങളായിരിക്കുന്ന ധനാഭികൾകൊണ്ടും, സ്ഥിരമായിരിക്കുന്ന ധർമ്മത്തെ ഏവൻ സമ്പാദിച്ചുട്ടുണ്ടാവോ, അവനാണ് ബുദ്ധിമാനായ മനുഷ്യൻ.

മന്ത്രി:—എന്നാൽ—രൂപലാവണ്യസമ്പന്നരായിരിക്കുന്ന രത്നകാന്തിയും, വിദ്യാധനാഭിവിശിഷ്ടരായിരിക്കുന്ന സാരഞ്ജിനിയും, ആരാരം വരിപ്പാൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്ന് അരുളിച്ചെയ്താൽ കൊള്ളാമായിരുന്നു.

ഗീതം ൧൩. ഗാര—ആഭിരുളം.

പല്ലവി

രാജാ:—കൊങ്കണേശ പുത്രനെ മമ രത്നകാന്തി താൻ

അനുപല്ലവി

മതി തന്നിൽ മോദമായ് പതിയാക്കിനാൾ സുത

(കൊ)

ചരണം.

പരിതോഷമോട് “സാരം തന്മനതളിരിനാലമോ!

വരണം ചെയ്തിനി മന്ത്രിപുത്ര ഭവനദാസനെ.

(കൊ)

മോ! സഭാവാസികളേ! വിവാഹശേഷം ഭവനദാസ

നോട്ടുകൂടി സാരത്തിനെയെ രാജഭരണമേല്പിച്ചു നമുക്കു യോഗനിയുക്തം നിർമ്മാണം ചെയ്യേണമെന്നാണ് ഭാവം.

ആചാ:—ബഹുവിശേഷം; കൊള്ളാം. കൊള്ളാം. മുഹൂർത്തം അടുത്തുണ്ട്.

മന്ത്രി:—ഭവാനെൻ കൃപാകടാക്ഷത്തിന് അടിയൻറെ പുത്രൻ എന്നും പാത്രമാണെന്നു ബോധമുണ്ട്. ഏകിലും ഈ അപരിമിതമായ ദയയ്ക്ക് അവനും ഈ ദാസനും ഭാഗ്യമുണ്ടായെല്ലോ എന്നുവെച്ച് ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നു.

ആചാ:—ആശ്ചര്യപ്പെടാൻ ഒന്നും ഇല്ല. ഔദ്യോഗികചരിത്രങ്ങളെ നോക്കുവിൻ!

രാജാ:—ശരിയാണ് ആചാര്യരുടെ വചനം. ഓ! മന്ത്രി! ഈ ബന്ധുതംകൊണ്ടു നമുക്കുണ്ടാ ഭാഗ്യം. വിദ്വന്മാരുടെ ശിരോമണിയായിരിക്കുന്ന ഒരു പുത്രനെ ജഗദീശൻ ദാനംചെയ്തു എന്നു പറയേണ്ടതുണ്ട്.

സർവ്വ:—സർവ്വാംഗസുന്ദരിയായ രത്നകാന്തി കോമളരാജനെ മനസാ വരിച്ചതും ഭംഗിയായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ നമുക്ക് ഒരു ബന്ധുവും ആകുന്നു.

രാജാ:—എന്നാൽ അടുത്ത മുഹൂർത്തത്തിനനുതന്നെ സ്വയംവരം നിശ്ചയിക്കാം. വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യാലും.

മന്ത്രി:—അരുളപ്പാടുപോലെ.

രാജാ:—നല്ലത്. ഇനി നോം മറ്റുള്ള കാര്യങ്ങൾ വിചാരണ ചെയ്യുക.

മന്ത്രി:—കല്പനപോലെ. (ഭാരതദൂതാർദ്ധകരൻ എടുത്തു നോക്കുന്നു) തിരുമേനിയുടെ കീഴ്വഴക്കാരായ എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും തൃപ്താദത്തികളേയ്ക്ക് എത്തിയെന്നു കല്പം കല്പിച്ചു എന്നു കാണിക്കുന്ന വജ്രാഞ്ജിയുടെ രേഖകൾ കിട്ടി. എന്നാൽ കന്നടരാജൻ കല്പം എത്തിച്ചില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, വിവരം ബോധിപ്പിക്കുകയുംകൂടി ചെയ്തു കാണുന്നില്ല.

സേനാ:—ഓ ഓ! ഞാൻ സംശയിച്ചതുപോലെ തന്നെയായി. കല്പവശാൽ അദ്ദേഹത്തെ ഈയിടെ കാണാൻ ഇടയായി.

അന്ന് എന്നോട് കുറഞ്ഞൊരു രസക്കുറവ് കാട്ടിയെന്നു തോന്നി.

സേവ:— (പ്രവേശിച്ചു) ജയ ജയ മഹാരാജൻ! ഒരു തിരുവെഴുത്തിന്റ കന്നടത്തിൽനിന്ന് അയച്ചിരിക്കുന്നു.

രാജാ:—മന്ത്രി! അതു പൊളിച്ചു വായിക്കൂ.

മന്ത്രി:—(പൊളിച്ചു വായിക്കുന്നു.)

മഹാരാജപൂജിതരാജമാന്യരാജശ്രീ

അനന്തശയനമഹാരാജാവിന്നു കന്നടരാജാവിന്റെ ലേഖനം:— അങ്ങ ദ്വിതീയപുത്രിയായ സാരഞ്ജിനിയിൽ വിദ്യാവൈഭവവും രതിയെ ജയിക്കുന്നതായ സൗന്ദര്യവും ഉണ്ടെന്നു നമുക്ക് അറിയുണ്ടായിട്ടാണ് നാം ആഗ്രഹിച്ചത്. അതിനെ കേവലം അങ്ങുക്ക് അനാദിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ കന്യകാരത്നത്തെ നമുക്കു തന്നെ വിവാഹം കഴിച്ചതരണമെന്നു രണ്ടാമതുംകൂടി നാം അറിയിച്ചുകൊള്ളുന്നു. പത്തുദിവസത്തിലകം അനുകൂലമായ മറുവടി കിട്ടാത്ത ഭാഗം നാം കൊല്ലം തോറും ഒപ്പിക്കേണ്ടുന്ന കപ്പം തരികയില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, നമ്മുടെ വീരചതുരംഗപ്പടയെ അയച്ചു, യുദ്ധം ചെയ്ത് അനന്തശയനം കീഴടക്കുന്നതാണെന്നും അറിയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ നമ്മുടെ കയ്യാപ്പം ഭദ്രയും വെച്ചിരിക്കുന്നു.

എന്ന് കന്നടരാജൻ സോമണ്ണരയ്യ.

മന്ത്രി:—(കോപത്തോടെ) ആശ്ചര്യം! ധിക്കാരത്തിന്റെ വണ്ണമോ ഇത്! “ഡംഭം നാശത്തിന്നു മുൻഗാമിയാണല്ലോ.”

സേനാ:—(കോപത്തോടെ) ഹേ! കന്നടശാ! മാനുഷാധമാ! നിന്റെ ഡംഭോചരവിലാസമോ ഇത്! രാജശിരോമണിയായിരിക്കുന്ന നമ്മുടെ രാജാവിന്നു ഈ രീതിയിലോ എഴുതിയത്! ഉം, ഉം.

രാജാ:— സേനാധിപതേ! ക്ഷമിക്കൂ. നമ്മുടെ ദ്വിതീയപുത്രിയെ ദുഷ്ടലിയായ കന്നടന്നുവിവാഹം കഴിച്ചുകൊടുക്കില്ലെന്നു നാം മുൻകൂട്ടാണെ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയ കാര്യമാണ്. കൂടാതെ ഇപ്പോഴും വേറെ വിധം ആലോചിച്ചും ക

ഴിഞ്ഞു. അതല്ലാത്ത ഭാഗമായാലും ഈ വക അഹമ്മതി ധർമ്മത്തിന്നു പോരാജ്ഞയാൽ നിർമ്മൽ ചെയ്യേണ്ടതമാണു്. അതിനാൽ യുദ്ധത്തിന്നു് ഉടനെ വട്ടം കൂട്ടുകയല്ലാതെ നിവൃത്തിയില്ല.

സേനാ:—അടിയൻറെ ബാഹുപരാക്രമം കണ്ടാൻ അറിയാറായി.

രാജാ:—ദൈവം നമ്മെ വിജയികളാക്കിത്തീർക്കട്ടെ!

മന്ത്രി:—വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കത്തോടുകൂടി കന്നടത്തിൽ നാം പ്രവേശിച്ച യുദ്ധം ചെയ്യാൻ അവസരമില്ല. അതിനാൽ കന്നടസൈന്യം ഇവിടെവന്നു നമ്മോടെതിർക്കുവാൻ തട്ടത്തുനിർത്തി അപജയപ്പെടുത്തുന്നതാണ് ഉത്തമം. അതിലിടയ്ക്കു വേണ്ടപ്പെട്ട ഒരുക്കങ്ങൾ ശീഘ്രം ചെയ്യുകയല്ലേ?

രാജാ:—അതാണു നല്ലതു്.

സേനാ:—(ഗൌരവത്തോടെ) ഇവിടുത്തെ കരുണാകടാക്ഷത്താൽ അടിയൻ പ്രവർത്തിക്കുന്നതു് ഉടനെ കാണാം.

ആചാ:—മഹാരാജാധിരാജൻ! ഭവാനെ ജഗദീശൻ കടാക്ഷിക്കട്ടെ!

രാജാ:—നോം ഇപ്പോൾ സഭ പിരയുക. (നിൽക്കുന്നു)

മറൈല്ലാവരും: (ഏഴുനീറു തൊഴുതുകൊണ്ടു്) മഹാരാജാധിരാജൻ! ജയ ജയ!

രാജാ:—(പോകുന്നു)

(മറൈല്ലാവരും പോകുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 2. രംഗം 1.

കന്നടസേനാധിപതി, സർവ്വാധികാർയ്ക്കാരർ, അദ്ദേഹ്, മറ്റും പട്ടാളക്കാർ കന്നടത്തിൽനിന്നു അനന്തശയനത്തേക്കു യുദ്ധയാത്രചെയ്യുന്നു.

ഗീതം മദ്. മാച്ച്—ആദിരാജം.

സേനാ:— നടാ നടാ നടാ സ്വദിതിയായിഹ

പട ചൊരതി നാം അടിമയാക്കുവാം.

(നടാ)

അനന്തശയനരാജാവ് എന്തു കരുതി നമ്മുടെ നൂപോത്തമന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രിയെ കല്യാണം ചെയ്തു കൊടുക്കേണില്ല?

മന്ത്രി:—അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിമോശമെന്നു പറയാനില്ല. മന്ത്രിയുടെ പ്രാപ്തിക്കുറവു തന്നെയാണു്. അതിനാൽ അനന്തശയനകിരീടാധിപതിയായി വാഴാൻ നമ്മുടെ സാമ്രാജ്യം ഇടവരും. കണ്ടുകൊൾക.

സമ്രാ:—അതിനെന്തു സന്ദേഹം? ശുഭപരാക്രമികളായ പട്ടാളങ്ങളും അതി കേമമായ പടക്കോപ്പുകളും ഉള്ളതിനാൽ അരനിമിഷംകൊണ്ട് അനന്തശയനം പിടിച്ചടക്കാം.

കല്പിച്ചയച്ച ഭൂതന്മാർ തിരിച്ചുവന്നു വേണ്ടപ്പെട്ട അറിവു തന്നിട്ടില്ലല്ലോ. ഫാൾട്ട് സ്റ്റേജ് അററ് ഈസ്.

മന്ത്രി:—ജയം പ്രാപിയ്ക്കുന്നതുകൊണ്ടായൊ? വന്ന കാര്യം മറന്നൊ? ഒന്നാമതായി സാരഞ്ജിനിയെ തിരുവാദത്തിലേയ്ക്കു സമർപ്പിയ്ക്കണം. ഭൂതന്മാരെ ഉടനെ കാണാതിരിയ്ക്കില്ല.

സേനാ:—ഏതായാലും രാജാവു നമ്മുടെ വീര്യം ഗ്രഹിയ്ക്കാനായി. എടുക്കാം തോക്കു, നടക്കാം വലത്തോട്ടു, ലഫ്റ്റ് റൈറ്റ്.

(എല്ലാവരും പാടിക്കൊണ്ടു നടക്കുന്നു)

ശേഷശയനത്തിൽ വാസം ചെയ്യുന്ന

ഭോഷിരാജനീ പാശമേ ശരി.

(നടാ)

മന്ത്രി:—ഇപ്പോൾ നാം അനന്തശയനത്തിൽ എത്തി; എങ്കിലും വഴിയ്ക്കു തടസ്സം യാതൊന്നും നേരിട്ടിട്ടില്ല.

സേനാ:—ഇനി ഒന്നും നേരിടുകയും ഇല്ല. ഒരു സമയം അനന്തശയനൻ ഓടിക്കളഞ്ഞായിരിയ്ക്കാം. എന്നാൽ വൈഷമ്യമില്ലായിരുന്നു.

മന്ത്രി:—ഈ കുന്നിൽനിന്ന് അനന്തശയനം മുഴുവൻ അതാ കാണുന്നു. (സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടു) രാജാവിന്റെ കോട്ട എവിടെ?

സേനാ:—ഫാൾട്ട് സ്റ്റേജ് അററ് ഈസ്. കഴൽ (Telescope) എടുത്തു നോക്കിൻ.

മന്ത്രി:—(കഴൽ എടുത്തു നോക്കി ഏതാനും കണ്ടു എന്നു നടിച്ചു)

ഹേ സഖെ! ആ കാണുന്ന അരയാൽ വൃക്ഷത്തിന് ഇടത്തായി പിടിച്ച് ഒന്നു നോക്കൂവിൻ. (കുഴൽ കൊടുക്കുന്നു)
 സേനാ:—(കുഴൽ വാങ്ങി നോക്കിക്കൊണ്ടു) വരിവരിയായി നിൽക്കുന്ന ഉന്നതവൃക്ഷങ്ങൾ കണ്ടാൽ നട്ടുവളർത്തിയവയോലെതോന്നുന്നു. അത്രയുമല്ല, തീപ്പകയും ധാരാളമുണ്ട്. കാക്ക മുതലായ പക്ഷികൾ അങ്ങുമിങ്ങും പറക്കുന്നു.

മന്ത്രി:—ഇവ എല്ലാം ഞാനും കണ്ടിരുന്നു. തീച്ച്, കോട്ട അതുതന്നെ. നാം ജാഗ്രതയായി പോകാം.

സേനാ:—അതാണ് നല്ലത്. ഷോറംഡർ ആംസ്, ടൈഗ്രിന്റെ റ്റ, ക്വിക്ക് മാച്ച്.

(എല്ലാവരും പാടിക്കൊണ്ടു നടക്കുന്നു)

മനീടമതി ലുനതിയാളും
 കന്നടരാജൻ തന്നെഗ്രഹാൽ.

മന്ത്രി:—കോട്ടയ്ക്കു സമീപം എത്തിയിരിക്കുന്നതിനാൽ നാം അല്പം വിശ്രമിക്കുകല്ലെ?

ക-സേ:—അപ്രകാരം ആവാം. ഹാൾട്ട് സ്റ്റേണ്ട ആറന് ഇംസ്.

ദൂതൻ:—(പ്രവേശിക്കുന്നു) നാലാൾ ഞങ്ങൾ പോയതിൽ മൂവരേയും അനന്തശയനമനവന്റെ കിങ്കരന്മാർ പിടിച്ചു കെട്ടിക്കളഞ്ഞു. ഞാൻ ഉപായത്തിൽ കാടിപ്പോന്നു.

മന്ത്രി:—(കോപത്തോടെ) കഥ പറയുന്നത് വഴിയെ ആവാം. സമയം കളയേണ്ട. എന്തിനു കിട്ടി?

ദൂതൻ:—അനന്തശയനരാജാവിന്നു കോപ്പു കൂട്ടുവാൻ സമയം കിട്ടാഞ്ഞതിനാൽ നിഷ്പ്രയാസേന ജയിക്കാം.

ക-സേ:—നല്ലത്. ബറാലിയൻ സ്റ്റഡി, ഷോറംഡർ ആംസ്, ഗ്ലോ മാച്ച്.

(പിന്നിൽ കുട്ടൻ പൊന്തുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 2. രംഗം 2.

അനന്തശയനകോട്ടയിൽ സൈന്യങ്ങൾ നിൽക്കുന്നു.

ക-സേ:—സൂക്ഷിക്കൂണേ! ഇനിയും അടുത്തുചെല്ലുക, ഹാൾട്ട്. (എത്രസൈന്യത്തെ കണ്ടിട്ടു) ഹേ! മാനുഷാധമന്മാരെ! ന

പുസ്കന്മാരെ! ശീഘ്രം കോട്ടയൊഴിഞ്ഞു ദേഹരക്ഷ ചെയ്തു കൊൾവിൻ.

ശീതം ൧൫. നവരസം—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

വരിക വരിക നരപാലായമ!

വരിക

അനുപല്ലവി.

ധീര ധീരനതി വീരനതെന്ന നിൻഘോരവിചാരമിതെല്ലാം

തീരുമെടോ! ആഹവത്താൽ, വീരനെന്നാൽ

(വരിക)

ചരണം.

പ്രാണഹാനി തവ സേനകൾക്കു മഥ

ഉന്നം നിനക്കു വന്നിടം,

ഹീനമതേ! വന്നിടനീയിന്നരികിൽ

(വരിക)

അ-സേ:—ഹെ മൃഗമതികളെ! നിങ്ങൾ രാജനീതിയും ധർമ്മവും കാംക്ഷിക്കുന്നവരാണെങ്കിൽ യുദ്ധസന്നാഹത്തിന്നു വേണ്ടുന്ന സമയം ഞങ്ങൾക്കു തരികയില്ലായിരുന്നെടൊ? എന്നാലും ഞങ്ങളുടെ പരാക്രമം കണ്ടാലും.

ശീതം ൧൬. കമാശി—രൂപകം.

പല്ലവി.

ശിഷ്ടഭൂപസേനയോടു നിഷ്ഠരമായ്

പടപാദത്താ നതിസഹസാ

(ശിഷ്ട)

അനുപല്ലവി.

ഇഷ്ടമോടെ വന്നാഞ്ഞ കനകമന്നവ സൈന്യമേ

നന്നിതു ദണ്ഡമിങ്ങിനെ

(ശിഷ്ട)

ചരണം.

പ്രാണനിന്നുവേണമെന്നാൽ, ദീനമന്ത്രപോകനിജപുരമതിൽ

ആണെന്നാകിൽ വാടാ കാക്കു നീ,

അടലിനടവുതവ പടയുടേമുടിയും കൊടിയും ഒടിയും

(ശിഷ്ട)

ക-സേ:—ഇതൊക്കെ തോക്കിന്നിരയാകാനുള്ള മാറ്റമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. ഹേ നീചമതികളെ! വായടയ്ക്ക.

രണ്ടുഭാഗവും യുദ്ധം ഘോരമായി ചെയ്യുന്നു:

കോട്ടവാതിലുകൾ പൊളിഞ്ഞു വീഴുന്നു.

കുന്നടസൈന്യം അകത്തുകടക്കുന്നു.

ശീതം ൧൭. ഖിഹാക്ക്—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

കുന്നടേന്ദ്രവിനു ജയം വന്നു ചേൻ കാക്കു.

അനുപല്ലവി.

കുനിവിചിതീയശസ്തിചിഹ്നഭരണ
മാനീനവും ചെയ്യട്ടെ.

(കുന)

ചരണം.

അമിരകുമാർ കൊടികളോരി ആടിപ്പാടവോം നാം
സമയംതെല്ലം പോക്കിടാതെ നൂപനെ പുകഴ്ത്തി
വേണ്ടും ചെയ്തിൻ.

(കുന)

രതകാന്തിയേയും പട്ടാളക്കാരേയും ഒരു സന്യാസിയേയും
തടവുകാരാക്കി പുറത്തു കൊണ്ടുവരുന്നു.

ക.മന്ത്രി:—രാജാവിനേയും, പത്നിയേയും, മകൾ സാരഞ്ജിനി
യേയും, മന്ത്രിസേനാധിപതിമാരേയും കണ്ടില്ലല്ലോ.

ക.സേ:—സുപ്തായിമാർ പോയി ഒന്നുകൂടി തിരഞ്ഞുവരട്ടെ.
നാം അനന്തശയനരാജാവിന്റെ സഭാമണ്ഡപത്തിൽ പോ
യി കാത്ത്വിചാരണ ചെയ്യാം.

(എല്ലാവരും പോകുന്നു)

കോമളരാജന്റെ കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ടു ഭവനദാസ് കോ
ട്ടയിൽനിന്ന് ഇറങ്ങിവരുന്നു.

കോ.രാ:—(നെഞ്ഞുതടവി കരഞ്ഞുകൊണ്ട്) അയ്യോ! അയ്യോ!

ഭൂ.ദാ:—ഹാ ഭഗവാനെ! നിന്റെ കരണയാൽ ഒരുവിധം രക്ഷ
പ്പെട്ടു. സഖേ! കോമളരാജ! സൂക്ഷിക്കൂണെ.

കോ.രാ:—അയ്യോ! രതകാന്തി! നീ എവിടെ? അയ്യോ! നെ
ഞ്ഞു പൊട്ടുന്നു.

ഗീതം മധ്യം. കാഞ്ചോദി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

എങ്കുപോയെൻ മാനേ! അംഗനാമണിയേ!

അനുപല്ലവി.

എങ്ങിനെ. സഹിപ്പ നിന്നുടെ വിശ്വാസം.

(എങ്കു)

ചരണം.

അന്നനടയാളേ! കണ്ണണി! സുശീലേ!

എന്ന കാണും ബാലേ! നിൻ മുഖകമലം.

(എങ്കു)

ഭൂ.ദാ:—എടോ! ഇങ്ങിനെ ആജാസം കാട്ടിയാൽ അപകടത്തി
ൽ പെടും. നാം വേണം മാറി പോകാം.

കോ- രാ:— എന്തു വേഷം ധരിയ്ക്കുന്നതാണ് നല്ലതു, പറയുകേടോ? നിലയില്ലാതെ ആകുന്നു.

കോ- രാ:— ഒരു സത്യാസി വേഷം ധരിപ്പാനാണ് എന്റെ പ്ലാൻ.

കോ- രാ:— ഒരു ശേഷവിന്റെ വേഷം ഞാനും കെട്ടിക്കളയാം.

കോ- രാ:— (ആത്മഗതം) ഈ മാരണത്തിന്റെ കൂടെ നടന്നാൽ ഞാനും മോശത്തിലാകും. (പ്രകാശം) എന്നാൽ നാം വേഷം മാറി വെച്ചേറെയായി പോകാം.

കോ- രാ:— അപ്രകാരം ആവാം.

(രണ്ടുപേരും പിരിയുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 2. രംഗം 3.

അനന്തശയനാലോചനമണ്ഡപത്തിൽ ജയപ്രാപ്തനായ കന്നടസേനാധിപതിയും മന്ത്രിയും സമ്മാധികായ്ക്കാരും കാഴ്ചവിചാരണ ചെയ്യുന്നു.

തടവുകാർ:— (സമീപത്തു നില്ക്കുന്നു)

ക- മ:— അനന്തശയനനും മന്ത്രിയും മറ്റും കോട്ടയുടെ പിൻഭാഗത്തിൽ കൂടി ഒളിച്ചു പോയെന്നു മാത്രമെ ഒറ്റുകാർ അറിവു തന്നുള്ളൂ. സാരഞ്ചിനിയെ കിട്ടാത്തതിനാൽ യുദ്ധം ജയിച്ചതിനുള്ള സന്തോഷം ഇല്ലാതെയായി.

രദ്ദ:— (സിപ്പോയി) സ്വാമിൻ! കോട്ടയിലുള്ളവരെ പിടിച്ചു കെട്ടുമ്പോൾ കൂട്ടത്തിൽ ഒരു സത്യാസിയും അകപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്നു പ്രായം നന്നെ കുറയുന്നതുകൂടാതെ, കൈകളിൽ വളകളും കണ്ടു.

ക- സേ:— പിടിച്ചു മുഖിൽ നിർത്തുക.

രദ്ദ:— (തിരഞ്ഞു പിടിച്ചു മുഖിൽ നിർത്തുന്നു) ഇതാ സത്യാസി.

ക- മ:— ഫേ താപസശ്രേഷ്ഠ! ഭവാൻ ആരാണെന്നു അന്വേഷിച്ചെങ്കിലും. ഈ പോക്കുത്തിൽ അകപ്പെടുവാൻ കാരണമെന്താണു്?

സത്യാ:— (കരഞ്ഞു നില്ക്കുന്നു)

ക. മ:— സമ്പ്രാസിമാക്ക് ഇഹലോകചിന്ത വിധിച്ചിട്ടില്ല. കഷ്ട കാലത്തു വ്യസനിക്കുകയോ ശിഷ്ടകാലത്തു സന്തോഷിക്കുകയോ ചെയ്യുകയില്ല. പിന്നെ ഇവിടുന്ന് ഇപ്രകാരം വ്യസനിച്ചാൻ സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കേൾപ്പാൻ ആഗ്രഹമുണ്ട്.

സമ്പ്രാ:— (ആത്മഗതം) ഞാൻ സമ്പ്രാസി തന്നെയാണെന്നു വെണ്ടിച്ചു പറഞ്ഞാലും, എന്നെ വിശ്വസിച്ചു എടുപ്പത്തിൽ വിട്ടയക്കുകയില്ല. അതിനാൽ ഇങ്ങിനെ പറയാം. (പ്രകാശം നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ടു) പ്രഭോ! ദ്രോഹിക്കരുതെ, ഞാൻ അനന്തശയനമഹാരാജാവിന്റെ മകൾ സാരഞ്ജിനിയാണ്.

ക. സേ:— ഓ ഹോ! സന്തോഷം, അഹ സന്തോഷം!

ക. മ:— (ആത്മഗതം) ഈ കുമാരി നമ്മുടെ സ്വന്തത്തിന്റെ പത്നിയായിരിയ്ക്കേണ്ടവളാകയാൽ ഇങ്ങിനെ പറയാം. (പ്രകാശം) ഹേ കന്യകാരത്നമേ! വ്യസനിക്കരുതു, ആശ്വസിപ്പിക്കു. ഭവതി എന്റെ പുത്രിയല്ല സമം.

സാര:— അച്ഛൻ യുദ്ധത്തിൽ തോല്ക്കുമെന്നു കണ്ടപ്പോൾ മഹാപാപിനിയായ ഞാൻ ഈ വേഷത്തിൽ ഓടിപ്പോവാൻ ശ്രമിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോഴാണ് എന്നെ പിടികിട്ടിയത്.

ക. മ:— ശുഭകാലമടുത്തു. ഒട്ടും വിഷാദിയ്ക്കേണ്ട.

ക. സേ:— സഖേ മന്ത്രി! വെറുതെ സമയം കളയരുതു. ഈ രാജകന്യകയെ ഉടനെ തിരുമുന്മാരെ കൊണ്ടുപോകാം.

സാര:— പ്രഭോ! എന്നെ രക്ഷിയ്ക്കണേ.

ക. സേ:— ഓ രക്ഷിപ്പാൻ ആളെ ആക്കിത്തരാം.

(മന്ത്രിനേ നോക്കി) സിപ്പായി! രഥം കൊണ്ടുവരു.

രഥ:— കല്പനപോലെ. പോകുന്നു.

ക. മ:— അനന്തശയനപരിചാലനാത്മം സർവാധികാര്യക്കാർ ഇവിടെ വെണ്ടിയുണ്ടു. ഈ കുമാരിയോടു കൂടി നമുക്കു സ്വദേശത്തേയ്ക്കു പോകാം.

ക. സേ:— ഈ നിശ്ചയം ഭേദമായി. സർവാധികാര്യക്കാർക്ക് ഉപരാജാവായിരിയ്ക്കുന്നതു സമ്മതമെന്നു കരുതുന്നു.

ക. സർവാ:— നല്ലശിക്ഷ. സമ്മതമല്ലാതെ വരാൻ ഈ അവസരത്തിൽ പാടുണ്ടോ?

ക- മ: — ഈ തടവുകാരുടെ വിചാരണ നിങ്ങൾ ചെയ്തുകൊൾവിൻ. സുഭേന ഇവിടെ വാഴുവാൻ ദൈവം സംഗതി വരുത്തട്ടെ.

രദ്ര:— (പ്രവേശിച്ച്) രഥം ഇതാ തെയ്യാറാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ക- സേ:— (മന്ത്രിയുടെ ചെങ്കിട്ടിൽ പാഞ്ഞശേഷം, സാരഞ്ചിനിയോടു കോപത്തിൽ) പിതാവിന്റെ രാജ്യം പോകാൻ ജനിച്ചവളേ! കണ്ണുനീർ വാർത്തു മതി. നിന്നാൽ ഞങ്ങൾ എത്ര കഷ്ടപ്പെട്ടു, ക്ഷണത്തിൽ രഥത്തിൽ കയറും.

സാര:— (കയറാതെ കരയുന്നു)

ക- സർവ്വ:— (ആത്മഗതം) ഇവളുടെ ജ്യേഷ്ഠത്തി ഈ വിധം ഉപദ്രോഹം നമ്മോടു കാണിക്കുകയില്ലായിരിക്കാം.

ശീതം ഫൻ. ഹിന്ദുസ്ഥാനി കാപ്പി—ആദിരാജം.
പല്ലവി.

സാര:— ആ ഹാ ജഗദീശ്വര! പരിവാഹിമാം കരുണാ നിധിയേ!

അനുപല്ലവി.

മാലകൽവാൻ സഭാനിന്റെ കാലിണ പുഞ്ചാടികളെ
ചാലവേ എൻ മൂല്യമേപ്പതിവിധത്തിനോ ശിവനേ! (ആ)
ചരണം.

ചൊട്ടിടുന്നേൻ ചീത്തമിന്നി ദൃഷ്ടർ ചെയ്യും കൂരതയാൽ
വിട്ടിടുന്ന ഭാവമില്ല ശിഷ്ടപാല! എൻ വിധിയൊ! (ആ)
ബന്ധുവാരു മില്ലാതെയീ അന്ധകാര മതിപ്പെട്ടേൻ
ബന്ധനം ചെയ്യിടമിന്നി യന്ത്രകന്മാരെൻ ചരനേ! (ആ)

ക- സേ:— എന്ത്, ദൃഷ്ട! കയറും.

ഭടന്മാരെ! ഈ പിശാചിനെ രഥത്തിൽ വലിച്ചിടുവിൻ.

രദ്ര:— (വിടിപ്പാൻ തുനിയുന്നു)

സാര:— (രഥത്തിൽ കയറിക്കൊണ്ടു മരി മരി ദുരാത്മാക്കളേ! നിങ്ങൾ എന്നെ തൊടരുതു. ഞാൻ തന്നെ കയറാം.

രദ്ര:— എന്നാൽ കയറും. ഉം.

ക- സേ:— അപ്രകാരമാവാം.

ക- മ:— നാം കൂടെ കയറുകയല്ലേ.

(രണ്ടുപേരും കയറുന്നു)

ക. മ:— രഥം കാടിപ്പോലും.

രദ:— (രഥം കാടിപ്പോന്നു)

സാര:— ആ ഹാ ജഗദീശ്വരാ! (രോദിപ്പോന്നു)

(കുട്ടൻ വീഴുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം ൨. രംഗം 4.

അനന്തശയന അരമന.

(കുന്നട ഉപരാജംവ് ഇരിപ്പോന്നു.)

(കുട്ടൻ പൊന്തുന്നു)

ഉ- രാ:— രത്നകാന്തി, രത്നകാന്തി തന്നെ. അവളെ സ്വാധീനമാക്കണം. സാരജിനിയെ രാജാവിന്നു പാടുണ്ടെങ്കിൽ സോദരിയെ ഉപരാജാവായ ഏനിപ്പോ കൊള്ളും? (കൈ കൊട്ടുന്നു)

സേവകൻ:— (പ്രവേശിപ്പോന്നു) റാൻ.

ഉ- രാ:— തെക്കെ അറയിൽ ഒരു സ്ത്രീയെ പൂട്ടിയിട്ടിട്ടുണ്ട്. അവളെ താമസിയാതെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവരിക.

സേവ:— സ്വാമിൻ. (തോഴത്തു പോകുന്നു)

ഉ- രാ:— രത്നകാന്തിയോടു ചതുരപായങ്ങളിൽവെച്ചു ഒന്നാമത്തേതുതന്നെ പ്രയോഗിപ്പോ. മറ്റൊരാൾ തരംപോലെ ആക്കാം.

സേവ:— (രത്നകാന്തിയെക്കൊണ്ടു വിട്ടു) സ്വാമിൻ (പോകുന്നു)

ഉ- രാ:— ഹേ സുന്ദരീ! അടുത്തുവര.

രത്ന:— (അന്ധാളിച്ചു നില്ക്കുന്നു)

ഉ- രാ:— എന്താണ് ഒരു ഭ്രമം.

ശീതം ൨൦. കമാശി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

മീരുഭാവം ദൂരെ വെടിക നീ

അനുപല്ലവി.

അനവധി ഗുണഗണ മിയലും മാനിനീ മണി!

(മീരു)

ചരണം

ആമയം ഞാൻ വീക്ഷാം വാ മയിലേ!
അമിത സരസമതി രമണൻ ഞാനാകയി (ഭീരു)

ഭദ്രേ! ശിക്ഷിച്ഛേണമെന്നുവെച്ചു വരുത്തിയതല്ല. ഇവിടം വന്നിരുന്നാലും.

രത്ന:—(ആത്മഗതം) ഇദ്ദേഹത്തെ മുഷിപ്പിക്കാതിരിയ്ക്കുന്നത് നല്ലതാണ്. എന്തായാലും എന്റെ അന്തസ്സം ഉടനെ അറിയിയ്ക്കരുത്. ഇങ്ങിനെ പറയട്ടെ—(പ്രകാശം)

ഗീതം റ.മ. കമാശി- രൂപകം.

പല്ലവി

കാത്തുകൊടംകെൻ ആത്മബന്ധം പാത്തിക്കെന്ന നീ

അനുപല്ലവി

പാത്തല മതിലീയബലകുറം ഏഴകളെല്ലോ (കാത്തു)

ചരണം

മന്നിത്തിലുന്നതമാം ധർമ്മഭരണം നീ
എന്നതരം മുന്നെയിങ്ങു നന്നായി ബോധിച്ചു (കാത്തു)

ഉ: രാ:—ഞാൻ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളാം; എന്നാണു വിരോധം?

രത്ന:—എന്നാൽ എന്നെ സ്വതന്ത്രയാക്കിയാലും.

ഉ: രാ:—അതുവും ചെയ്യാം.

രത്ന:—ഇവിടുത്തെ ദയയ്ക്കു പാത്രമായതിനാൽ ഞാൻ നന്ദിപാണുകൊള്ളുന്നു.

ഉ: രാ:—കാ! ഹോ! ഇങ്ങിനെയായാൽ മരണം നമ്മെ വേർപിരിയ്ക്കുന്നതുവരെ എത്ര നന്ദി പറയേണ്ടി വരും.

രത്ന:—അതെന്താ! മരണം നമ്മെ വേർപിടുത്തുവരെ എന്നെക്കൂടെ നിന്താനോ ഭാവം? ഇതാണോ രക്ഷ? അസംബന്ധം പറയാതിരിപ്പാൻ അപേക്ഷ.

ഉ: രാ:—അസംബന്ധമല്ല. സംബന്ധം തന്നെ ആയിക്കൂടയാം.

ഗീതം റ.മ. തോളിമുഖരി. ആദിതാളം.

പല്ലവി

വേദമാൻ മിഴി! നിന്നാൽ വചഞ്ഞീടുന്നഹം.

അനുപല്ലവി

നിന്നാൽ വലഞ്ഞീടുന്നു കന്നൽ മിഴിയോമലേ!

ധന്വേവാ! ധന്വേവാ! ധന്വേവാ അന്നഗാമിനി!

(നിന്നാൽ)

ചരണം

വഞ്ചശരനിന്നെന്നെ അഞ്ചാതെ കൊന്നീടുന്നു

തേഞ്ചോരും, തേഞ്ചോരും, തേഞ്ചോരും, വാടലാധരി

(നിന്നാൽ)

കാമദേവന്റെ ഈ പീഡയിൽനിന്ന് എന്നെ ര

ക്ഷിച്ചാലും.

രതം:—കരാള മനസാ വരിയ്ക്കിൽ മരൊരാളിൽ പ്രേമം എങ്ങി
നെ ജനിഞ്ഞു? എന്നോടു ദയയുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തെ വേ
ളി കഴിച്ചു തന്നാലും.

ഉ: രാ:—നല്ല കാര്യം, ഇതുകൊണ്ട് എന്റെ ആഗ്രഹം സാധ്യ
മായോ? സ്ത്രീകൾക്കു ബുദ്ധിഹര്യം, കേൾക്ക. നാം ഇപ്പോഴു
ഇരിയ്ക്കുന്നത് ഭവതിയുടെ പിതാവിന്റെ രാജ്യത്താണ്. അദ്ദേ
ഹത്തിനു രാജ്യനഷ്ടം സംഭവിച്ചു, എങ്കിലും, ഭവതിയ്ക്കു സുഖ
ത്തിനു ഭംഗം ഉണ്ടായിട്ടില്ല. നല്ല കാലം വരുത്തണമെന്നു
വെച്ചു ജഗദീശൻ ഭവതിയെ എന്റെ അധീനത്തിൽ അക
പ്പെടുത്തിയിരിയ്ക്കുന്നു. അതിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന ഫലം അനു
ഭവിപ്പാൻ വൈമുഖ്യം കാണിയ്ക്കുന്നത് ദൈവവിരോധമാണെന്നു
പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

രതം:—(ആത്മഗതം) കോമളരാജനെ എന്നു കാണും, കല്യാണ
മെന്നുണ്ടാകും, ഇതെല്ലാം ആരറിഞ്ഞു! അതിനാൽ ഇങ്ങിനെ
പറയാം. (പ്രകാശം) ജഗദീശന്റെ ഇഷ്ടത്തിന് ആരും വി
പരീതം പ്രവൃത്തിയ്ക്കരുത്. എന്നിങ്ങു വളരെ ചാഞ്ചല്യമുണ്ട്.

ഉ: രാ:—പ്രിയേ! അതു ഞാൻ തീർത്തതാം. (പിടിപ്പാൻ തുനി
യുന്നു)

രതം:—(കൈ തട്ടുന്നു) ദയ ചെയ്തു വിവാഹം കഴിക്കുന്നതിന്നു മൃ
ന്ദു തൊടരുത്.

ഉ: രാ:—(ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) സ്ത്രീ പുരുഷന്മാർ അന്യോന്യം കാ
മിച്ചു കൈ പിടിയ്ക്കുന്നതല്ലേ വിവാഹം? കൊച്ചുകുട്ടികളുടെ
കൈ പിടിയ്ക്കുന്നതാണോ വിവാഹം? കഷ്ടം! ഇന്ത്യാവാസിക
ൾ ഈവക അന്ധപരമ്പരാസമ്പ്രദായത്തിൽനിന്ന് എന്നു
വേർപിടും!

രത്നം:—ഇവിടന്നു പറഞ്ഞതു ന്യായമാണ്; എങ്കിലും, * * *

ഉ: രാ:—മതി “എങ്കിലും” (കൈ പിടിക്കുന്നു)

ഗീതം ൨൩. ഖിന്നാക—ആദിതാളം.

പല്ലവി

നാഥേ! നിന്നൊടു കൂടി മോടിയൊടുങ്ങാൻ

അനുപല്ലവി

മന്നിടം തന്നിൽ ധന്യനായി വാഴ്ക്കാൻ

സുന്ദരി നിൻ ദയ ഇന്നഭിച്ചു (നാഥേ)

ചരണം

മിന്നുകൾ കൂടാ തന്നുപുരമതിൽ

ബന്ധുഗാത്രീ! പോകനാമിപ്പോൾ (നാഥേ)

(കയ്യും പിടിച്ചു പോകുന്നു)

—സംഗ്രഹം—

അങ്കം 2. രംഗം 5.

(കന്നട അരമനയിൽ രാജാവ് ഇരിക്കുന്നു.)

(കുട്ടൻ പൊയ്ക്കുന്നു)

ഗീതം ൨൪. ഖിന്നുസ്ഥാനി കാപ്പി—ആദിതാളം.

പല്ലവി

മദ്യോലംഭൊഴി തന്നുടെ കൊതികൊ-

ണ്ടിഷ്ടമന്ത്രി എൻ സേനാപതിയെപ്പു പുഷ്പികലണൊരു ഭടനും

അനുപല്ലവി

നഷ്ടമതായോ! ശൂര രണ വരർ ശത്രുക്കരെ ഇന്നായോ!

ചരണം

എത്ര വിത്തമിയുലേ വ്യയമിതു മിത്ത്യയാകുമോ?

രാജസുതയവളെത്തിട്ടുമോ മൽസധിയേ

സ്വസ്ഥത എന്തെന്നതരിലൊരുവിധമിത്തിരിപോൽ നന്മി നൂനം

(ശ്രവിക്കുന്നു) ആരോ സംസാരിക്കുന്നു. മന്ത്രിയുടെ കണ്ണമോ?

സേവ:—(പ്രവേശിച്ച്) സ്വാമിൻ! മന്ത്രിവരനും സേനാധിപതിയും തുപ്പാടും കാണാൻ അവസരം പാത്രുന്നില്ലെന്നു.

ക: രാ:—(പരിഭ്രമത്തോടെ) വേറെ ഇല്ലയോ?

സേവ:—ഒരു ചെറുപ്പക്കാരിയും ഉണ്ട്.

ക: രാ:—ശല്യമേ! അതു മുമ്പു പറയാതിരുന്നില്ലേ? കാടിപ്പോയി ഇങ്ങോട്ടു വരുവാൻ പാകം.

സേവ:—കുല്ലമ്പോലെ (പോകുന്നു)

മന്ത്രി:— }
സേനാ:— } (സാരഞ്ജിനിയുമായി പ്രവേശിച്ചു)

ഗീതം ൨൫. അമീർകല്യാണി—ആദിയാളും.

പല്ലവി

മന്നവാ! നിൻ പദകമലം ശരണം ശരണം ശരണം ശരണം

അനുപല്ലവി

അന്നരുളിയ നന്ദാപോൽ ചെന്നനന്തശയനാവുരിയിൽ

പട്ടയധിക മുഴയെ തെങ്ങൾ

(മന്നവാ)

ചരണങ്ങൾ

ഉന്നമെന്നിയെ ജയിച്ചു മാനിയെ കൈ വിടിച്ചു

വന്നേൻ പാദശരണമടവാൻ

(മന്നവാ)

സേന:—ഭീനബന്ധം! യുക്തികൊണ്ടും മഹിതമാം നിൻ കരുണ

കൊണ്ടും ഉടൻതന്നെ സമയമായി

(മന്നവാ)

നിന്തിരുവടിയുടെ കടാക്ഷമുണ്ടെങ്കിൽ അടിയങ്ങൾ

ക്ക് എന്താണ് അസാധ്യമായിട്ടുള്ളത്?

ക: രാ:—ഹാ! ഹാ! നാം ആനന്ദ ചിത്തനായി ഭവിക്കുന്നു. സാരഞ്ജിനിയുടെ സന്ദർശനത്തിന്നു നിങ്ങൾ സംഗതിവരുത്തിയല്ലോ. (ആത്മഗതം) സാരഞ്ജിനീദർശനത്തിന്നു സംഗതി വരുത്തിയതുകൊണ്ടും തദാലിംഗനത്തിന് ഇവരുടെ സംഭാഷണം വിപ്ലവമായി വരുന്നതുകൊണ്ടും ഇവർ ഒരേ സമയത്തുതന്നെ എനിക്കു പ്രിയകാരികളും അപ്രിയകാരികളുമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ പറയുക തന്നെ. (പ്രകാശം) ഫേ! മന്ത്രിപുംഗവാ! സേനാപതേ! നല്ലത്, നല്ലത്; വളരെ സന്തോഷം. യുദ്ധപരിശ്രമംകൊണ്ടും അദ്ധ്വേഷംകൊണ്ടും നിങ്ങൾ വളരെ ക്ഷീണനാരായിരിക്കുന്നു. ചെന്നു വിശ്രമിക്കൂവിൻ!

മന്ത്രി:—എന്നാൽ വഴിയെ വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാം. (പോകുന്നു)

(രണ്ടുപേരും പോകുന്നു)

കി-രഃ—

ശീതം വന്യ. വേകട—രൂപകം.

പല്ലവി.

ഇവർതാ നിവർതാൻ സമരത്തിൽ ഹേതുഭൂതം

അനുപല്ലവി.

ഭവനേ സുമുഖി ഇവർ താൻ

ചരണം

അവനിയതിലൊരു തരണി ഇനി-

ക്കുവല യാക്ഷിണ്യേതിരായ് നഹിമമ

പരമ ഭാഗ്യ മതരികെ വന്നിതു

തരണി മണിയിവളരികെ വരികയാൽ

(ഇവർ)

ഹേ! കന്യകാരത്നമേ! ഇവിടെ വന്നിരിയ്ക്കാം. എന്താണൊരു ശങ്ക? വിരോധമില്ല. വരു! വരു! (അടുത്തു ചെല്ലുന്നു.)

സാരഃ—(മാറിക്കളയുന്നു)

ക: രഃ—അന്നമേ! പ്രയാണത്തിൽ വല്ല സുഖക്കേടും നേരിട്ടോ? വഴിയിൽവെച്ചു വല്ലവരും ഉപദ്രവിച്ചോ? വന്നിരിയ്ക്കാം വരു!

സാരഃ—(ആത്മഗതം) ജഗദീശ! നിരോധാരയായ ഞാൻ ഇദ്ദേഹത്തോട് എന്തു പറയട്ടെ. (പ്രകാശം) മഹാരാജാവേ! ഈ അഗതി ദുഃഖിതയായിരിയ്ക്കുന്നു. മഹാരാജാവായിരുന്ന എന്റെ പിതാവു യുദ്ധത്തിൽ പരാജിതനായി. ഞാനും സോദരിയും അടിമകളായും ഭവിച്ചു. ഒത്തവണ്ണം ചിത്താനന്ദത്തോടു കൂടി പറന്നു നടക്കുന്ന തത്തയെ കൂട്ടിലിട്ടുടച്ചാൽ ജീവകാലം വ്യർത്ഥമാകുന്നു. അത്രമാത്രമല്ല, അത്യന്തം ദുഃഖത്തിനും പാത്രമാകുന്നു. അപ്രകാരം ഈ അഗതിയുടെ അവസ്ഥയും ആയിരിയ്ക്കുന്നു. ഹേ മഹാരാജാവേ! എന്റെ പിതാവിനാലോ എന്നാലോ എന്ത് അപരാധം ചെയ്യപ്പെട്ടു?

ക: രഃ—ഹേ! മനോമണിയേ! തത്തയുടെ കൈതുകുതെന്നെ ബന്ധനത്തിന്നു കാരണം. അപരാധമല്ല.

ശീതം ൨൭. മുഖാരി—ചാസ്സ.

പല്ലവി

കോമളാംഗി! ഇന്നിമേലിൽ രാജപതി നീയെടോ!

അനുപല്ലവി

കോമനേ നിന്നാമയങ്ങൾ നാമശേഷമായ്വരും

(കോമ

ചരണം

മനവരിൽ മുഖനാണി ക്കണടന്നെന്നോർക്കി

വനിട്ടകെൻ സന്നിയെ നീ ഖിന്നയാകാതോമലേ?

(കോമ

ഹോ! സുശീലേ! നളൻ ദമയന്തിയെ ദർശിക്കുന്നതിന്നു
മുമ്പായി എപ്രകാരം മനസ്സുകൊണ്ടു വരിച്ചുവോ, അപ്രകാരം
ഞാൻ ഭവതിയെ വരിച്ചുപോയി.

സാര:—ഭവൻ എന്നെ മനസ്സുകൊണ്ടു വരിയ്ക്കയാൽ, ഞാൻ അ
ങ്ങയുടെ പതിയായി തീരേണമെങ്കിൽ ഞാൻ മനസാ വരി
ച്ചവൻ എന്റിക്കു പതിയായി തീരേണമെന്നുകൂടി അങ്ങന്നു സ
മ്മതിക്കുന്നു. എങ്ങിനെ എന്നു വെച്ചാൽ—

“ആത്മവൽ സച്ച ഭൂതാനി
യഃ പശ്യതി സ പണ്ഡിതഃ”

(അർത്ഥം— തന്നെപ്പോലെ എല്ലാ പ്രാണികളേയും വിചാരി
ക്കുന്നവനാണ് അറിവുള്ളവൻ) അതിനാൽ—

ഗീതം ൨൮. ശ്രുതം—രൂപകം.

പല്ലവി

വീട്ടീടനീ കഷ്ടയാമി പൊട്ട പാപിയെ

അനുപല്ലവി

ശിഷ്ട പാലനായ ഭവൻ ദൃഷ്ടനാകൊല്ലാ

(വിട്ടീട്ട)

ചരണം

മാനസെ വരിച്ച മമ നാമനെ കാണാൻ

മാനവേദാം! നിനടിയിൽ വീണിടാം വിഭോ!

(വിട്ടീട്ട)

ക: രാ:— (ആത്മഗതം) ഇവളുടെ ബുദ്ധിശക്തി അതികേമം ത
ന്നെ. തക്കിച്ചു ജയിപ്പാൻ പ്രയാസം. ഈ വഴി വിട്ടു ചില
ഉപായങ്ങൾ എടുത്തു നോക്കാം. (പ്രകാശം) കണ്മണി!

ഗീതം ൨൯- ചെങ്ങുരുട്ടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി

ഭാസ്യരാംഗി! ബാലേ! മനോരൂരനാമെന്നെ

അനുപല്ലവി

ഭോഷണനോസഖി ആശയെ നിനവതു?

(ഭാസ്യ)

ചരണങ്ങൾ

ഓ! സഹിജ്ഞാവല്ല ആ സുമരത താപം

സാഹസമെതിനെൻ ഹംസസുഗാമിനി!

(ഭാസ്യ)

എൻപ്രിയ യായീടിൻ സാധിക്കും സകലവും

നിൻപ്രിയമെന്നതെൻ പൊൻ സഖി! നിരൂപിജ്ഞ

(ഭാസ്യ)

കല്യേ! നിൻ മാനസം കല്പിനോടൊക്കുമേ

വല്ലഭയായീടിൻ അല്ലൽനിണക്കില്ലേടോ!

(ഭാസ്യ)

ഇനി അധികം പറയാനില്ല. നിന്റെ ഇപ്പഴത്തെ അടിമസ്ഥിതിയേയും എന്റെ വാക്കനുസരിച്ചാൽ സിദ്ധിയ്ക്കാവുന്ന ഉന്നതപദവിയേയും ഒന്നാലോചിപ്പിക്കുക.

സാരം:— മഹാപ്രഭോ! രാജപത്നിയായിരിക്കുന്നവർക്ക് ഉന്നതപ്രമോദകരങ്ങളായ നാനാവിധരസങ്ങളേയും അനുഭവിപ്പാൻ ഇടയുണ്ടെന്ന് എന്റെ കൈമാത്രം മുതൽക്കേ ഞാൻ അറിയുന്നു. മനുഷ്യജന്മത്തിൽ മനസ്സമാധാനം സിദ്ധിച്ചാൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു സ്വർഗ്ഗം അതു തന്നെ. അതില്ലാത്തതാൽ സകലം നിഷ്പലം. വാസിഷ്ഠത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നു:—

“അന്തഃ ശീതളതായാം തു

ലബ്ധായാം ശീതളം ചഗൽ

അന്തസ്തഷ്ണോപതപ്താനാം

ഭാവഭാവ മയം ജഗൽ”

(അർത്ഥം) മനസ്സിന്നു കുളുർമ്മയുള്ളവന്നു ലോകം മുഴുവനും കുളുർത്തിരിക്കും. മനസ്സിൽ ആശങ്കകൊണ്ടു തപിച്ചിരിക്കുന്നവർക്കു ലോകം മുഴുവനും സന്താപകരമായിരിക്കും. അതിനാൽ രാജനീതി കാണിച്ചാലും.

ശീതം ൩൦- ഹരിക്കാംബോധി—ആദിതാളം.

പല്ലവി

മന്നരിൽ മകുടമനേ! ദന്നയമടക്കംതുവ!

അനുപല്ലവി

തനപിയെ യയച്ചീടനീ കന്നടേശാ! നമസ്കാരം

ഭൂപതേ! ഭൂപതേ! ഭൂപതേ! ഭൂപതേ!

(മന്നരിൽ)

ചരണങ്ങൾ

എന്മനം വാിച്ചിട്ടുള്ള നന്മയേറും പ്രാണനാഥൻ
തന്മുഖ കമല മിന്നെൻ കണ്മുനയിൽ ചേർത്തിടുവാൻ
സാധുവേ! സാധുവേ! സാധുവെവയച്ചീടനി (മന്നരിൽ)

ഇന്നു ജീവനുള്ള കാലം അന്യനെ ഗ്രഹിക്കുന്നതു
വന്നിടുന്നതല്ല നന്മ നിണ്ണയമീ വാക്യം ഭൂവ!;
പാഹിമാം, പാഹിമാം, കന്നടേശാ! പാഹിമാം. (മന്നരിൽ)

ക: രാ:—നീ ഇപ്പോൾ എന്റെ ഒരു പ്രജയാണ്. നിന്റെ ധ
ർമ്മം എന്നോടു കാണിക്കാത്ത പക്ഷം രാജദ്രോഹകുറ്റത്തിനു
നീ ഘോരശിക്ഷ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും. അതിലും ഭംഗി നീ
എന്നോടുകൂടി ചേരുന്നതാണ്.

സാര:—ശീതം നന്മ. ഹിന്ദുസ്ഥാനി ചെഞ്ചുരുട്ടി രൂപകം.

പല്ലവി

വിശ്വപനാഥാ! നിൻകരുണ ലേശമില്ലാത്തതുവേദവാ!

അനുപല്ലവി

സന്താപത്താൽ വെന്തിടുന്നു അന്തരംഗം ഭീനബന്ധോ!
സ്വപത്തനാടും വിട്ടുപോ! ഞാൻ എന്തു ചെയ്യും ഭൂപനോടു (വി)

ചരണങ്ങൾ

പ്രാണനാഥാ! ഉവനദാസാ! കൈ വെടിഞ്ഞോ സാധുവേ നീ
കേണുകൊണ്ടു വാണിടുന്നു ക്ഷീണയായെൻ വിധിമതമോ (വി)

സുന്ദരാംഗാ! എന്നു കാണും ചന്ദ്രസമം നിൻമുഖത്തെ
ഖിന്നയായിട്ടിന്നിയെത്ര മന്നിൽ ഞാൻ നടന്നിടേണ്ടു (വി)

ക: രാ:— ബാലേ! സന്താപത്തിനു കാരണമൊന്നും ഇല്ലല്ലോ.

ശീതം നന്മ. കരഹരപ്രിയ. ആദിതാളം.

പല്ലവി.

എടോ സുമുഖി! കടുവിരമാൽ ഉടലുരുക്കി തൊടുമുടനെ

സാര:— അരുതേ ചതിയരുതേ തവ ചരിതം ബഹു ഭരിതം-

അനുപല്ലവി.

ക: രാ:— ഭരിതം സുമശരനാൽ വരും തരണീമണേ വിരവിൽ

കുന്ദകുസുമാസ്രനെനെ വന്നുകൊന്നിടുന്നു
മുനെ വന്നുനിന്നധരം തന്നീടുമേ ഇന്നു തന്നെ- (എടോ)

ചരണങ്ങൾ.

സാര:— ഇതു ചിതമോ ക്ഷിതിപതിയേ! തവമതിയെന്തിതി കഠിനം
 ധർശാസ്രമെന്നതൊരു നെന്മണിധരിക്ക
 തുഞ്ചയന്ത്രേ ഇനീവിധം ചൊല്ലുവതു നന്നൊ നുവ! (അ)
 ക-രാ:— നുപതനയേ! ഇതുസമയം തവകുനീവേകിട്ട മിവനായി.
 നിന്നടയ ദുന്യമി നെന്നോടൊട്ടും കൂടാ
 ഇന്നിമിഷം നിന്നധരം ക്ഷേപാനംചെയ്യിടം ഞാൻ.

(വിടിപ്പാൻ ശ്രമിക്കുന്നു)

സാര:— ഹാ ഔപദിയെ കാത്ത പാമാത്മാവേ! (കാടി മോ
 ഹിച്ചു വീഴുന്നു)
 ക-രാ:— (അന്ധാഭിച്ചു) ഹാ ഇങ്ങിനെയൊ ഭവിച്ചതു! സേവകാ!
 സേവ:— (പ്രവേശിച്ചു) സ്വാമിൻ.
 ക-രാ:— മന്ത്രിയെ ക്ഷണം കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വര.
 സേവ:— സ്വാമിൻ! (പോകുന്നു.)
 ക-രാ:— ഇനി ഇവളെ എന്തു ചെയ്യട്ടെ (തൊട്ടുകൊണ്ടു) ഹേ!
 സുന്ദരീ! സുന്ദരീ! ബോധം ലേശം ഇല്ല. (പോയിരിക്കുന്നു)
 മന്ത്രി:— (പ്രവേശിച്ചു) ജയ, ജയ, കല്പിച്ചയച്ചത് എന്തിനോ?
 ക-രാ:— ഇതാ നോക്കൂ. ഈ ടുഷ്ട നമ്മുടെ പത്നിയായിരിക്കില്ലെല്ല
 ന്നു ഖണ്ഡിച്ചു പറയുന്നു. ഇവളെ വെട്ടിക്കൊല്ലേണമെന്നു
 തോന്നി; ഏകിലും, ഉച്ഛി, മേനക, രംഭാദികളെ തോല്പിക്കു
 ന്നതായ ഇവളുടെ അഴക് എന്നെ ഇവർക്കു ദാസനാക്കി തീ
 ര്ത്തിരിക്കുന്നു. കുറേക്കാലം ചെന്നാലെങ്കിലും ഇവളുടെ മനസ്സു
 ഭേദപ്പെട്ടുമായിരിക്കാം. അതുകൊണ്ടു കടശാദ്രിയിലുള്ള നമ്മു
 ടെ കാരാഗൃഹത്തിൽ ഇവളെ ഏകാകിനിയാക്കി ഇടട്ടെ.
 മന്ത്രി:— അരുളപ്പാട്ടു പോലെ.
 ക-രാ:— (പോകുന്നു)
 മന്ത്രി:— അരവിടെ?
 സാര:— (ബോധം വന്ന് എഴുന്നീറ്റു പരിഭ്രമത്തോടെ നിൽക്കു
 ന്നു.)
 സേവ:— (പ്രവേശിച്ചു) സ്വാമിൻ.

മന്ത്രി:— ഇവളെ കടശാദ്രിജേലിൽ ഏകാകിനിയായി വെപ്പാൻ ഏല്പിച്ചു കൊടുക്കുക. (പോകുന്നു)

സാര:— ഓ കഷ്ടം! അനന്തശയനമഹാരാജാധിരാജനായിരുന്ന എന്റെ പിതാവേ! നീയും എന്നെ വെടിഞ്ഞോ! പ്രിയ മാതാവേ! നിനക്കും എന്നെ കാണേണ്ടയോ! പ്രാണനാഥാ! നീ എവിടെ!

ഗീതം നമ്പ. ശകുന—ചാഴ്ത്തു.

പല്ലവി.

പരനെ നിൽക്കണയീ തരുണിക്കിതു വിധമോ
മരണമിതാ വരണം

(പരനെ)

അനുപല്ലവി.

കരുണാവാരിധിയെന്നു പരമ പുരുഷാ നിന്നെ
സ്തരണം ചെയ്യുതിന്നിനി അരമോ ഭവിച്ചിടുന്നു.

(പരനെ)

ചരണങ്ങൾ.

ചെറുതോരു വിഴുപോലും കരുണാകരനെ നിന്നിൽ
ഒരുഭിനം പോലുമെന്ന റിവിൽ ചെയ്യുതില്ലീശാ!
അബലയാ മെന്നെയീ ചപലനാ നരവരൻ
കൃപയില്ലാതടവിയിൽ സപദിവിടുന്നു ദേവാ!

(പരനെ)

(പരനെ)

സേവ:— മതിമതി. ബാക്കി ജേലിൽ നിന്നുവാം. നടക്കു നടക്കു.

സാര:— നാഥാ! നാഥാ!

സേവ:— മിണ്ടരുത് മിണ്ടരുത്. നട നട. (കൊണ്ടുപോകുന്നു)

—

അങ്കം 2. രംഗം 6.

കൊക്കണ രാജഗാനിസ്തുടത്ത നിരത്തു

(അനന്തശയന. രാജാവും രാജ്ഞിയും മന്ത്രിയും പ്രവേശിക്കുന്നു)

അ-രാ:— കന്നടസൈന്യങ്ങളുടെ വായിൽപെടാതെ നടന്നു നടന്നു നമ്മുടെ ഉറാബന്ധുവായ കൊക്കണേശപുരിസ്തുടത്തു. ഇതു ദൈവവിലാസം തന്നെ. സേനാധിപതിയും ആചാര്യനും നമുക്കു മുമ്പായിപോയതിനാൽ ബന്ധുഗൃഹത്തിൽ എത്തിയിരിയ്ക്കാം.

ശീതം നന്ദ. മുഖാരി— ആദിതാളം.

പല്ലവി.

എന്നതമെ പെണ്ണണി പാദനടയാൽ

അനുപല്ലവി.

അതിപരിതാപ മാണ്ടിടുന്നല്ലി

(എന്നതമെ)

ചരണങ്ങൾ.

അതിനാലരികളോ ദരിതസന്തോഷം

വിധിമതമാണി ഭവനവാസികൾക്കു.

(എന്നതമെ)

സുഖമസുഖ മെന്തീ രണ്ടിനും

വിചാനകതാരിലില്ല വികാരം.

(എന്നതമെ)

ശീതം നന്ദ. കാമോദരി— ഏകതാളം.

പല്ലവി.

രാജ്ഞി:— നിന്തിരവടിതൻ സന്തതിസംസ്കൃതം

അനുപല്ലവി.

അസ്വതകളെണിൽ അങ്കുരിപ്പതില്ല

(നിന്തിര)

ചരണങ്ങൾ.

മോടിയോടു കൂട്ട മിപ്രപഞ്ചമിനു

കേടകന്നു പാർത്താൽ നാടക ശാല താൻ

(നിന്തിര)

തങ്ങു തങ്ങു ജോലി മന്നവാ! കഴിഞ്ഞാൽ

മന്നിടം വിടുന്നു ഭംഗമെന്ത്യേ നാഥാ!

(നിന്തിര)

രാജ്ഞി:— പകലുണ്ടെങ്കിൽ രാത്രിയും ഉണ്ടാകും. അതുപ്രകാരം ഒന്നിന്നൊന്നു വിചര്യതയായി സകലത്തിലും നാം കാണുന്നു. ഇവ മനുഷ്യർ ദിനം അനുഭവമാണെങ്കിലും ആലോചന ഇല്ലാതെ അന്ധാളിത്തം.

അ-രാ:— നാം കൊക്കുന്ന രാജ്യത്ത് എത്താറായി. ഈ കുന്നിൽനിന്ന് അരമന താഴികക്കുടങ്ങൾ കാണപ്പെടുന്നു. ചുറ്റും വിശേഷമായ പൂങ്കാവനങ്ങളും ഉണ്ട്. ഉന്നതദാരുണത്തിൽ നിന്ന് അതാ മയൂരം, കോകിലം മുതലായ പക്ഷികൾ പാടികളിക്കുന്നു. പൂങ്കാവനത്തിനടുത്തുള്ള വാപികളിൽ സൂര്യരശ്മി പതിയുകയാൽ അതിലെ നിമ്ബലജലം ഉരുകി നില്ക്കുന്ന വെള്ളിപ്പോലെ ധാവദ്യമായി കാണുന്നു.

അ-രാ:— ഇവ മനസ്സിനെ എത്ര ഉല്ലസിപ്പിക്കുന്നു! പുത്രിമാർ

കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ എത്ര നന്നായിരുന്നു. ഹാ! കഷ്ടം!

ഗീതം ൩൬. യഹൂക്വ. കാമോദരി—തുപട-

പല്ലവി.

രാജാ:— വേദകാവ്യേ! ഇവമോടി ദമ്പതി മാരുടെയാടൽ സാദരം തീർത്തുനീ രക്ഷയെ.

അനുപല്ലവി.

ഇന്നുവരെ ചെയ്തതില്ലെ ഒന്നുപോലും ഭയമുണ്ടാകാ
മനസാ വാചാ കർമ്മം.

(വേദ)

ചരണം.

പ്രീതിയുള്ള പുത്രിമാരെ കന്നടൻ മതിയിൽനിന്നു
കാത്തുകൊൾ, നാഥാ! കാത്തുകൊൾ.

(വേദ)

അ-രാ:— ഹാ പ്രാണനായികേ! തത്വമെല്ലാം പോയൊ? നമ്മുടെ പദവിയ്ക്ക് ഇതു പോരായ്മയാണു്.

മന്ത്രി:— ഹേ സ്വാമിൻ! പത്നീസമേതം അല്പനാൾ ഈ കൊങ്കണ രാജധാനിയിൽ വസിയ്ക്കുവിൻ. കന്നടരാജാവിനെ അപജയപ്പെടുത്തുവാൻ ഞാൻ പ്രയാസം കണ്ടിട്ടില്ല.

അ-രാ:— അപ്രകാരമാവാം.

ഗീതം ൩൭. ദൈരവി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

സങ്കടം തീർത്തിട്ടും ശങ്കരൻ മേലിൽ

അനുപല്ലവി.

മംഗളമേകിട്ടും മന്ത്രിയോ! മേലിൽ

(സങ്കടം)

ചരണങ്ങൾ.

ഭവസുഖങ്ങൾ തൻ സംഭവം പാരതാൽ

ഒക്കും പകൽ രാവീരണിന്

(സങ്കടം)

വേണ്ടും യത്നം തഥാ ചെയ്യേന്നാൽ

ഇണ്ടലകനുപോം പണ്ടേപോൽ വാഴാം.

(സങ്കടം)

എന്നാൽ നാം പിരിയുക.

മന്ത്രി—സ്വാമിൻ! (നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നു)

(രാജാവും രാജ്ഞിയും ചേരുകുന്നു.)

അങ്കം. 3. രംഗം. 1.

അനന്തശയന അരമനയ്ക്കടുത്ത ഒരു തെരുവ്.

ശ്ലോകം:— (പ്രവേശിക്കുന്നു)

ശീതം നവ്യം. കമാരി— ആദിതാളം.

രൂക്ഷം.

വനജാക്ഷിമാർ മുടി മണിരത്നകാന്തി തൻ

ശുഭകൃത്യമോഷ്ടംവോടും വെന്തിട്ടു ഹന്തമൽ ദേഹം

സന്നയാഗി! നിൻവിരഹാൽ വന്നുപോം മരണമിന്നേൻ.

തേനോലും മൊഴി രത്നകാന്തി! നീ

വെന്തിട്ടു തെന്നമൽ സവിധം.

(വനജാക്ഷി)

പ്രിയ രത്നകാന്തിയെ കാണേണ്ടതിന്ന് അലഞ്ഞലഞ്ഞു വലഞ്ഞ് ഇവിടെ എത്തി. ദേഹോപദ്രവം തട്ടാതെയിരിപ്പാൻ അവൾ കന്നട ഉപരാജാവ് ഇരിക്കുന്ന അനന്തശയന അരമനയിൽ ഉപായത്തിൽ കൂടിയതായിരിക്കാം. ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം കാൽവിചാരണ സഭയിൽ ആയിരിക്കും. രത്നകുചവടക്കാരന്റെ നിലയിൽ അരമനയ്ക്കകത്തു കടക്കതന്നെ. തരമുണ്ടെങ്കിൽ അവളെ, കൂടെത്തന്നെ കൊണ്ടുവരണം. അതല്ലെങ്കിൽ ഒളിച്ചു പോരാൻ ചട്ടം ചെയ്യാം.

രത്നകാന്തി ഇരിക്കുന്നു.

(ചിന്തിൽ കുളൻ പൊരുന്നു)

ശ്ലോകം:— ഒരു സ്ത്രീയെ ഇതാ പുറത്തുകാണുന്നു. 'രത്നം' എന്റെ വിചാരത്തോടുകൂടി നില്ക്കുവായിരിക്കുമോ.

രത്നകാന്തി:—(ആത്മഗതം) ഒരുവനിതാ ഭാഗ്യവുമായിവരുന്നു കുചവടക്കാരനാണെന്നു തോന്നുന്നു. എന്തുവാങ്ങാം. പണം ഇവിടെ അനവധി കിട്ടപ്പണ്ടു്.

ശ്ലോകം:— (സന്തോഷത്തോടെ) ഹാ! രത്നകാന്തി! തന്നെ.

രത്നം:— (ആത്മഗതം) ഓ ഹോ! കോമളരാജനാണല്ലോ ഇത്. എടുപ്പത്തിൽ എന്നെ കൊണ്ടു ചൊയ്ക്കുകയും എന്നെവെച്ചു വിടപാൻ പുറപ്പെട്ടതായിരിക്കാം. ഇത് എന്നോടു പറില്ല. ഇദ്ദേഹത്തെ മനസ്സിലാവാത്ത നില നടിച്ചു വേഗം വിട്ടയക്കു തന്നെ.

ശ്ലോകം:— (നെടുവീപ്പിട്ടുകൊണ്ട് അടുത്തു ചെല്ലുന്നു.)

രത്ന:— (ഗൌരവത്തോടെ) എന്താണ് ഭാഗ്യത്തിൽ?

ശേട്ട:— (തിരിഞ്ഞും മറിഞ്ഞും നോക്കി ഭാഗ്യമഴിച്ചു നിലത്തിൽ വെച്ചുകൊണ്ട്) എന്താ 'രത്നാ' മനസ്സിലായില്ലേ?

രത്ന:— ഓ ഹോ രത്നം വല്ലാത്തതാണ്? കാണിക്കൂ.

ശേട്ട:— (രത്നങ്ങൾ എടുത്തു വെക്കുന്നു) അതല്ല 'മുത്ത' അറിഞ്ഞില്ലെന്നുണ്ടോ?

രത്ന:— മുത്തു നോക്കിയാലല്ലാതെ അറിയുമോ?

ശേട്ട:— വൈരം! എന്താണ്?

രത്ന:— നല്ല വൈരമാണെങ്കിൽ എടുക്കൂ.

ശേട്ട:— എന്താ 'മാണിക്യം'.

രത്ന:— മാണിക്യവും ഉണ്ടോ? ശരിയായ മാണിക്യം ഉപയോഗിക്കുന്നതിൽ നാഗകോപമുണ്ടാകും; അതിനാൽ അതു വേണ്ടാ.

ശേട്ട:— (ആത്മഗതം) ഇവൾക്ക് എന്നെ മനസ്സിലായതേയില്ല. ഹാ കുടും! മുമ്പു പറഞ്ഞതെല്ലാം എവിടെ? 'സ്മിണാ ബ്രഹ്മിണം.' (പ്രകാശം) പ്രാണനാഥേ! നേരംപോക്കു പറകൊല്ല. ഒളിച്ചു പോവാൻ നല്ല തരമാണിത്.

രത്ന:— ഒളിച്ചു പോവാനോ? ഞാനോ? ശേട്ടവിന്റെറകൂടെയോ?

ശേട്ട:— (പരിഭ്രമിച്ചു വ്യസനത്തോടെ) അല്ല. അല്ല അമൃതേ! ഞാ! ഞാ ഞാൻ നിന്റെ കോമളരാജൻ.

രത്ന:— അസംബന്ധാ പറയരുത്. പോ പുറത്ത്. ആരവിടെ?

ശേട്ട:— ത ത തങ്കമേ! അ അ അമാന്തിയ്ക്കരുതേ. ര ര രക്ഷിയ്ക്കേ. (നമസ്കരിയ്ക്കുന്നു)

രത്ന:— (രത്നങ്ങൾ കൈവശപ്പെടുത്തുന്നു) വേഗം പൊയ്ക്കോ.

സേവകൻ:— (പ്രവേശിയ്ക്കുന്നു) ആവശ്യമെന്തോ?

രത്ന:— ഈ ഭാഗത്തെ പിടിച്ചു തല്ലിവിട്ടേയ്ക്കൂ (ചോകുന്നു)

സേവ:— വാടാ (തള്ളുന്നു)

ശേട്ട:— അയ്യോ! പ്രാണശാപി! നീയോ ഈ വിധം കാണിയ്ക്കുന്നത്!

സേവ:— വായ മൂടട്ടോ. (ഇടിയ്ക്കുന്നു)

(രണ്ടുപേരും അന്യോന്യം വലിയ്ക്കുന്നു.)

ശേഷം:— നീ എന്നെ കൊന്നോ ഞാൻ ഇവിടം വിടില്ല.

സേവ:— (വിടിച്ചു വലിച്ചു തല്ലിക്കൊണ്ടു പോകുന്നു)

ശേഷം:— അയ്യയ്യോ പ്രാണേശ്വരി! പ്രാണേശ്വരി!

(സേവകൻ വലിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 3. രംഗം 2.

(കന്നട രാജത്തു ഒരു നിരത്ത്.)

സന്യാസി:— (പ്രവേശിയ്ക്കുന്നു)

ശീതം നന്ദൻ നാമനാമകൃിയ—ചാസ്ത്

ശംഭോശിവശംഭോ ശിവശംഭോ! മമ

സന്താപ നാശന പാലയ ശംഭോ!

(ശംഭോ)

ദന്തിസദൃശഗാമിനിമമ

സന്തോഷസന്താപ പങ്കായിട്ടു മെൻ

ബന്ധുഗാത്രീ ഭയിത! യിന്ന

സന്താപമനയായേതൊരു ദിക്കിൽ

(ശംഭോ)

പുനേൻമൊഴി! നിന്നെയോത്തു

കാന്താരമദ്ധ്യത്തിൽ നീന്തുന്നു ബാലേ!

(ശംഭോ)

കാതേ! നിൻ ചന്തമുഖാഞ്ജം കാണാ-

നെന്താവതിനിഷ്ട ചെയ്തതു ഭദ്രേ!

(ശംഭോ)

പ്രാണേശ്വരി! ഞാൻ നിന്നെ എന്നുകാണും, എവിടെ കാണും എന്നു വെച്ചാണ് ഇങ്ങിനെനടക്കേണ്ടതു? ഹാ! മനസ്സുതപിയ്ക്കുന്നു. നിന്റെ സ്ഥിതിയും ഇപ്രകാരം തന്നെയായിരിക്കുമല്ലോ ജീവനെ ബലികഴിച്ചാലും കന്നടന്റെ പത്നിയായി തീരില്ലെന്നു. നിന്റെ ശ്രേഷ്ഠബുദ്ധി എന്നോടു പറയുന്നു.

ശീതം ൪൦ ഹിന്ദുസ്താനി ദൈവവി— ആദിതാളം-

പല്ലവി.

പ്രണയിനി! മൽ സാരഞ്ജനി.

അനുപല്ലവി.

ഇനി ഇവിടെ നിന്നെ പാർപ്പേൻ

ചരണങ്ങൾ.

മാനിനി ഞാനീക്കാനന സീറ്റി

വനജത്തൂക്കം മദ്ധ്യത്തിലാണെ.

(പ്രണയിനി)

പാഠശാലയിലാടീടും കാലം നാം
കഷ്ടപ്പാടാം കടവിൻ നടുവിൽ അക-
പ്പെട്ടീട മിത്ഥമെന്നോത്തോ!
ആരൊരുവൻ തുണ സാരജ്ഞൻ! ശുഭേ
സരസാംഗി! നമുക്കിരുപേക്കും!
കരുണാകരൻ ധാരണപോരും

(പ്രണയിനി)

(പ്രണയിനി)

ഹോ! ജ്ഞാനസ്വരൂപിണി! ഞാനെന്തെ ചെയ്യേണ്ടു! കന്നടന്നു
വിവാഹമുണ്ടെന്നു എവിടെ ചെന്നാലും ഘോഷമായി കേൾക്കു
ന്നു. കഷ്ടം! കഷ്ടം! (ആലോചിക്കുന്നു)

ഒരു വൃദ്ധബ്രാഹ്മണൻ ഇതാവരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിൽ നിന്നു
വല്ല വിവരവും കിട്ടുമോ?

വൃദ്ധാ:— (പ്രവേശിച്ചു) വിധിച്ചതേ വത്ര കൊതിച്ചതു വരി
കയില്ല: എന്തൊക്കെ ആഗ്രഹിച്ചു കന്നടത്തിൽ പോയി.
കാളും ശുഭമാകാതെ വിഷാദത്തോടെ ടടങ്ങി വരാറായി. ന
ടന്നു നടന്നു കാലിന്റെ തോലെല്ലാം തേഞ്ഞു പ്രണപ്പെട്ടു. സ
സ്യക്ഷിൽ നോവും വന്നു പിടിച്ചു. മുക്കിപ്പിഴിച്ചത് കഴിച്ചാ
ലും ദേഹം മുന്നെപ്പാലെ വന്നു കൂടില്ല. കഷ്ടം! മുക്കിപ്പിഴിച്ചി
ൽ കഴിഞ്ഞാൻ കാൾ എവിടെയുണ്ടു. രണ്ടുനേരം തൈലസ്നാ
നം കഴിഞ്ഞാമെന്നു വെച്ചാൽ തന്നെ അതിലേക്കു രണ്ടു കാൾ
“ഈ വൃദ്ധബ്രാഹ്മണൻ കൊടുക്കട്ടെ” എന്ന് ഇക്കാലത്തിൽ
വിചാരിച്ചു വീശി എറിയുന്ന “മഹാരാജന്മാരെ” കണ്ടു കിട്ടു
വാൻ പ്രയാസം. ആവു, ആവു, വലഞ്ഞെ, വലഞ്ഞു.

വൃദ്ധാ:— (സമ്പ്രദാനിയിൽനിന്നു) സ്വാമികൾക്കു വന്ദനം.

സമ്പ്രാ:— ആനന്ദം ഭവിക്കട്ടെ

വൃദ്ധാ:— ആവു നന്നു ക്ഷീണിച്ചു.

സമ്പ്രാ:— എന്താണിത്ര ക്ഷീണിപ്പാൻ കാരണം?

വൃദ്ധാ:— എന്താണ് പറയേണ്ടതു! കന്നടന്റെ വിവാഹത്തി
ന്നു മൂഷാനം സാപ്പാടും കഴിച്ചു വസ്യദാനങ്ങളും, അന്നേകം
ഗോദാനങ്ങളും, വളരെ പണവും, ദക്ഷിണ വാങ്ങി പോരാ
മെന്ന് ആഗ്രഹിച്ചു ബഹുദൂരംവഴി ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു കാടി
എത്തി. ആ ജ്യേഷ്ഠ സാരജ്ഞിനി വിവാഹത്തിന്നു അനുജപി
ള്ളായ്ക്കായാൽ എന്റെ അദ്ധ്വാനം മാത്രം ശേഷിച്ചു. ആ മൂണ്ടു

ചിനശിച്ചുപോട്ടെ. എന്റെ ശാപം അവർക്കു തട്ടി. ഉം, ആ മൃദേവിയെ കടാശാദ്രി വനത്തിലുള്ള കാരാഗൃഹത്തിൽ ഇട്ടു കഴിഞ്ഞു.

സന്യാ:—(ആത്മഗതം) ഈശ്വരകാരണ്യത്താൽ അറിയേണ്ടതറിഞ്ഞു (പ്രകാശം) ഹേ! നിങ്ങളുടെ അദ്ധ്വാനത്തിന്നു പ്രതിഫലം സിദ്ധിച്ചില്ലെന്നറിയുവാൻ വ്യസനിക്കുന്നു. ഞാനു കരേക്കാലം സഞ്ചരിക്കുന്നതാണു ഭാവം. ഒന്നിച്ചു വരുന്നതിന്നു വിരോധമുണ്ടോ?

പു-ബ്രാ:—സാമി! എന്നെ കഴിവാക്കണേ! എന്നിങ്ങനെ ഹൃദത്തിലേക്കു പോകേണ്ട അത്യാവശ്യമുണ്ട്. നിങ്ങൾ എങ്ങോട്ടാണ് സഞ്ചാരം?

സന്യാ:— ഞാൻ കടശാദ്രിനാഥയുടെ ദർശനത്തിന്നു പോകയാണ്.

പു-ബ്രാ:—അച്ഛന്റെ ചാത്തം ഉഴുതേണ്ടതുണ്ട്. അതില്ലെങ്കിൽ ഞാനും വന്നു കളയുമായിരുന്നു.

സന്യാ:—ഇപ്പോഴേതെങ്ങനെ എത്തിക്കൊടുവിൻ!

പു-ബ്രാ:—എന്നാൽ എന്നിങ്ങനെ അനുവാദം തന്നാലും. പോകുന്നു)

സന്യാ:—ശുഭം ഭവതു. (ചുറ്റി നടന്ന്) അയ്യോ! ഹേരും സന്ധ്യയാകാറായി. ദൈവകരുണയാൽ നരി, കരടി, മുതലായ മൃഗങ്ങളിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു, പ്രിയതമയെ ബന്ധിച്ചു ജേലിൽ എത്തുവാൻ ഇടയായെങ്കിൽ നന്നായിരുന്നു ഹാ! ഹാ! അധികം നടന്നു വലഞ്ഞു. വിശപ്പാ ദാഹവും സാഹിപ്പാൻ കഴിയാതെയുമായി. കൈ കാലുകൾ തളച്ചയാൽ അസ്വാധീനമായും ഭവിക്കുന്നു. ഇവിടെ അനേകവൃക്ഷങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും, ഫലമുള്ളവ ഒന്നും കാണാനുമില്ല. ഇതാ നീലവർണ്ണമായ ജലം അല്ലാത്തതായി കഴുകി വരുന്നു. സമീപത്തിൽ ഞാൻ പഴമുണ്ടെന്ന് ഇതിനാൽ ഗ്രഹിക്കാം. ഈ നിച്ഛാലിൽകൂടി പോയാൽ ഞാൻതന്നെ കാണാതിരിക്കുമായില്ല. (നടന്നു ശ്രവിച്ചു നിൽക്കുന്നു) ഞാൻതന്നെ അടുത്തുണ്ട്. പക്ഷികളുടെ നാദം കേൾക്കുന്നു. ഇവ പഴങ്ങൾ തിന്നുന്നു! വാൾ ശ

ബിജ്ജന്നതാണു്. അടുത്തുചെല്ലുക തന്നെ. പഴത്തോടുകൂടി
യ ഞാൻമരം അതാ. അവിടെ ചെന്നു പഴങ്ങൾ അടുത്തു
ഭക്ഷിച്ചു വിശ്രമിക്കാം. (പഴങ്ങൾ അടുത്തു ഭക്ഷിക്കുന്നു) ആ
വു! ക്ഷുബ്ധാധ ഏതാനും ശമിച്ചു. ആ! ഫാ! ഈ കാഴ്ച എ
ത്ര മനോഹരമായിരിക്കുന്നു..

ഗീതം ൪൧. ബിഹാർ—ആദിതാളം.

പല്ലവി

നാഥാ! ജഗൽക്കാരണാ! നീതാനാശ്രയം

അനുപല്ലവി

ഭൂതലേ സച്ചത്തിനും നാഥാ! പരനെ ജഗൽക്കാരണാ! (നീ)

ചരണങ്ങൾ

തുഷ്ടിയേകുന്ന തവ സൃഷ്ടിവൈചിത്ര്യമിഹ
സൃഷ്ടമായ് കണ്ടിട്ടനു ശിഷ്ടപാപകാ! ജഗൽക്കാരണാ! (നീ)

ചിത്തത്തിലത്രാനന്ദം മത്സ്യനേചീടാനായി
ധാത്രിയിലിത്തരങ്ങൾ തീർത്തുവെച്ചല്ലോ! ജഗൽക്കാരണാ! (നീ)

കണ്ണിനും മനസ്സിനും ഒരുപോലെ ആനന്ദപ്രദ
മായ മരൊരു സ്ഥലം ഇതുപോലെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. അ
താ അടുത്തടുത്തു താമരപ്പൊക്കുകളും, താഴ്വരകളും, മലകളും,
കാണപ്പെടുന്നു. ആഹ! ഈ പ്രദേശം നോക്കിയാൽ അതിലും
മമണീയം.

ഗീതം ൪൨. ബിഹാർ—രൂപകം.]

പല്ലവി.

വസതി ഇവിടെ മയിൽ കയിലരയന്നസമൃദ്ധം

അനുപല്ലവി

കസുമാഭ കണ്ടിട്ടാശ പൊങ്ങിയിപ്പുഷ്ണരണിയിൽ (വസതി)

ചരണങ്ങൾ

തനതോമനയാം പ്രാണസഖിയോടു ഹംസമിതാ
മനതാരലിത്ത ചാര സല്ലാപം തുടരുന്നു. (വസതി)

സാരസാംഗി മമ പ്രാണപത്നി സാര തന്മയൈ
പരിതോഷമേരം സച്ചരിതം തോന്നിടുന്നുമേ. (വസതി)

നിങ്ങളുടെ ആട്ടവും പാട്ടും കണ്ടും കേട്ടും രസിപ്പാ
ൻ എന്റെ പ്രാണപ്രിയയുടേടി ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ അ

ഴത്തുചരുന്ന രാത്രി ക്രൂരമൃഗവാസസ്ഥലമായ ഈ ഘോരാര
ണ്യത്തിൽ കഴിഞ്ഞേണ്ടി വരുമെന്നുള്ള വിചാരം രീരെ വിട്ടു
പോകുമായിരുന്നു. ഇവിടേനിന്നു ദൂരെയുള്ള പർവ്വതങ്ങൾ കാ
ണുമ്പോൾ ഒന്നിൽനിന്നു മററാന്നിലേയ്ക്കു ചവുട്ടി കയറാമെ
ന്നു തോന്നുമാറ് അടുത്ത് അടുത്തു നില്ക്കുന്നു. അത്രയുമല്ല,
കണ്ണെത്താൻ കഴിയാത്തവണ്ണം ഉയന്ന് ആകാശത്തിൽ മൃ
ടികൊണ്ടും കിടക്കുന്നു.

പിന്നിൽ കട്ടൻ പൊന്തുന്നു.

—o—o—o—

അങ്കം 3. രംഗം 3.

കടശാലി വനത്തിലുള്ള കാരാഗൃഹം.

സന്യാ:—എന്താണ് ഒരു ശബ്ദം! ഓ! മാൻകൂട്ടങ്ങൾ തായ്വരയി
ൽ വന്നു വെള്ളം കുടിയ്ക്കുകയാണ്. (വിസ്മയിച്ചു നോക്കിക്കൊ
ണ്ട്) അതിന്നു സമീപം അഗ്നിജ്വാല കാണപ്പെടുന്നു. കാ
ട്ടുതീയോ? അടുത്തുചെന്നു നോക്കാം. ഹാ! ഇതു കാരാഗൃഹം
തന്നെ. ആയുധങ്ങളും കാണപ്പെടുന്നു. കാവൽക്കാരൻ കൂളി
രു കായുകയാണ്. ഭീനബന്ധോ! നിന്റെ കരുണയാൽ പ്രി
യതമയെ ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ജേൽ കാണാറായി. പ്രാണസ
വിയെ ഇവിടേനിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തി കൊണ്ടുപോകുവാൻ എ
ന്തു യുക്തി പ്രവർത്തിക്കേണ്ട? കടന്നു ചെല്ലാൻ കാവൽക്കാരൻ
അനുവദിക്കുമോ?

കാവൽ:—ആയ്യ! എന്തൊരൊഴലിച്ചയാണിത്. ഈ കൂളിരു, ചി
റുക്കിന്റേയും പോന്തയുടേയും കുടിയും പൊറുത്ത് (തല്ലിക്കൊ
ല്ലുന്നു) ഇവിടെ കൂടാൻ യോഗം വന്നുവല്ലോ. “ശിരസ്സിലെ
ഴുത്തു ചിരിച്ചാൽ പോകുമോ?” എന്തു ചെയ്യാനാണ്! ഈ
ഒരു ചാൺ കടലിന്നുവേണ്ടി എന്തെല്ലാം സഹിക്കുന്നു. വി
ധിയേ വിധി. (കൂളിരു കായുന്നു)(നോക്കിക്കൊണ്ട്) ആരാണ്
ഈ നിജ്ജനവനത്തിൽ? (സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട്) കാളി
യോ കൂളിയോ! അല്ല വനദേവതയോ! ആരാണപ്പാ! ഒരു മ
നുഷ്യനോ! ഇദ്ദേഹത്തിന്നു ജീവനിൽ കാംക്ഷ എന്തെന്നിയോ

ഉം ഉണ്ടെങ്കിൽ ഇരുട്ടോടെ ഈ മൊരംകാട്ടിൽ വരുവാൻ നെഞ്ച് ഉറക്കില്ല. തീച്ചതന്നെ. മിണ്ടാൻകൂടി ആരുമില്ലാതെ ഞാൻ പെടുന്ന പാടു കണ്ടിട്ട് അതു തീർപ്പാൻ ഇദ്ദേഹത്തെ ഈശ്വരൻ അയച്ചതാണ്.

ശീതം ഭന്മ. ഫിത്തുസ്ഥാനി തോടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി

സന്യാ:—ഇനി ഇതിലെന്തു ചെയ്യ മമ പ്രാണപതിയെ കാൺമു
അനുപല്ലവി

മമ വിധി ഇതു വീധ മിനി (എന്തു)

ചരണം

മനമേ പരിതപിസ്താതെ സഭയെയും

വാണിഭേണമെന്നാൽ മാനിനിയെ കാണാറാകും (എന്തു)

എന്തായാലും അടുത്തു ചെല്ലുക തന്നെ.

സന്യാ:—ശംഭോശിവ! ശംഭോശിവ! ശാഭോശിവ! ശംഭോശിവ
നാഥാ ശരണം ശരണം.

കാവൽ:—സന്യാസിയിോ? സ്വാമിൻ! നമസ്കാരം. വരിൻ! വരിൻ!

സന്യാ:—(അടുത്തു ചെന്ന്) സീതാരാം സീതാരാം. ശുഭം ഭവതു.

കാവൽ:—ദയചെയ്ത് ഇരിയ്ക്കിൻ സ്വാമികളേ!

സന്യാ:—ശംഭോ ശിവ! ശംഭോ ശിവ! (ഇരിയ്ക്കുന്നു)

കാവൽ:—(തൊഴുതു നിന്നുകൊണ്ട്) സ്വാമിയെ കണ്ടതു പെട്ടെന്ന് സന്തോഷമായി.

സന്യാ:—എന്നെ കണ്ടതിനാൽ എന്താണിത്ര സന്തോഷം?

കാവൽ:—സന്തോഷമല്ലാതെ എന്താണു സ്വാമിൻ! ഫോസ്സുങ്ങാടിയിൽ കണ്ടുകൂട്ടികളെ പിരിഞ്ഞു പോന്നതിന്നു ശേഷം ഒരു പുരുഷനായി ഇന്നു സ്വാമികളെ കണ്ടു.

സന്യാ:—ഓ! ഫോ! അങ്ങിനെയോ? ഇതെന്തു കഥയാണ്?

ശീതം ഭന്മ. അവരൂപകം—ആദിതാളം.

പല്ലവി

എന്തിനു വാസം നി ചെയ്തും താനേ ചൊൽ

അനുപല്ലവി.

ചിന്താവിഹീനനായി കാണുന്നത്തിൽ!

(എന്തിനു)

ചരണങ്ങൾ.

പോരതരമോരോ വാരണ ദ്വീപന്മാർ

പാരമഭിച്ഛപരം കാണുന്നത്തിൽ

(എന്തിനു)

ശ്രുതയേറിട്ടും കരടി കിടി പൂവി

ചീരം നാശാഭിമേവം കാണുന്നത്തിൽ

(എന്തിനു)

കാവൽ:— ആളും മനുഷ്യനും ഇല്ലാത്ത ഈ വനാന്തരത്തിൽ തനിച്ചു പാർക്കാൻ എനിക്ക് ഭ്രാന്താണോ സ്വാമിൻ! ഇതൊരു ജേലാണ്. അനന്തശയന മഹാരാജാവിന്റെ മകൾ സാരഞ്ചിനിക്ക് കാവലാണ്.

സന്യാ:— ഈ രാജപുത്രിയെ എന്തിനാണ് ഇവിടെ വെച്ചിട്ടുള്ളത്?

കാവൽ:— (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) സന്യാസിയായതിനാൽ തന്നെയാണ് കന്നടേശന്റേയും സാരഞ്ചിനിയുടേയും വാത്ത് അറിയാത്തത്.

സന്യാ:— നമുക്കെന്തു വാത്ത്, 'മഹരാജ'?

കാവൽ:— കന്നടേശന്റെ രാജ്ഞിയായിരിപ്പാൻ മനസ്സില്ലെന്ന് അറുത്തു മുറിച്ചു പറകയാൽ ഏകാകിനിയായി ഇവിടെ പാപ്പിസ്റ്റായാണ്.

സന്യാ:— ശിവ, ശിവ, ശിവ, ശിവ!

കാവൽ:— അല്ലാ, നിങ്ങൾ ഇവിടെ എങ്ങിനെയെത്തി?

സന്യാ:— ഞാൻ സന്യാസിയല്ലേ. സന്യാസിമാർക്കു കാടും നാടും ഭേദമുണ്ടോ?

കാവൽ:— അതല്ലാ ചോദിച്ചതു സ്വാമിൻ! നിങ്ങളുടെ യാത്രയെപ്പറ്റി അറിവാൻ ആശയക്കുരുതികൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചതാണ്. എവിടന്നാണ്, എങ്ങോട്ടു പോകുന്നു, എന്നും മറ്റും അറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്.

സന്യാ:— കേൾക്കൂ, ഞാൻ സഞ്ചരിച്ച മഹിഷാസുര അത്രത്തിൽ എത്തി. അവിടെ നിന്നു ഫൊസ്സങ്ങാടി വഴിയായി മൂകാംബിക്ക് പോകാമെന്നു തീർച്ചയാക്കി. അതിൽ പിന്നെ ഫൊസ്സങ്ങാടിയിൽ കൂടി പോകുന്നത് സാധ്യമാണെന്നു കേ

ട്ട. മൃകാംബിയ്ക്ക് ഈ വഴി എടുപ്പമുണ്ടെന്നറിഞ്ഞതിനാൽ കനം മലയും കയറിപ്പോകും വഴിയ്ക്ക് ഇവിടെ എത്തിയതാണ്.

കാവൽ:— (പരിഭ്രമത്തോടെ) ആവ എന്റെ സ്വാമി! ഹൊസ്സങ്ങാടിയിൽ സൊല്ല എന്താണ്? പറയൂ!

സത്യാ:— ഹേ ഹേ! പരിഭ്രമിയ്ക്കേണ്ട. അവിടെ ഷെഗ് റഹ് ലോഷൻകൊണ്ടു ഉപദ്രവമുണ്ടത്രെ.

കാവൽ:— (വ്യസനത്തോടെ) അയ്യോ! എന്റെ സ്വാമി! ഈ മഹാമാരി എന്റെ കുടിയിലും പിടിപെട്ടിട്ടുണ്ടോ. ഈശ്വരാ! ഇന്നലേയുംകൂടി എന്തെല്ലാം ദുസ്വപ്നം കണ്ടു. സ്വാമി! എന്റെ ഭാര്യയേയും പച്ചക്കുട്ടികളേയും പിരിഞ്ഞു പോന്നിട്ടു കറെ നാളായി. അവരെ കണ്ടു പോയി കണ്ടേച്ചു വരാമെന്നു വെച്ചാൽ എനിക്ക് ഇവിടെ പകരം നിൽക്കുവാൻ കരാളില്ല. ഞാനെന്താ വേണ്ടതു സ്വാമിൻ?

സത്യാ:— (ആത്മഗതം) ഇവന്റെ വീടു ഹൊസ്സങ്ങാടിയിൽ ആണെന്നു സംഭാഷണത്തിൽ മനസ്സിലായി. ഷെഗ് റഹ് ലോഷന്റെ കാൽ പൊട്ടിച്ചതു നല്ല തരത്തിൽ പറി. വിദ്വാൻ പരിഭ്രമം കലശലായിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ മനോരഥം സാധിപ്പാൻ ഇത് ഒരു ശുഭമൊഴ് തന്നെ.

കാവൽ:— എന്താണ് സ്വാമി കനം മിണ്ടാത്തത്?

സത്യാ:— എടോ! തന്റെ ബുദ്ധി എടുപ്പാൻ ആളില്ലാത്തതിനാൽ വ്യസനിയ്ക്കേണ്ട.

കാവൽ:— (സന്തോഷത്തോടെ) സ്വാമി നില്ക്കുമോ?

സത്യാ:— ആവശ്യമുണ്ടെങ്കിൽ വിരോധമില്ല.

കാവൽ:— ഇവിടുത്തെ കരുണയ്ക്കു അഭിവാദനം.

സത്യാ:— ദീനജനത്തിൽ ദയ സാധാരണ സജ്ജനധർമ്മമല്ലേ? പക്ഷെ തന്റെ പ്രവൃത്തി നടത്തുവാൻ എന്നാൽ സാധ്യമാകുമോ, എന്നോ ശങ്കയുള്ളു.

കാവൽ:— സ്വാമി! എന്തു പ്രവൃത്തി. വെച്ചുണ്ടു കിടന്നാണെന്നു.

സത്യാ:— തടവു കാരിയ്ക്കു ഭക്ഷണം എത്തിനെ?

കാവൽ:— പകൽ ഒരു നേരം അവിടേക്കു ഭക്ഷണം കൊടുക്കണം.

സന്യാ:— (ശ്രദ്ധിക്കുന്നു) ഇതാരാണ് പാടുന്നത്? തടവുകാരി തന്നെയോ?

കാവൽ:— അതെ. അതെ. ഇവിടെ എന്നും പാട്ടാണ്.

ഗീതം ൪൫. ചെങ്ങുരുട്ടി—ചാഴ്വ.

പല്ലവി.

ആനും മരവും പാവിയാതിരു ഞാനയ്യേ!

അനുപല്ലവി.

അയ്യയ്യേ! കാത്തിടണേ-

(ആനും)

ചരണങ്ങൾ.

കാരണ പുരുഷൻ! പാരിലിയഗതിയാം

നാരിയെ കാത്തിടയ്യോ!

(ആനും)

ഇതിലോക താതാ! സച്ചിദാനന്ദമേ!

പുതിയെ തള്ളാതയ്യോ!

(ആനും)

പാശവിമോചക! ഭക്തപരായണാ!

പ്രാപത്തെ പോക്കിടയ്യോ!

(ആനും)

അതിനാലെ എന്നുടെ പിന്നത തീർന്നിടം

അവിലോഭം! സത്യ മയ്യോ!

(ആനും)

കാവൽ:— (ആത്മഗതം) സ്വാമിയായ പാട്ടിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്നു. കണ്ണുമടച്ചു ധ്യാനത്തിലാണ്.

സന്യാ:— (ആത്മഗതം) പ്രിയതമേ! നിന്റെ വ്യസനം ദൈവത്തോടു പറകയാണോ! (പ്രകാശം) അല്ലേ! നിത്യം ഇങ്ങിനെ പതിവുണ്ടോ?

കാവൽ:— പാട്ടോ എന്നും അതിന്റെ ലക്ഷ്യം തന്നെ. പാട്ടിൽ രസമുണ്ടെങ്കിൽ അതു കേട്ടിരിപ്പാൻ ഇതൊരു തരമാണ്. എന്റെ പകരം എടുപ്പാൻ ഉറച്ചോ സ്വാമിൻ? ദൈവകൃപയാൽ കരാഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ ജീവനുള്ളിൽ ഞാൻ മടങ്ങി ഏത്താതിരിയ്ക്കുകില്ല. തീർച്ച തന്നെ.

സന്യാ:— ബദൽ എടുത്തുകൊള്ളാം. സംശയം വേണ്ട.

കാവൽ:— സ്വാമിൻ! ഭയപ്പെടേണ്ട. പുറത്തെ ഗേറ്റ് സദാ പൂട്ടി വെപ്പിൻ. വെപ്പിനു വേണ്ടുന്ന സാമാനങ്ങൾ അറയി

ൽ ഉണ്ടു്. വെടിമരുന്നു വസ്ത്രവും മറ്റും ആ വെട്ടിയിൽ കാണാം. സ്വാമി! പുലർന്നുനിൽക്കൂ. പ്രയാണത്തിന്നു അനുവാദം തരുവിൻ. താക്കോലുകളിതാ.

സന്യാ:— യാതൊരപായവും നേരിടാത്ത വിധത്തിൽ നിങ്ങളേയും കുടുംബത്തേയും ദൈവം കാക്കട്ടെ.

കാവൽ:— സ്വാമിൻ നമസ്കാരം (തൊഴുതു പോകുന്നു)

സന്യാ:— ഈ അകാലസമയം മുറിയിൽ കടന്നാൽ പരിഭ്രമിച്ചു പ്രിയതമയ്ക്കു വല്ല അപായവും നേരിട്ടേക്കാം. കൂടാതെ കാവൽക്കാരൻ എന്നെ പരീക്ഷിപ്പാൻ മറഞ്ഞു വല്ലേടത്തും നിന്നെന്നും വരാം. അതിനാൽ നല്ല വെളിച്ചമാകുന്നതുവരെ ക്ഷമിക്കുതന്നെ. അതിലടയ്ക്കു വെപ്പു മുറിയിൽ കടന്നു വിശപ്പു ശമിപ്പിക്കേണ്ടുന്ന മാറ്റം എടുക്കാം, (കടന്നു പോകുന്നു)
(കുട്ടൻ പൊത്തുന്നു)

സാര:— (വിലപിക്കുന്നു)

ശീതം ഭന്തു ഹിന്ദു സ്ഥാനികാപ്പി—രൂപകം

വല്ലവി.

ദേവ! ദേവ! പാഹിമാം കൃപാകര!

അനുവല്ലവി.

താപസീസ്വവിൽ വീണ്ടു മനയാശ്വേദിപ്പിക്കണമെന്ന്
പരന്നേ! നിൻ പാദം ശരണമടിയൻ.

(ദേവാ)

ചരണം

ആരുമില്ലിനിയാശ്രയം മമ കാരണം ദേവാ!
നാരിതന്നെ പ്രാണനെ തവ പാദേ ചേർക്കു നീ
പരമാത്മൻ പാഹി കരുണാവാരിയെ!

(ദേവാ)

പരമശിവനെ! ചന്ദ്രമതിയ്ക്കുംകൂടി ഇത്ര കഠിന ക്ലേശത്തിന്നു സംഗതിയുണ്ടായോ? പിതാവിന്നു രക്ഷിപ്പാൻ ഇക്കാലത്തു അസാധ്യമാണെങ്കിലും എന്റെ പ്രാണനാഥൻ എന്നെ ലാഭനയിൽ വളർത്തുമായിരുന്നു.

ഉണ്ണിന്നു കാലത്തു വിളിച്ചാലെങ്കിലും വൈകിട്ടു കിട്ടുമായിരിക്കാം.

ഹെ കാവൽക്കാര! ആരുമില്ലാ പാപിഞ്ഞ് ഭോജ്യം നൽകേ
ണമേ.

ടി
ടി

ടി
ടി

ടി
ടി

(കുട്ടൻ വീഴുന്നു)

സന്യാ:—(കയ്യിൽ ഭക്ഷണവുമായി പ്രവേശിക്കുന്നു) ഹാ! ഹൃദ
യം പിളർന്നു! പ്രാണസമീപം വിശപ്പു സമീപിക്കുന്നു
വിളികൊണ്ടുനിൽക്കും. ഈ ഭക്ഷണത്തോടു കൂടി അകത്തു കട
ക്കുകതന്നെ. (കടക്കുന്നു)

സാര:—(സന്യാസിയെ കണ്ട് അന്ധാളിച്ച്) ഇതാർ! ഹാ പര
മേശ്വര! (മോഹിച്ചു വീഴുന്നു)

ഗീതം ൪൭. നീലാംബരി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

സന്യാ:—ഹാ ദയീതേ! ഇതുവില മനുഭവമോ!

അതിമഹിത ഗുണമുടയ

(ഹാ ദയീതേ!)

അനുപല്ലവി.

മനസി നിൻ നില കണ്ടു ധരണിയിലിരിപ്പതുമതി

ദരിതം പ്രിയേ!

(ഹാ ദയീതേ!)

ചമണങ്ങൾ.

നാടു വീടുമഹ വിട്ടിഹനിനെ തേടിയോടിവെഴു

പാടുകൾ പെട്ടു

കാട്ടിലായൊരളവുള്ള വിഷാദം പേടമാൻ മിഴിയേ! കഷ്ടം

ആകലിൽപ്പെട്ടുഴന്ന എൻ

(ഹാ ദയീതേ!)

പ്രാണനാഥേ! തവമാട്ടവമുള്ള പാണിയാലമ മമ

മേനി തലോടി

പ്രാണ രക്ഷ മമ ചെയ്യുവരേണ്ടു മാനിനി! നിനക്കീവിധം

പ്രാണനില്ലാതായ്ഗണിതോ!

(ഹാ ദയീതേ!)

ഹാ മനോമോഹനെ! നിന്നെ കണ്ടു കിട്ടേണ്ട ഭാഗ്യം മാ
ത്രമോ എനിക്കു വിധിച്ചത്! പ്രാണനായികേ! ഒരു വാക്കു പ
റക.

സാര:—(ഇളകി ഞെരുങ്ങുന്നു)

സന്യാ:—ഹാ ശിവനേ! ഈ പ്രാണസങ്കടം കാണാനോ ഞാൻ
വന്നത്! പ്രിയേ! പ്രിയേ! (ചുംബിക്കുന്നു)

സാര:—(അന്ധാളിച്ച് എഴുന്നേറ്റു നിൽക്കുന്നു) ഈശ്വര! ഇദ്ദേഹം എന്റെ പ്രാണവല്ലഭൻ തന്നെയോ? അതല്ല, സന്തത ചിന്തകൾ കൊണ്ടുള്ള എന്റെ മനോഭ്രാന്തിയോ? ഹേ കണ്ണുകളേ! നീങ്ങൾ എന്നെ വഞ്ചിയ്ക്കുന്നുവോ?

സന്യാ:—(സാരയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു) പ്രിയതമേ! ഇതെന്തൊരു കഥയാണ്! നിന്നെ തൊടാൻ നിന്റെ പ്രാണവല്ലഭനല്ലാതെ ധൈര്യമുണ്ടാകുമോ? ആശ്വസിപ്പൂ. ആശ്വസിപ്പൂ.

സാര:—ദൈവവിലാസമോ ഇത്!

ശീതം ഭവ ഹിന്ദുസ്താനികാപ്പി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

പ്രാണനാഥ! കൈ വെടിഞ്ഞോ ക്ഷീണയാമീ യഗതിയെ

അനുപല്ലവി.

പ്രാണരക്ഷ ചെയ്തുകാൻ! ശോണിതാംഗ്രി നമിച്ചിടാം

ചരണം.

ലോകനാഥൻ കൃപയാലെൻ ആകല നിവാരണാത്ഥം

ശോകമെന്യേ നിന്നെയിന്നു ഏകനായി നിയോഗിച്ചിതോ!

ശീതം ഭവ ഹിന്ദുസ്താനികാപ്പി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

സന്യാ:—മാറ്റമതിൽ പെട്ടവാടൊൻകാച്ചേണിയേ! ചൊല്ലാനാമോ?

അനുപല്ലവി.

സമ്ബസാക്ഷിയാം ഭഗവൽ ചൈതന്യംനിൻ ഭർത്തം

ചരണം.

പൊന്മയിലേ! കണണിയേ! നിന്നെവിട്ടിന്നാൾവരെയ്ക്കും

കണ്ണാക്ക മെന്നതൊരു കാണി നേരമില്ലഭയേ!

സാര:—പ്രാണനാഥ! നാം പിരിഞ്ഞതിൽപിന്നെ അനേക സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായി. അവ അവസരം പോലെ അന്യോന്യം അറിയിക്കാം.

അതല്ല, കാവല്ക്കാരൻ എവിടെ?

സന്യാ:—അവൻ എന്നെ ബദൽ എല്പിച്ചുപോയി. വിവരമെല്ലാം വഴിയെ പറയാം. നാം താമസിയാതെ ഇവിടുന്നു പോകുന്നതാണ് നല്ലത്.

സാര:—നാഥ! പകരം നിർത്തിയ അവസ്ഥയ്ക്ക് അവനെ വെളി
 ജ്ഞാനതു ഭംഗിയോ?

സന്യാ:—(ചിരിച്ചുകൊണ്ടു) കന്നടന്റെ നീതിയ്ക്ക് ഇതു വിരോധ
 മില്ല. നാം ഇവിടെ താമസിച്ചാൽ അപകടമുണ്ട്.
 (സാരഞ്ജിനിയുടെ കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ട്) അതിനാൽ:—

ഗീതം ൫൦ മുഖാരി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

പോവോം സാരഞ്ജിനി ഇവിടം വിട്ടു

എൻപ്രാണ പ്രിയേ! നാം

(പോവോം)

അനുപല്ലവി.

കാവലാത്തേപ്പുമാ ദേവൻ പരമാത്മാ

ഭാവനയോടു നാം പോവതു ചിതമിനി

(പോവോം)

(രണ്ടുപേരും തൊഴുതു പോകുന്നു.)

ഒന്നാം ഖണ്ഡം

സമാപ്തം.

സാരഞ്ചിനീപരിണയം.

രണ്ടാം വാല്യം.

അങ്കം 4. രംഗം 1.

കന്നടരാജ്യത്തിൽ ഒരു ഉടുവഴി.

മിത്രനാഥ്യ:—(പ്രവേശിച്ചു) നമ്മെപ്പോലെ ബാഹ്യ സമത്വനാ
യിട്ട് ആരുണ്ട്? ഈ കൈകൊണ്ട് എത്രപേരുടെ ജീവനെ
എടുത്തു. പ്രയാസംകൂടാതെ എത്ര സ്വത്തു സമ്പാദിച്ചു. ഇ
നിയും എത്ര സമ്പാദിക്കും. നമ്മുടെ ബാഹ്യമാനത്തിനും ശ്രേ
യസ്സിനും ഒട്ടും കുറവില്ല. എത്ര ഡിപ്യൂട്ടി കലക്ടർമാർ, എ
ത്ര മുൻസിഫ് സബ്ജഡ്ജിമാർ നമ്മുടെ സേവയ്ക്കു നിത്യം വ
രുന്നു. പൊലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർമാരും ഹെഡ് കൺസ്റ്റേബിൾമാ
രും വല്ല കേസിലും തുമ്പുണ്ടാക്കേണമെങ്കിൽ നമ്മെ ആശ്ര
യിക്കുന്നു. തുമ്പുണ്ടാക്കാതെത്താ പ്രയാസം? നാം അറിയാ
തെ കൂടുതൽ മറ്റു കുറ്റങ്ങളും ഇല്ല. നമ്മുടെ വിരോധികളുടെ
മേൽ കള്ളത്തെളിവുണ്ടാക്കി ഏതാനും പേരെ എത്തിയ്ക്കേണ്ട
ദിക്കിൽ എത്തിച്ചു. ബാക്കിയുള്ളവരേയും നോം ജീവനോടെ
യുണ്ടെങ്കിൽ ഒടുക്കാതിരിക്കില്ല. കുറെ ദിവസമായി നോം ഈ
വഴിയ്ക്കു വരാത്തത്. എന്താണ് ആരെയും കാണാത്തത്?
നേരം വൈകുന്നു. സബ്ജഡ്ജി നീലകണ്ഠപ്പിള്ളയെ രാത്രി
എടുമണിയ്ക്കു് ഉണിന്നു ക്ഷണിച്ചിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം വരുന്ന
തിന്നു മുമ്പ് അവിടെ എത്തുകയും വേണം. പുഴയ്ക്കക്കരെ ന
മ്മുടെ വണ്ടിക്കാരൻ വണ്ടിയോടുകൂടി കാത്തുനിൽക്കുന്നുണ്ട്.
(ഗഡിയോൾ നോക്കി വെച്ചുകൊണ്ട്) ആറടിക്കാരൻ അഞ്ചു
മിനിട്ടുണ്ട്. ഈ അഞ്ചു മിനിട്ടും കൂടി ഇവിടെ താമസിച്ചു വ
ല്ല ഇരയും തടയുമോ എന്നു നോക്കാം. (ആരെയോ കണ്ടതാ
യി നടക്കുന്നു) ഓ രണ്ടാൾ വരുന്നുണ്ട്. ഗോസ്തായിമാരാണ്
കയ്യിൽ ഒരു ഭാഗ്യവും കാണുന്നു.

ഇതെന്ത ആശ്ചര്യം! ഗോസ്തായിമാർ ഈ വഴിക്കു വരാൻ അവകാശമില്ലല്ലോ. വേഷം മാറി കാപ്പിതോട്ടങ്ങളിലേക്കു പണം കൊണ്ടുപോകയായിരിക്കണം. ഇതു തോട്ടങ്ങളിലേക്കുള്ള കുറുക്കുവഴിയാണല്ലോ. ഒരു സമയം ഇവർ നമ്മെക്കാരും സമത്വത്തോടെയിരിക്കും. ഗന്ധിയാളും കോപ്പും എടുത്തു നമ്മെ വധം കഴിഞ്ഞുമാ? (കൈതോക്കു എടുത്തുകൊണ്ട്) ഈ കൈത്തോക്കു ഇരിക്കേ എന്തു ഭയം. (നോക്കി വെക്കുന്നു.)

ഭൂ-ഭാ— } (പ്രവേശിച്ച മിത്രബന്ധു കാണാത്ത നാട്ടത്തിൽ)
സാര— }

ശീതം മൃ. ചെങ്ങുരുട്ടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

സ്വാമിൻ സ്വാമിൻ ഭഗവൻ ശ്രീമൽപദം തന്നെ കൂപ്പാം

അനുപല്ലവി.

ആമയം ക്ഷണം തീർത്തു ആനന്ദം നൽകീടണേ

(സ്വാ)

ചരണം.

നിമ്മമാ! ചിത്തെ ചിത്തെ മരവും കരണക്കടലേ!

നന്മമേന്മേൽനല്ലനാഥാ! നീവെടിഞ്ഞാലാരുമില്ലേ.

(സ്വാ)

ശബ്ദപേരും:—ബാലാജി ബാലാഹരിറാം-ബാലാജിബാലാഹരിറാം.

(ഇങ്ങിനെ പാടുന്നു. സീതാരാം (മിത്രബന്ധുവെ കണ്ടിട്ട്.)

സീതാരാം, സീതാരാം. (അടുത്തുചെന്നു.) 'മഹാരാജനേ' കണ്ടതു പരദേശികളായ ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യം.

മിത്രം:— നമ്മേ നിങ്ങൾ അറികയില്ലായിരിക്കാം. നാഗോടി വലിയ സത്രം കെട്ടിച്ചതു നോമാണ്. നമ്മുടെ പേർ മിത്രബന്ധു, കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം.

ഭൂ-ഭാ:— മിത്രബന്ധുവിന്റെ ധർമ്മത്തെപ്പറ്റി കേൾക്കാത്തവരാമാണ്! ഗോകുണ്ഠക്കേന്ദ്രത്തിന് എതിരായി നില്ക്കുന്ന സത്രവും ഭവാനുണ്ടാക്കിച്ചതല്ലേ.

മിത്രം:—(മുദാമാസത്തോടെ) അതേ അതേ. അറിവുണ്ട്, ഇല്ലേ? ഇരുട്ടാകുന്നു. വേഗം പോകാം.

ഈ പാലം കടന്നാൽ ഒരു എഴുപ്പു വഴിയുണ്ട്. അ

തിൽകൂടി പോയാൽ നാഗോടി നമ്മുടെ സത്രത്തിൽ ഇരട്ടി
ന്നു മുഖിൽ എത്താം. കൂടെയുള്ളതു ഭാര്യയായിരിക്കാം. പാ
ലം, നടന്നു തളന്നിരിക്കുന്നു.

ഭൂ:ദാ:—‘മഹരാജ’ നിങ്ങൾ മുഖിൽ നടപ്പിൻ. ഞങ്ങൾ പി
ന്നിൽ മെല്ലെ കടക്കാം. ഇത്തരം പാലം കടന്നിട്ടു ഞങ്ങ
ൾക്കു ശീലം കുറയും.

മിത്ര:—എന്നാൽ ഭാഗ്യത്തെക്കൊണ്ടുള്ള ഉപദ്രവം നിങ്ങൾക്കു
വേണ്ട. അതു നോം അക്കരയോളം സഹായിക്കാം. ഭാര്യ മു
ന്നിലും നോം മദ്ധ്യത്തിലും, പിന്നിൽ നിങ്ങളുമായി കടക്കാം.

ഭൂ:ദാ:—ഭാഗ്യം ഭവാനെക്കൊണ്ടു ഏകപ്പെടുകയാ! അതു വേണ്ട.

മിത്ര:—അതു ഇങ്ങൊട്ടു തരുവിൻ. (ഭാഗ്യം എടുക്കുന്നു) ദേവ
ത്തിന്നു സപാത്രത്രം അധികം ഉണ്ടാകുന്നതല്ലേ നല്ലതു്.

ഭൂ:ദാ:— (ഭാഗ്യം വിട്ടുകൊടുത്തുകൊണ്ടു്) ‘മഹരാജന്റെ’ ഇ
ഷ്ടംപോലെ.

(ഏല്പാവരം പാലത്തിൽ കയറി നടക്കുന്നു.)

മിത്ര:—(ആത്മഗതം) ഇതു ലേശം ഘനമില്ല. ഒരു സമയം നോട്ടാ
യിരിക്കാം. (ഞെക്കി നോക്കിട്ടു്.) ഹരി ഹരി ഇതിൽ കടലാസ്സി
ന്റെ തുണ്ടുംപോലും ഇല്ല. ഏതായാലും ഇവളെ കൈവശ
പ്പെടുത്തണം. പുഴയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ എത്താറായി.

ഗീതം ൫൨. ചെങ്ങുരുട്ടി—ഏകതാളം.

പല്ലവി.

കറാമറാ രതിയോ ഇവളിദ്രാണിയോ രംഭയോ,

അനുപല്ലവി.

അറാമില്ലാ ഭാഗ്യമില്ലേറ്റം വന്നണഞ്ഞെന്നിനിഹ
കറാക്കാർ വേണിയാളോടൊവനായ് പറാടാം

ചരണം.

തോറു പോമോ കണ്ണലാക്കാൻ, എന്തിനേവം ചിന്തനം
പറവേൻ ഇക്ഷണത്തിൽ കുന്തൻ കയ്യിൽനിന്നു ഞാൻ.

(ഭവനദാസനെ തള്ളി പുഴയിൽ ഇടുന്നു)

ഭൂ:ദാ:— (വീഴുമ്പോൾ) ഓഷാ!

മിത്ര:— ഏടോ! ഏത് ഓഷൻ?

സാര:—(പിന്നിൽ നോക്കിക്കൊണ്ട്.) അയ്യയ്യോ പ്രാണേശാ!
ഞാനും ഇതാ വരുന്നു. (ചാടാൻ ഭാവിയ്ക്കുന്നു.)

മിത്ര:—(പിടിച്ചു നിൽക്കുകൊണ്ട്) ചാടൊല്ല.

ഭാ:—(പുഴയ്ക്കു താഴെ മറുകയ്ക്കു കയറുന്നു.)

സാര:—(ആത്മഗതം) ഓ! എന്റെ പ്രാണവല്ലഭൻ രക്ഷപ്പെട്ടു.
എന്നെ അപമാരിക്കാനോ ടിച്ചൻ ഈ അന്ത്യായം ചെയ്തത്!
പ്രിയതമൻ അടുത്തിരിക്കയാൽ ഇവനിൽ നിന്നു എന്നെ ര
ക്ഷപ്പെടുത്താതിരിയ്ക്കയില്ല. നിലവിലിപ്പോൾ ഇപ്പാവി എ
ന്റെ ജീവമാനി വരുത്താ. ക്ഷമിച്ചിരിക്ക തന്നെ.

(രണ്ടുപേരും പാലത്തിൽ നിന്നിറങ്ങുന്നു.)

മിത്ര:—നിന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ
ആരോ ഉപദ്രവിച്ചു എന്നു തോന്നിപ്പോയി. അദ്ദേഹം കാ
ൽതെറി വിധിയാൽ പുഴയിൽ വീണു. കൂടെ ചാടി മരി
യ്ക്കുന്നതിൽ എന്താണു ലാഭം? കാലാവസ്ഥ പോലെ പ്രവൃ
ത്തിയ്ക്കുന്നതാണ് ഉചിതം.

സാര:—(ആത്മഗതം) ഈ മഹാപാവി എന്റെ പ്രാണേശന്റെ
ജീവനെ നശിപ്പിച്ചാൻ തുനിഞ്ഞു. അതല്ലാതെ 'ടിച്ചാ!' എന്നു
ചരിച്ചാൻ ഇടയില്ല. അദ്ദേഹത്തെ ദൈവം രക്ഷിച്ചു.
ഈ കഥ ഇവൻ അറികയില്ല. ഇവനോട് ഇങ്ങിനെ പറ
യാം. (പ്രകാശം) 'മഹാജ!' എന്റെ പാപഫലം നിമി
ത്തം ഭർത്താവു നദിയിൽ വീണു. കൂടെ ചാടിയാൽ സൊ
ല്ല തീർന്നു എന്നു അപ്പോൾ കരുതിപ്പോയി. ഭവാനു എന്നെ
പിടിച്ചു നിൽക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ നന്ദി പറയുന്നു. കാലോചി
തം ആരും പ്രവൃത്തിക്കേണ്ടതാണ്.

മിത്ര:—നീ ബഹു ബുദ്ധിശാലിനി. ഒരു സ്ത്രീക്ക് ഒരു പുരുഷൻ
വേണം. അവൻ എത്ര ധനികനോ അത്ര നല്ലത്. (മന്ദമാ
സത്തോടെ) അല്ലേ?

സാര:—(ആത്മഗതം) ഈ ദ്രോഹിക്കു ധനം പാതിവ്രത്യത്തിന്നേ
ക്കാളും വലുത്. ദൈവമേ! ഇനിയും ഞാൻ ദുഃഖിപ്പാനുണ്ടോ!
(പ്രകാശം) 'മഹാജ!' ബുദ്ധിയില്ലാത്ത എന്റെ വഴ്
ക്കാക്ക് അതാണു വലിയ നിധി.

മിത്രം:—ശരി, ശരി. നമുക്കു നിന്റെ ഭർത്താവിന്റെ കാര്യം തന്നെ കാമം വരുന്നു. സാധു, വീണ്ടുതാൻ കൂടാ. നീ നമ്മുടെ കൂടെയുള്ള അവസ്ഥക്ക് ആരും പലതും സംശയിക്കും. ഏതായാലും ഉടനെ പോലീസിൽ അറിവു കൊടുക്കണം. ഒരു സമയം രക്ഷപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തെ നമ്മുടെ ബംഗ്ലാവിൽ എത്തിപ്പാൻ പ്രത്യേകം ഏല്പിക്കാം.

സാരം:—പുഴയിൽ വീണ ആളെപ്പറ്റി ഈ ആലോചന വെറുതെയാണ്.

മിത്രം:—എന്തായാലും നമ്മുടെ മറ്റു നാം പ്രവൃത്തിക്കണം. (ആത്മഗതം) നമ്മുടെ വണ്ടിയോടുകൂടി കുതിരക്കാരൻ നിലുറേടത്ത് എത്താറായി. (ആലോചിച്ചു) ഇവളോടുകൂടി ബംഗ്ലാവിൽ ചെല്ലുന്നതു തടസ്സമായിട്ടാണു കലാശിച്ചത്. സബ്ജക്ട് ജിയെ ഉണർന്നു ക്ഷണിച്ചത് അബദ്ധമായി. അതുകൊണ്ട് ഇവളെ വണ്ടിക്കാരനോടുകൂടി സത്രത്തിലേയ്ക്ക് അയയ്ക്കാം (പ്രകാശം) ഹേ സുന്ദരി! നിന്റെ ഭാഗ്യം ഇതാ. രാത്രി സത്രത്തിൽ വരിയ്ക്കാം. ഈ അഴക്ക് വസൂരത്തോടെ ഒന്നായി വണ്ടിയിൽ കയറി പോകുന്നതു നിനക്കു നമുക്കും പോരായ്മയാണ്. അതിനാൽ നിനക്കു ധരിപ്പാൻ തക്കതായ വസ്ത്രങ്ങളും സ്വന്തമായി ഒരു വണ്ടിയും നാളെ അവിടെ എത്തിയ്ക്കാം. ചെറുബംഗ്ലാവിൽ നമുക്കു സുഖേന കാലം കഴിയ്ക്കാം.

സാരം:—ഇവിടത്തെ ഇഷ്ടത്തിനെതിരായി ഞാൻ എന്തിനെ പറയേണ്ടു.

മിത്രം:—(സന്തോഷത്തോടെ) ഹാ സുന്ദരി! ഈ വാക്കുകൾ കണ്ണാമുതമായിരിക്കുന്നു.

(പിന്നിൽ കട്ടർ ചൊന്തുന്നു.)

അങ്കം 4. രംഗം 3.

(കാട്ട് നിരത്തിൽ വണ്ടിയോടുകൂടി മുറുഗൻ നിൽക്കുന്നു.)

മിത്രം:— അങ്ങനെ മുറുഗാ!

മുറഗൻ:— ശാമി.

മിത്രം:— ഈ സാധുസ്ത്രീ തനിച്ച് എവിടന്നോ വരികയാണ്. വഴി ശീലമില്ല. ഇവളെ നമ്മുടെ സത്രത്തിൽ നീ കൊണ്ടു പോയി ഇന്നു രാത്രി കൂടെ താമസിപ്പിക്കണം. വിമിത്തരുപോകരുത് കേട്ടെപ്പാ.

മുറ:— നാനെങ്കെ പോവെൻ ശാമി. പോമാട്ടേൻ പുത്തി.

മിത്രം:— നിനക്ക് ഉറക്കം ജാസ്സി. ബഡുവാ ഭ്രം.

മുറ:— അപ്പിടിയെ പൊന്ന് ശാമി.

മിത്രം:— സുന്ദരി! നാളെ കാണാം. ഇപ്പോൾ വിരിയുന്നതിൽ വ്യസനിക്കേണ്ട. (വണ്ടിയിൽ കയറി പോകുന്നു.)

മുറ:— അമ്മാ! പോകലാമാ. ഇപ്പടി നടമ്മാ.

(രണ്ടു പേരും നടക്കുന്നു)

മുറ:— ഏൻ പെരിയമ്മാ! പേശാതെ പോകിറോം.

സാര:— (നെടുവീപ്പിടുന്നു.) പോകുന്നപ്പാ! എന്താണ് വേണ്ടത്?

മുറ:— എന്നമ്മാ വെശനമാ!

സാര:— എന്തിന്നു വ്യസനം. (ആത്മഗതം) നാഥാ! പ്രാണേശനെ എന്നിൽനിന്നു വിരിച്ചു. അദ്ദേഹം ഇന്നു രാത്രി ടുപ്പു മൃഗങ്ങൾക്കിരയാകുമോ? അവരെ നീ കാത്തുകൊൾക. ഞാൻ ഇതാ ടുപ്പുനയച്ചതെങ്കിലും ഒരു തുണയോടുകൂടി ആൾ പെരുമാറ്റമുള്ള ദിക്കിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നു.

മുറ:— എന്നമ്മാ! ശുദ്ധ നടക്കിറായി. പേശന- ഓ! ഹോ! ഇരുട്ടിലെ പയമാ? ആനാൽ നാൻ ഒരു പാട്ടു പാടുകിറേൻ കേൾക്കമ്മാ.

ഗീതം ൫൩. ചെഞ്ചുരുട്ടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

തങ്കമതിനൊത്ത ചാര

പൂങ്കാവനപെൺ കയീലേ!

അനുപല്ലവി.

കിൻകുപ എൻ സ്വാമി നേരെ

തിങ്കൾമുഖിയങ്കുരിച്ചൊ—തന്നാനെ

ഇളങ്കുറിയേ! രസക്കുഴമ്പേ! കരിക്കാർവേണി!
 മല്ലികച്ചെണ്ടേ! മദനനമ്പേ!—തന്നാണെ
 തേൻകുഴലേ! തന്നാണെ
 തേൻകുഴലേ! തേൻകുഴലേ!
 തേൻകുഴലേ! തന്നാണെ.

തങ്കമതി

ചരണങ്ങൾ.

മാനനി നിൻ മനമിന്നെൻ
 സപാമി വരനോടു ചേന്നാൽ
 ഏണമിഴി ദീനമന്ത്രേ
 വാണിഭാമെ മാനമായി—തന്നാണെ
 ശുണസുമുഖി കീർത്തിമാനാം മിത്രബന്ധു
 ഭർത്താവായി തരുവാഴാം തന്നാണെ
 പച്ചിലയെ പച്ചിലയെ പിച്ഛകമേ!—തന്നാണെ.

തങ്കമതി

അമ്മാ! നാൻ തിരുടനല്ല. പയം വേണ്ടാ.

സാര:— നിന്റെ യജമാനനെ അറിഞ്ഞാൽ നിന്നെ അറിഞ്ഞു
 കൂടയൊ?

മുറ:— അതെപ്പിടിയമ്മാ! അവർ, മഹാരാശർ അവർക്ക് എന്ന
 കുറച്ചത്. ഒരു നാളക്ക് വന്ത് ഒരു രൂപായിയ്ക്കു മേലെ താ
 ശിമാക്കു കൊടുക്കുകൊ. അമ്മാ! നാളെക്ക് നീ അതെ പോ
 യി പണത്തെ കേട്ടിരുന്താക്കാ റൊമ്പം കൊടുപ്പാര. റൊ
 മ്പം നല്ല ശാമി. നിശമാ. ഓ, അന്തവിളക്ക് പാത്തിങ്കളാ
 അതുതാൻ ശാരായകടെ. അതക്ക് കൊഞ്ചം ഇന്താണ്ടെ
 ശത്തിരം.

സാര:— എന്നാൽ വേഗം സത്രത്തിലേയ്ക്കു പോകാം.

മുറ:— ഇതമ്മാ! ശത്തിരം.

(വിന്നിൽ കൂട്ടൻ പൊന്തുന്നു.)

—o—o—o—

അങ്കം 4. രംഗം 4. നാഗോടിസത്രം.

മുറ:— വാ അമ്മാ! ഉക്കാരുകൊ. ഇതെന്നാ ഇൻടക്ക് ഇക്കെ
 ആരമില്ലയെ! ദിനം റൊമ്പം പേരിരിപ്പാക്കമ്മാ! (ഇരുന്നും
 കൊണ്ടു)

സാര:— ആളില്ലെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിലും നമുക്കെന്താണ്? (ഇരിയ്ക്കുന്നു.)

മുറ:— ഒണ്ണമില്ലമ്മാ, ആനാലും റൊമ്പും കുളിരമ്മാ! ഇന്ത വിറകെടുത്തു കൊഞ്ചം നെരുപ്പ കായട്ടം. (തീ കായുന്നു) അമ്മാ! യശമാനർ ദിനം ഒപ്പോരോ അണ കൊടുപ്പാക്കോ. ഉടുക്കു പോകുംപോത് തണ്ണികിണ്ണി കുടിക്കിറതക്ക്.

ഇൻടക്ക് കുളിരക്ക് ഇന്ത നെരിപ്പെ കതി.

സാര:— (ആത്മഗതം) ചാരായം വാങ്ങാൻ ഇവൻ പൈസ് കൊടുക്കട്ടെ. ഇവിടെനിന്നു പോകുവാൻ തരം നോക്കാം. (പ്രകാശം) മുറഗാ! ശാപ്പ് പൂട്ടിപ്പോയോ?

മുറ:— എങ്കമ്മാ അതാ വിളക്കെരിയുതെ. പാരമ്മ.

സാര:— പണമിതാ നീ പോയി വേണ്ടതു കഴിച്ചു മടക്കത്തിൽ കുറേ ഇങ്ങോട്ടും എടുത്തോളി.

മുറ:— അപ്പിടിയെ പൊന്നമ്മാ! (പോകുമ്പോൾ തിരിഞ്ഞു നോക്കി. ആത്മഗതം) ഇന്തമ്മ മോശം പണ്ണുവാളാ- ഇല്ലെ: ഇല്ലെ. കണ്ടെ കിട്ടെയൊച്ചുതെ.

സാര:— ശാപ്പ് അടുത്തിരിയ്ക്കയാൽ ഇപ്പോൾ ഇവിടുന്നു മാറരുത്. മടങ്ങി വന്നതിൽ പിന്നെ മുറഗന്റെ സ്ഥിതി നോക്കി വേണ്ടതു പ്രവൃത്തിയ്ക്കാം. (എഴുന്നോറ മുറഗൻ വരുന്നതു നോക്കുന്നു.) ഓ! വിദാനെത്തിപ്പോയി.

(മുറഗൻ കക്കുത്തിൽ ഒരു കുപ്പി റാക്കും കയ്യിൽ രണ്ടു ചിരട്ടയുമായി പാടി വരുന്നു.)

ഗീതം ൫൪. ചെഞ്ചുരുട്ടി— ആദിതാളം.

വണ്ഡങ്ങൾ.

(നാനാനന്നാന നാനന്ന നന്നാന.)

ഭൂതചെ വാണിടുന്ന മാനവരെല്ലാക്കും

ഭൂരിസന്തോഷത്തിനായ് ജാതമായി വസ്തു

നാനാ

ദേശസഞ്ചാരത്തിൽ കാശുകുളയുന്ന

മോശക്കാക്കീസുഖം ലേശം കിടയ്ക്കുമോ?

നാനാ

അമ്മാ! കൊണ്ടന്തെൻ ഉക്കാറുക്കമ്മാ! വാ! വാ!

(ഇരുന്നു ചിരട്ട മുന്തിൽ വെയ്ക്കുന്നു) നീതാൻ ഉഴത്തികൊടു.

സാര:— അങ്ങിനെതന്നെ. (പകൻ കുടിയ്ക്കുന്നെന്ന് ഭാവിയ്ക്കുന്നു.

ആത്മഗതം.) ഞാൻ ചാരായം കുടിക്കാതെ ചിരട്ട വെക്കുന്നത് ഇവൻ അറിയുന്നില്ല.

മുറു:— (കുടിക്കുന്നു) റൊമ്പം നല്ലത്. നീ കുടിയമ്മാ.

സാര:— (ചാരായം പിന്നെയും പകരുന്നു.) ഇതുകൂടെ കുടി മുറുഗാ!

മുറു:— കുടിയ്ക്കുംപോത് പേശി പേശി താൻ കുടിയ്ക്കുവേണം. അതുതാൻ ശാക്കണക്ക മേൽ നല്ലത്. ഇതക്ക മേലെന്നശു കുമമ്മാ.

സാര:— വിദപാൻ മുഖപകച്ച് തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

മുറു:— നാൻ ആട്ടറേൻ പാരുക്കമ്മാ! (പാടിക്കുളിക്കുന്നു.)

ഗീതം ൫൫. മായാമാളവഗൌളം— ആദിതാളം.

വണ്ഡങ്ങൾ.

വാളെ പ്പെഷർ നൽകുതായെ പട്ടെ ശാരായം
മട്ടൻറോസ്സ് കൂട്ടി ഡോസ്സറണ്ടുപോട്ടാക്കാ
യേഷുസെപ്തം സിക്ഷത്തതെ എൻദ്രശൊല്ലാമൊ?
ഇഷ്ടദിവ്യമുട്ടുത്താ ഭൂമിയൊളഗെനോടിദ്രേ
കോളറക്കും കോളിക്കിന്നും കൊടുപ്പതുണ്ടു ഡോക്ടർ
കാളികുളി പുശയ്ക്കല്ലാം വേണമിതു തപ്പാതെ
ബുദ്ധി ശക്തി വർദ്ധിപ്പിക്കും നിത്യം പാനം ചെയ്യുന്നാൽ
സിദ്ധമല്ലെ തുഞ്ചനിയ കാക്കു വാസു ബോധമെ.

(ലഹരിയിൽ ആടിനടക്കുന്നു.)

സാര:— മുറുഗാ! ഇത് എനിക്കുവേണ്ടി കുടി. (പകൻ കൊടുക്കുന്നു.)

മുറു:— (വാങ്ങി കുടിച്ച് ഇടി സംസാരിക്കുന്നു.) ആടാതാക്ക് കാൽ വരന്തില്ലെ. (ചാഞ്ചാടി നടക്കുന്നു)

സാര:— കാ! ധോ! ആടാതാക്ക് കാൽ വരന്തില്ലയാ? മരീ വെക്കും.

മുറു:— (ഇടി) നാൻ പടക്കട്ടം. (കിടക്കുന്നു)

സാര:— മുറുഗാ! പടക്കേണമൊ? ഇതുവു കുടി.

മുറു:— മൊള്ളൊ മൊള്ളൊ ഉത്തത്, ഉത്തത്. (വായ തുറന്നു കുടിക്കുന്നു)

സാര:— (പകൻ കൊടുത്തുകൊണ്ടു) മരിയോ?

മുദു:— (ഇടി) പോതും പോതും

സാര:— മുദുഗാ! ഏഴുനേറ്റ് ഒന്നു കളിക്കൂ.

മുദു:— (കഥയില്ലാതെ വിറുവിറുക്കുന്നു.)

സാര:— (മുദുഗന്നു ബോധമുണ്ടോ എന്നു പരീക്ഷിക്കുന്നു) ഇവന്നു ലേശം ബോധം ഇല്ല. പോവാൻ ഇതുതന്നെ തരം. പ്രാണേശനെ കണ്ട സ്ഥലത്തേയ്ക്കായി നടക്കാം. വിധിയുണ്ടെങ്കിൽ കാണാം. (പോകുന്നു)

(കൂട്ടൻ വീഴുന്നു.)

—o:~o—

അങ്കം 4. രംഗം 5. (കാട്ടുനിരത്ത്)

സാര:— പ്രാണേശനുമായി എന്നു ചേരാനാകും! മാതാപിതാക്കന്മാരോടുകൂടി ഉല്ലസിപ്പോടുന്ന ഭാഗ്യം നീ ഞങ്ങൾക്കു തരമോ ദയാനിയേ! ആരുമില്ലാത്തവർക്കു ദൈവം തുണയില്ലേ.

ഗീതം 56. ദേശികതോടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

അവനിയിലി പാപിനിയോൽ അഞ്ചമാരിലില്ല നന്നം

അനുപല്ലവി.

പ്രഞ്ചലസന്താപത്തിൽ വീണ്ടു അവധിയില്ലാതാഴലുന്നു

അവ

ചരണം.

മരണമില്ലാ തീവിധത്തിൽ ഉരുളുന്നെന്തിനി ഞാനീശാ!

കരളുകീടുന്നു തവ ചരണദാസിക്കിന്നു നാഥാ!

അവ

അന്തർ:— (പ്രവേശിച്ച് ആത്മഗതം) കൊങ്കണരാജ്യത്തേയ്ക്ക് എന്നെ അയച്ചതു വെറുതെയായില്ല. അനന്തശയനന്റെ ഗുഡാലോചനകളെല്ലാം ഉപായത്തിൽ അറിഞ്ഞു. ഈ കഥ നമ്മുടെ സ്വാമി കന്നടേശനോടണത്തിച്ചാൽ സന്തോഷിച്ച് എന്നെ സുബ്ബദാശാക്കും മിത്രബന്ധുവിന്റെ സത്രത്തിൽ കിടന്നാൽപ്പോലാൻ നാലഞ്ചുള്ളപ്പോൾ കന്നടത്തേയ്ക്കു പുറപ്പെടാം.

സാര:— (ആത്മഗതം) വഴി പരിചയമില്ല. എങ്ങോട്ടു നടക്ക

ട്ടെ. സത്രത്തിലേയ്ക്കു പോയ വഴി ഇതുതന്നെയായിരിയ്ക്കാം. ക
ര വിളക്കു കാണുന്നു. (പരിഭ്രമത്തോടെ) അയ്യോ ഗ്രാമചാര
മേ! എന്നെ കോട്ടയിൽനിന്നു പിടിച്ചു കെട്ടിയ സിപായിയ
ല്ലേ ഇത്! കണ്ടെങ്കിലെന്റെ കഥ തീർന്നു. ദൈവമേ രക്ഷ!
ഈ മരം മറഞ്ഞു നില്ക്കട്ടെ.

ജഗദ്രാജം:— (സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുന്നു) എന്നാണു മരത്തിന്റെ ചുവട്ടി
ലേയ്ക്കു കാടിയത്. (അരയിൽ കെട്ടിയ വിളക്കു തിരിച്ചു നോ
ക്കുന്നു) മേ! അവിടുന്ന് എവിടേയും പോയില്ലല്ലോ. (അര
യിൽനിന്നു കത്തി ഉൾ വലകയ്യിൽ പിടിച്ചു് അടുത്തുചെ
ന്നു നോക്കി സാരഞ്ചിനിയുടെ കൈ പിടിച്ചു കത്തി അരയി
ൽവെച്ചു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു്)

ഗീതം 57. സൗരാഷ്ട്രം—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ആ ഹാ! ഇതെന്തൊരളുതം!

ഈ മടുമൊഴിയുടെതടവിതു വിധമോ ശിവ!

ആ

ചണ്ഡങ്ങൾ.

കുടില കുമതികളിൽ മുടി മണി ചടുലയാം

തടുലയാമേ! അടവിതു ബഹുരസം

തടവതിൽ നിന്നിഹ അടവിയിൽ നടുവതിൽ

സ്വതതിയിൽ പോവതൊ വിടുമോ നിന്നുടലിനി?

ആ

ആ ഹാ! തനിക്ക് വിധിച്ചതു തലയ്ക്കുമീതെ. പരസ്വപ്രകാ
രമുള്ള ഇനാം വാങ്ങാൻ സംഗതിയാക്കിയതിനാൽ നിനക്കു
വന്ദനം.

നീ വമ്പത്തിതന്നെ. ജേൽ പാറാവുകാരന്റെ തലപോ
ക്കാൻ നീ ഇടയാക്കി. നിശാചരീ! നീ എന്നേയും പഠറില്ലാം. അ
തിനാൽ ഇതാണ് നല്ലത്. (വേഷ്ടി എടുത്തു തന്റെ കയ്യോടു
ചേർത്തു കെട്ടുന്നു) നടക്ക. മഞ്ഞും വെയിലും കൊണ്ടു നടക്കേണ്ട.
നല്ല സ്ഥലത്താക്കിത്തരാം. രാജാവുമായി സുഖത്തിൽ കാലം
കഴിച്ചോ. അതല്ലെങ്കിൽ തലപോകും. കണ്ടോളൂ.

സാരം:— കുറെ കാലമായി നാനാഭുഷങ്ങൾ അനുഭവിച്ചുപോര
ന്ന എന്നിങ്ങു മരണം ഒരു ആശ്വാസമായിത്തീർന്നു. അതിനാ
ൽ ഭയപ്പെടാറില്ല.

രണ്ടൻ:— കുറുപ്പ് വെണ്ണടി. ഈ കയ്യുടെ ചുട്ട നീ അറിയുമോ?
അരമനയ്ക്കത്തടെ.

(രണ്ടുപേരും പോകുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 4. രംഗം 6. (കാട്ടുനിരത്ത്)

—

ഗീതം 58. ആനന്ദഭൈരവി—ചാപ്പ്.
പല്ലവി.

ഭ:—ദാ:—പ്രാണേശ്വരീ! സാരഞ്ചിനി! ഇനി
ക്ഷോഭിയിൽ വാസം ഞാൻ ചെയ്തതൊ താനെ പ്രാ

അനുപല്ലവി.

കൂരിരുട്ടിൽ കുട്ടിമഞ്ഞു കൊണ്ടിട്ടയ്യോ!
പാരംവശം കെട്ടേനോടി നിന്നെതേടി പ്രാ

ചരണങ്ങൾ.

കരുക്കുതോറും താപം അതിയാൽ വളരുന്നു
എന്തൊന്നുചിന്തിച്ചുശാന്തമാൽ വാഴ്ന്നതും പ്രാ
മെന്തൊന്നും ചേരുവാനുണ്ടോ വിധി എന്നു
മാഞ്ഞൊത്തു സന്തതം കത്തുന്നു ചിത്തമെൻ പ്രാ

ഓച്ചൻ മിത്രബന്ധു എന്നെ പുഴയിൽ തള്ളിയിട്ടു കൊല്ലാൻ ശ്രമിച്ചു. ഭഗവാൻ എന്നെ രക്ഷിച്ചു. എന്റെ മനോഹരിയെ ചണ്ഡാലപാപി സത്രത്തിലേയ്ക്കു കതിരക്കാരന്റെ കൂടെ അയച്ചു എന്നാണല്ലോ അറിഞ്ഞത്. ഞാൻ ഓടിയത് ഓർത്താൽ ഇവർ രണ്ടുപേരെയും കണ്ടുപിടിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. തീച്ചയായും വഴി തെറ്റിപ്പോയി. പുലരാൻമായി നടക്കുതന്നെ.

(പിന്നിൽ മുറുഗൻ കിടക്കുമ്പോൾ കുട്ടൻ പൊന്തുന്നു.)

ഭ:—ദാ:— ഏതോ ഒരു എടുപ്പു കാണുന്നു. സത്രമായിരിക്കണം.
(സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട്)

ഗീതം 59. കമാശി—ഏകതാളം.

പല്ലവി.

മേദിനിയതിൽ ശയിപ്പോ നാരദവാൻ ശിവ! ശിവ!

അനുപല്ലവി.

അരുവാൻ ശിവാശിവാ യിതാരവാൻ ശിവ! ശിവ! മേദിനി

ചരണങ്ങൾ.

ശേഷശയന ഭൂതലത്തിൽ ഭൂഷയാൽ വിലസിട്ടും
 കാസുരാംഗിമണിയാമെന്റെ സാരയെങ്ങുശങ്കരാ! മേദിനി
 കൗതുകാക്ഷി സാരതന്നെ ആശയോടെ യഞ്ജസാ
 കൈതവേനകൊണ്ടുപോയ പാതകരിഖൊന്നിവൻ മേദിനി.

ഇവൻ കുതിരക്കാരൻതന്നെ സംശയമില്ല. എന്റെ ആ
 തമ്പ്രിയയെ ആ മുറിയിൽ പൂട്ടിയിട്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം. പൂട്ടു വലി
 ച്ചു നോക്കട്ടെ. (വലിച്ചു നോക്കുന്നു.)

മുറ: — (ആവയിട്ടുന്നു)

ഭൂ:—ദാ:- (പൂട്ട് വിട്ട്) ഓ! ഹോ! ഇവൻ ഉറങ്ങുന്നില്ലയൊ? അ
 ധികം ശബ്ദമുണ്ടാകാഞ്ഞത് നന്നായി. (ശബ്ദിയ്ക്കൊതെ കിട
 കുന്നു)

മുറ:— ശാമി! ശാമി! (കൈകാൽ കടഞ്ഞുകൊണ്ട്) അമ്മാ! ഇ
 ന്നം തുങ്കിറയാ.

ഭൂ:— ദാ:- (ഗൌരവത്തോടെ) ആരാത്! എന്ത!

മുറ:— ഇന്ത പിത്തളാട്ടമാ! അതു വേണ്ടാമമ്മാ!

ഭൂ:— ദാ:- (ഏഴന്നേറ്റ്) എന്തടാ! അമ്മാ കമ്മാ എന്നു പറയു
 ന്നത്.

മുറ:— (ഏഴന്നേറ്റ് ഗോസ്സായിയുടെ മുമ്പിൽ പരിഭ്രമിച്ചു നിൽ
 കുന്നു)

ഭൂ:— ദാ:- എന്തടാ! മിഴിച്ചു നോക്കുന്നത്?

മുറ:— അടെ കിടെ എൻട ആരെ കൂപ്പിടാത്? ഇങ്കെ പടുത്തി
 ഏന്ത പെമ്പുള്ളയെങ്കെ ശൊല്ലു? നല്ലത്.

ഭൂ:— ദാ:- എന്തെട പറയ! എതുപെണ്ണടാ? എതുപെണ്ണടാ? ക.
 തകുതുറന്ന് നോക്കു. (സരൂത്തിലെ മുറി കാട്ടുന്നു)

മുറ:— നീ അവളെ ഉള്ളെ ശാത്തി പോട്ടിയാ? അപ്പിടി ശൊ
 ല്ല. (വാതിൽ തള്ളുന്നു) ഓ! ഹോ! പൂട്ട് പൊട്ടിരിക്കുതാ. ശാ
 വികൊടയ്യാ.

ഭൂ:— ദാ:- എന്ത് ചാവി, ഏതു ചാവിടെടാ? (ആത്മഗതം,
 പ്രാണസഖി ഇവനെ പറിച്ചു പൊയ്ക്കുളഞ്ഞു സംശയമില്ല.
 അവൾ എന്നെ തിരഞ്ഞു നടക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. കഷ്ടമേ
 കഷ്ടം!

മുറ:—വിളയാട്ടം വേണ്ടാമയ്യ! ചാവികൊടു.

ഭദ്ര:—(ആത്മഗതം) ഈ ദുരിതത്തിനെ നിലവിളിപ്പിക്കുന്നതിനേക്കാൾ കാര്യം മനസ്സിലാക്കി കൊടുക്കുന്നതാണ് നല്ലത്. (പ്രകാശം) എടോ! ഞാൻ ഒരു അമ്മയേയും കണ്ടില്ല, ചാവിയേയും കണ്ടില്ല. ഞാൻ ഒരു വഴിപോക്കനാണ്. എന്നെ സംശയിക്കേണ്ട.

മുറ:—പോക്കറു കാമികൊ.

ഭദ്ര:—(പോക്കറു കാണിക്കുന്നു) നോക്കിക്കോളൂ.

മുറ:—ചാവി ഇല്ലയെ. ഇപ്പിടിയാ (വ്യസനത്തോടെ) അമ്മാ! നീ എങ്കെ. അയ്യോ പോയട്ടാ! വായിലെ മണ്ണു പോട്ടയെ. അടടാ, എങ്കമ്മാ! നീ. എശമാൻ കിട്ടെ എന്നു ശൊല്ലാത്തപ്പാ! ഹി, ഹി, ഇന്ത ചാരായം നമ്പ കൂടാത്. നാൻ പോയി തേടി പാക്കട്ടം. അമ്മാ! അമ്മാ! (രോദിച്ചോടി പോകുന്നു)

ഭദ്ര:—എടാ! വാ, വാ, വിദ്വാൻ തിരക്കായിരിക്കുന്നു. എന്റെ സാരയെ കണ്ടെത്തിയെങ്കിൽ ഇവൻ ഉപദ്രവിക്കും. ഞാനും പോകട്ടെ. (പോകുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 4. രംഗം 7.

—

കുന്നടത്തിൽ ഒരു തോട്ടം.

(രത്നകാന്തി ലാളുന്നു.)

എന്റെ വൈഭവത്താൽ യാതൊരു കുറവും നേരിട്ടില്ല. ഉപായം എന്നെ എല്ലാറ്റിലും നല്ലത്. പൊട്ട സാരഞ്ചിനിയുടെ ബുദ്ധിഹരവിനാൽ അവൾക്ക് എന്തെല്ലാം അനന്തം നേരിട്ടു.

ഭദ്ര:—(ഗോസ്സായിയുടെ വേഷത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു കാണാത്ത ഭാവത്തിൽ)

ശീതം നൃപ. ഹിന്ദുസ്താനികാപ്പി—രൂപകം.

പല്ലവി.

പാരിടത്തി ലിനിയെത്ര

മേഘാരതാവെ മുഴുകേണ്ടു.

അനുപല്ലവി.

വരിജാക്ഷി സാരതന്റെ
നേരവാൽ യാദരിവു.

(പാരി)

ചരണങ്ങൾ.

കൊണ്ടുപോയോ കന്നടന്റെ

അന്തികേമൽ കാന്തതന്നെ

കോണ്ടലബ്ബീ പൂജുചെ!

കണ്ടുകൊണ്ടു വെയ്ക്കുമോ!

(പാരി)

എളിയില്ലെണ്ണ പോലെ വാണു

കൊള്ളുമാ കരുണാ സിന്ധോ!

പുളിമുഗ ലോചനയാം

വല്ലഭ്യേ നീ താൻ ഗതി.

(പാരി)

ഈ സക്കാർ തോട്ടത്തിൽ അധികം ആളുകളുടെ പെരുമാറ്റമുള്ളതിനാലും, രാജധാനിയ്ക്ക് അടുത്തിരിയ്ക്കുകയും, എന്റെ നായകിയെ ചാരി വല്ലഭം അറിയാറാകും. (ചാരി നടക്കുന്നു) ഇതാ ഒരു സ്ത്രീ ലാത്തുന്നു. (സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടു) രത്നകാന്തിയോ? ആട്ടെ, ശ്രദ്ധ ഗോസ്സായി എന്നു നടിച്ചുകൂടാ.

രത്ന:—(ആത്മഗതം) തോട്ടത്തിൽ എന്താണ് ഒരു ഗോസ്സായി നടക്കുന്നത്.

ഉ-ദാ:—(അടുത്തു ചെന്നു രത്നകാന്തിയോട്) ആനന്ദം ഭവിയ്ക്കട്ടെ.

രത്ന:—(ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ആ ഹാ! ഒന്നാത്തരം ഗോസ്സായി. ചെറുപ്പം മുതൽക്കു കാണുന്ന എന്നെ കബളിപ്പാൻ ശ്രമിയ്ക്കേണ്ടോ.

ഉ-ദാ:—രത്നകാന്തി! ആ വിചാരം എനിയ്ക്കില്ല.

രത്ന:—അനുജത്തിയെ തേടി നടന്നു വെറുതെ കായദ്രോഹം ചെയ്യേണ്ട. കോമളരാജനെ തേടി ഞാൻ നടന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്റെ ദേഹം ഇത്ര ശോഭയോടുകൂടി ഇന്നിരിയ്ക്കുമായിരുന്നോ?

ഉ-ദാ:—ഉപദേശം കൊള്ളാം.

രത്ന:—എന്തു സംശയം. 'സാരയെ' കന്നടന്റെ അധീനത്തിൽനിന്നു കൊണ്ടുവരുവാൻ നിന്നാൽ അസാധ്യം.

ഗീതം ൬൧. ഹിതൂസ്താനികാപി—രൂപകം-

പല്ലവി.

സാരമാകും മന്ത്രിപുത്രൻ നീ സന്താപസിന്ധോ!
നീദീട്ടണേകാന്തനായി വൃഥാ.

അനുപല്ലവി.

നാരിമണി തന്നെയോളം
പാരിലലയുന്നതോ നിൻ
സാരബലി ചൊല്ല സുന്ദര!—ഭൂമണ്ഡലത്തിൽ. (സാര)

ചരണം.

ആടൽ വിട്ടെന്നോടു ചേന്നാൽ
കേടകന്ന വാണിടാരമേ
തേടവേണ്ട സാരതന്നെ നീ—ചൊല്ലിടാമിന്ന. (സാര)

ഭൂ-ഭാ:—താമസം എവിടെയാണ്?

രത്ന:—ഇപ്പോൾ മുന്യുണ്ടായിരുന്നേടത്തല്ല.

ഭൂ-ഭാ:—മുമ്പ് എവിടെയായിരുന്നു? ഇപ്പോൾ എവിടെയാണ്?

രത്ന:—ഒന്നും അറികയില്ല അല്ലെ? അനുജത്തിയുടെ കൂടെ എ
ന്നെ തടവുകാരിയാക്കി പിടിച്ചപ്പോൾ ഉപരാജാവോട് ഉ
പായത്തിൽ കൂടി കുറെക്കാലം കഴിച്ചു.

ഭൂ-ഭാ:—ചിന്നെയോ?

രത്ന:—ആ വിദ്വാനേക്കാൾ രസികനും അധികം സ്വാതന്ത്ര്യം
തരുന്നവനുമായ പട്ടണ്ണ അരളു എന്ന ആളെ കൂടെയാണ്
ഇപ്പോൾ രസിച്ചു കാലം കഴിച്ചുവരുന്നത്.

ഭൂ-ഭാ:—തോന്നിയവാസമായി കാലം കഴിയ്ക്കുന്നതു മൃഗപ്രായമ
ല്ലെ? ഹാ കഷ്ടം! കഷ്ടം!

ഗീതം ൬൨. സുരട്ട—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

പതിവ്രത മാർകളീവിധം ചെയ്യുന്നാകിൽ
ചിതമാമോ, ചൊല്ലീട രത്നകാന്തി?

അനുപല്ലവി.

പാത്ഥിവി പുത്രികൾ ലേശവും ദണ്ഡങ്ങൾ
ഭോത്തിടിൽ ചെയ്യരുതേ, ലേശവും ചെയ്യരുതേ. (ചിത)

രത്ന:—പ്രസംഗിയ്ക്കാനോ ഭാവം!

ഭൂ-ഭാ:—നീ ഒരു രാജകുമാരി. കോമളരാജനെ വരിയ്ക്കാമെന്നു വാ

ദത്തം ചെയ്ത നീ ഉപരാജാവിന്റെ വെപ്പാട്ടിയായി. അദ്ദേഹത്തേയും വിട്ട് ഇപ്പോൾ മറ്റൊരാളുടെ കൂടെയായി. അയ്യോ! ഇതെന്തു കഥയാണ്! രത്നകാന്തീ! ദുന്ധനുക്കൾ അടിയൊക്കത്തേ.

രത്ന:—അതല്ല, പുരുഷൻ ഞാനടിമയാകാനോ? ജന്മനാ ഇല്ല. ലണ്ടൻ, പാരീസ് മുതലായ നഗരങ്ങളിലെ യുവതികൾക്ക് എത്രയോ സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ട്. സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ ഒപ്പം വിനോദിക്കുന്നില്ലയോ? ഇതൊക്കെ നീയും അറിഞ്ഞിരിക്കട്ടെ. പുരുഷൻ സ്ത്രീ കീഴടങ്ങണമെന്നു നീ പറയുമോ?

ഭദ്ര:—വേണ്ടുന്ന പരിജ്ഞാനമുണ്ടെങ്കിൽ കീഴടങ്ങേണ്ടതില്ല. നാം ആ പരിജ്ഞാനത്തിൽ എത്താത്തവരാണ്. ഇനി നൂറുകൊല്ലംകൊണ്ട് എത്തുകയും ഇല്ല. അതുകൊണ്ട് * * * *

രത്ന:—മതി, മതി കേട്ടത്. ഇതുതന്നെയാണ് പ്രസംഗം എന്നു പറഞ്ഞത്. ബാക്കി സാരങ്ങളിനിയോട് ആയിക്കോളൂ. ഞാൻ പോകുന്നു. (പോകുന്നു)

ഭദ്ര:—മഹാപാപശക്തി! വിദ്വയുണ്ടെങ്കിൽ ഒരു സ്ത്രീ അവിവേകിനിയായി ഈ വിധം അലയുമോ? കഷ്ടം! കഷ്ടം! നമ്മുടെ സമുദായത്തിൽ ഇപ്പോഴുള്ള ചില മൃഗസമ്പ്രദായങ്ങളെ തീക്കാൻ വേണ്ട വഴി എടുക്കേണ്ടതാണ്.

(കുട്ടൻ വീഴുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 5. രംഗം 1.

കന്നടരാജാവിന്റെ അരമന.

ക-രാ:—ജേലിൽനിന്നു ചാടിപ്പോയ സാരജിനിയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു വരുന്നവർക്കു നല്ല സമ്മാനം നൽകുമെന്നു വിളംബരം ചെയ്തു. എന്നിട്ടും, ഇതുവരെ അവളെ നമ്മുടെ മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കാൻ ആർക്കും കഴിഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഇനി വേറെ മാർഗ്ഗം ആലോചിക്കണം.

സേവ:— മഹാരാജാധിരാജനേ! തിരുവാദകൾനത്തിനായി ഒരു സിപായി വന്നിട്ടുണ്ട്. കൂടെ രാജകുമാരി സാരജിനിയും ഉണ്ട്.

ക- രാ:— (ആശ്ചര്യത്തോടെ) കിട്ടിപ്പോയി! ഇല്ലെ! ഇങ്ങട്ടു
വേഗം വരുവാൻ പറയൂ.

സേവ:— റാൻ (ചോകുന്നു)

ക- രാ:— ഇനിയും ഇവൾ അനുസരണക്കുറവു കാണിക്കുമോ?

രക്തൻ:— (സാരഞ്ജിനിയോടുകൂടി പ്രവേശിക്കുന്നു) മഹാരാജാവു
ജയിച്ചാലും. ഞാൻ കൊക്കണ രാജ്യത്തു പോയി * * * *

ക- രാ:— സിപ്പായി! സംസാരിപ്പാൻ വരട്ടെ. നീ അല്പം നേരം
മാറി നില്ക്കൂ.

രക്തൻ:— കല്പനപോലെ (ചോകുന്നു)

ക- രാ:— (പുഞ്ചിരിയോടെ സാരഞ്ജിനിയെ നോക്കിക്കൊണ്ട്)
ഹേ! ലോകൈകസുന്ദരി! ക്ഷീണം അധികമായി നിന്നെ
ബാധിച്ചതായി കാണുന്നു. ഒപ്പം ഇരുന്നു വിശ്രമിക്കാം. വരു!

സാര:— ഞാൻ തിരുമേനിയുടെ തടവുകാരിയായിരിക്കുകയാൽ ഒ
പ്പം ഇരിക്കുന്നത് അനുചിതമാണെന്നു വ്യസനമൂലം ഉണ
ത്തിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ക- രാ:— നമ്മുടെ മോഹത്തെ സാധിപ്പിപ്പാൻ നീ ഇഷ്ടപ്പെട
ുന്നു എന്ന ഭാവത്താൽ അറിയുന്നതിനാൽ ഇവിടെ ഇരിക്കു
ന്നതിനു വിരോധമില്ല. നിന്റെ പിതാവിന് അനന്തശയ
നരാജ്യം തിരികെ കൊടുത്തു കളയാം. ഇങ്ങട്ടു വരാം.

ഗീതം നൃ. കമാശി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

പ്രാണനാഥെ! കണ്ണനി! നീ വാ, വാ വാ സുന്ദരി!

അനുപല്ലവി.

ഏണാക്ഷീമണി! നിന്നാൽ ഭീനനാമീ രാജനെ

ത്രാണനം ചെയ്യിടകിനു

മാനിനി! നിൻ കൃപയാലെ

പ്രാണരക്ഷ ചെയ്തുമെനീ

(പ്രാ)

ചരണം.

ബന്ധുശാശി ബാല! ദന്തിഗാമിനി! സുശീല!

സന്തതം നിന്നെ നിനച്ചു

ഹന്ത ഞാനൊ വലയുന്നു

വെന്തിട്ടും ഞാൻ നിന്നാലിന്നും.

(പ്രാ)

സാരം:— നിന്തിരുവടി എന്ന തെറിധരിയായാണ്. അപ്പോൾ രാജ്യം തിരികെ കൊടുക്കാതിരുന്നാലും എന്റെ പ്രാണമാണി വരുത്തുന്നതായാലും വേണ്ടതില്ല.

ശീതം നൃപ. കാമാശി—ഏകതാമ്യം.

പല്ലവി.

മുനമെ വരിച്ചുനാഥൻ തന്നെ കൈവെടിക്കെന്തെ

അനുപല്ലവി.

നിന്മതം പോലിന്നു ചെന്താൻ ചിന്നയാമിവൾ നിനച്ചാൽ

നിന്നടി മലർ തന്നാണു മനവാ ആവതല്ലേതു

(മുനമെ)

ചരണം.

പ്രാണനാഥ നായിടുമെൻ ഭവനദാസനെ യൊഴിഞ്ഞു

വാനവർ കോൻ വന്നാലുമി മാനിനിയെ കിട്ടാനും.

(മുനമെ)

ക. രാ:— (കോപത്തോടെ) നിന്റെ നാഥനെ എത്തിച്ചു തരാം— അദ്ദേഹന്റെ തല കൊണ്ടുവരുന്നാൽ 12000 ഉറപ്പി ക കൊടുക്കുമെന്നു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. ആരാണവിടെ?

മുദ്രൻ:— (പ്രവേശിക്കുന്നു) ഏറാൻ.

ക. രാ:— നിനക്കു് ഇവളെ എങ്ങിനെ പിടികിട്ടി?

മുദ്രൻ:— മഹാരാജാവേ! അനന്തശയനരാജാവിന്റെ വിവരങ്ങൾ ഗോപ്യമായി അറിഞ്ഞു വരുവാൻ എന്നെ അയച്ചിരുന്നു. അവിടെ ചെന്നു റിപ്പർട്ടുകളെ ഗുഹാലോചനകൾ മനസ്സിലാക്കി വരും വഴിയ്ക്കു് ഇന്നലെ രാത്രി നാഗോഡിയിൽ വെച്ച് ഈ രാജകന്യകയെ യദൃച്ഛയായി കണ്ടുകിട്ടി.

പിന്നെ അനന്തശയനരാജാവു കൊങ്കണേശന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി തീർച്ചയായും ഇവിടത്തോടു യുദ്ധത്തിന്നു വരും, എന്ന് അറിവു കിട്ടി.

ക. രാ:— (സാരജിനിയോട്) ഇങ്ങിനെ വേഷംകെട്ടി കാരാഗ്രാമത്തിൽനിന്നു പൊയ്ക്കുളഞ്ഞാൽ പിടികിട്ടില്ലെന്നു കരുതിയോ? സിപ്പായി! മാറു കാൽപ്പാൽ പിന്നെ വന്നു ബോധിപ്പിക്കാം. കല്പിച്ചതായ ഇന്നാം വാങ്ങി പോകാം.

മുദ്രൻ:— മഹാരാജാവു ജയിച്ചാലും. (വാങ്ങി പോകുന്നു)

ക. രാ:— ഹേ! പൂണ്ണചന്ദ്രാനന്ദനേ! നിന്റെ അതിരഥനീയമായ

സൗന്ദര്യം നാം കണ്ടിരുന്നില്ലെങ്കിൽ വൈഷമ്യമില്ലായിരുന്നെ. പ്രമകൊണ്ടു ഞാൻ യമലോകം പ്രാപിക്കുന്നതിൽ നിന്നു സങ്കടം തോന്നുന്നില്ലയോ? ദേഹത്തിന്നു നാശം വരുമെന്നു മാത്രമല്ല, അതിന്നു മുമ്പായി ചിത്തഭ്രമംകൂടി ഉണ്ടാകുമോ എന്നു സംശയിക്കുന്നു. അതിനാൽ എന്നെ രക്ഷിച്ചാലും.

ശീതം നൃ. ശകുന—ആദിരാജം.

പല്ലവി.

നാമിനി ചേരുക ബാലേ!

കോമളാംഗി! മധുവാണി!

അനുപല്ലവി.

കാമിനി! നിൻ മനസ്സാപം ഈ

യാമിനിയിൽ വെടിയേണം

(നാമിനി)

ചരണം.

താമസ മരുതേ കന്യേ! നീ

കാമിത മരുളക ധന്യേ!

കാമനന്യ ചൊരിയുന്നു മമ

പ്രേമസാരനിധി മാന്യേ!

(നാമിനി)

സാര:— കല്പിച്ചതൊക്കെ കേട്ടു. ന്യായമായും യുക്തിയായും സംസാരിക്കുന്നത് അങ്ങനെയൊക്കെ ഉള്ളതില്ല. ഞാൻ എന്തുണത്തിരിക്കട്ടെ!

ക- രാ:— ഹേ ജഗന്മാഹനേ! വിപരീതം പറയാതെ എന്നിങ്ങനെയൊന്നും ചെയ്യാലും.

സാര:— അവിടുത്തെ അഭിലാഷം സാധിപ്പിച്ചാൽ എന്നോടു വാത്സല്യമുണ്ടാകും തീർച്ചതന്നെ. പക്ഷെ സദാചാരപാതിപ്രത്യുത്തരം ഭംഗം ഞാൻ വരുത്തുന്നു. ഇവയ്ക്കു ഭംഗം വരുത്താതിരുന്നാൽ ശാശ്വതമായ സൽഗതിയ്ക്കു ഹാനി ഭവിക്കുന്നതല്ല. ഇവിടുത്തെ വിരോധം സമ്പാദിക്കുന്നതായാൽ ഒരു സമയം ഈ നശപരമായ കായനാശം വരുത്തുമായിരിക്കാം. രാജാവേ! നീതി വിട്ട് എന്നോടൊന്നും കാട്ടാതിരിപ്പാൻ അപേക്ഷ.

ക- രാ:— നീതി എന്നും ഞാൻ കാണിക്കുന്നവനാണ്. എങ്കിലും, കാമദേവന്റെ പ്രജയായ എന്നിങ്ങനെ അവനെ അനുസ

രിപ്പാനേ തരമുള്ളു. അവന്റെ നിഷ്ഠയ്ക്കു ഇത്ര എന്നു പറയാ
നില്ല. അവനെ സന്തോഷിപ്പിച്ചാൻ പ്രവൃത്തിയ്ക്കുന്നത് എ
ന്റെ മറയും ന്യായവുമായിരിക്കും. അധികം പറവാൻ സമ
യം ഇല്ല.

സാര:— ഇതിൽ ന്യായവും, യുക്തിയും ഉണ്ടെന്നു ഭവാനു തോ
ന്നുന്നുണ്ടോ?

ക- രാ:— (കോപത്തോടെ) ന്യായവും, യുക്തിയും ഞാൻ കാ
ട്ടിത്തരാം. നിന്നെ ഞാൻ വിടുകയില്ല. ഇവിടെ വാ! രാജ
ദ്രോഹിണി!

സേവ:— (പ്രവേശിച്ച്) ഓ! ഹോ! വാക്കേറി. ശബ്ദം മൃത്തിരിയ്ക്കു
ന്നു. പിത്തബാധയാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഇവിടെ മറഞ്ഞു
നിന്നാൽ എല്ലാം അറിയാം. (മറഞ്ഞു നിൽക്കുന്നു)

ശീതം നൃന്ദ. ചെഞ്ചുരുട്ടി—രൂപകം.

പല്ലവി.

സാര:— ഉത്തമാം പാത്ഥിവാൻ

സാധുരക്ഷ ഭീക്ഷിയ്ക്കും

അനുപല്ലവി.

ഭൂമിവനം 'കന്നടാ ഹിസാ കർമ്മംയർമ്മോ?

ഖണ്ഡം.

ക- രാ:— ദുഷ്ടേ! എന്നിപ്പത്തൊക്കൊത്തുടൻ കൂടാജ്ഞിൽ

സ്വപ്തമായ് കാട്ടിടാമെന്നുടെ ധർമ്മത്തെ

വിട്ടിടാ ജീവനീ കൂട്ടിലിരിയ്ക്കുമ്പോൾ

വെട്ടിടും കണ്ണമീ ഖസ്സത്താൽ കാൺശരോ!

(വാൾ ഉൾ വെട്ടുമ്പഴ്)

സാര:— ആ! ഹാ! മഹാദേവ! (വിലാപിക്കുന്നു)

സേവ:— (ചാടി രാജാവിന്റെ കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ട്) മഹാ
രാജാവേ! അരുതെ, അരുതെ ഈ വൃഷഭിയുടെ രക്തംകൊ
ണ്ടു രാജധന്യം മലിനപ്പെടുത്തരുതെ.

ക- രാ:— (വാൾ ഉറയിൽ ഇട്ട്) സേവകാ! ഈ ശറയെ കൊ
ള്ളുരിന്നു കിഴക്കുള്ള കടശാദ്രിവനത്തിൽ ഗോപ്യമായി കൊ
ണ്ടുപോയി തല വെട്ടിക്കളവാനായി മന്ത്രി വേണ്ടു എപ്പാടുക
ൾ ചെയ്യട്ടെ.

സേവ:— കല്പനപോലെ.

ക- രാ:— (പോകുന്നു)

സേവ:— (സാരഞ്ജിനിയോട്) നടാ, നടാ താമസിയില്ലേണ്ട.

സാര:— ഛാ പരമശിവനെ! (വിലാപിപ്പിക്കുന്നു)

(രണ്ടുപേരും പോകുന്നു.)

—o—o—o—

അങ്കം 5. രംഗം 2. കടശാദ്രിപാതം.

കലയാളി:— (സാരഞ്ജിനിയുമായി പ്രവേശിക്കുന്നു.)

കല:— നിങ്ങൾക്കു രാജേഷ്ടത്തിന്നനുക്രമിക്കാൻ മനസ്സില്ലാ അല്ലെ? സ്രീ മുതിർന്നാൽ ബ്രഹ്മനും തടുത്തുകൂടാ. രാജാവിനെ വേളികഴിപ്പാൻ വേണ്ടി കാളിയും, കൂളിയും എത്ര എത്ര പ്രാർത്ഥനകൾ കാരോരുത്തർ കഴിക്കുന്നു. നിങ്ങൾക്കു ശക്തര കയ്യായിരിക്കാം.

സാര:— മധുരത്തോടു പ്രിയമുള്ളവർക്കു ശക്തര നന്നു. അതല്ലാത്തവർക്കോ?

കല:— അതല്ലാത്തവർക്കു ഇതാണ്. (ഇടിപ്പാൻ ഭാവിപ്പിക്കുന്നു)

സാര:— അയ്യയ്യോ ആത്മരക്ഷകാ! നീ എന്നെ വെടിഞ്ഞോ?

ഗീതം ൬. പരസ്യ—ആദിതാളം.

ഞാനെന്തൊരപരാധംപ്രാണികൾക്കുക്കുന്നു

കരുതുകിവിഹചെയ്തൊരുശങ്കരപാപിമാം

(അ)

പ്രാണനിതാ മമ പോകുമാറായിതു

ശോണിതാംബ്രിതവതോന്നണമെൻഘടി

(അ)

നിന്തിരുവടിയുടെവൻകുപയെന്തേ

ബന്ധവില്ലടിയാൻ സന്തതം ദേവ!

(അ)

കല:— എന്തു ബന്ധവെടി! കന്നടരാജൻ നിനക്കു ഒന്നാംതരം ബന്ധുപായിരിക്കും.

സാര:— ദയചെയ്തു ഭൂരിതവചനം പറയാതിരിക്കുന്നു.

കല:— വായാടിത്തരം മതിയാക്കു. നടപേഗം.

സാര:— അയ്യോ! എന്റെ ജീവഹാനി വരുത്തുന്നതിന്നു മുമ്പുള്ള സമയം പൂർവ്വമാക്കരുതെ! നാമം ജപിക്കട്ടെ.

കല:— പിശാചെ! നാമം ജപിക്കേണ്ടതോ? ആരുടേതു്. ഭവനദാസന്റേറയൊ? നിന്നെ നാനാവിധ ഭേദങ്ങൾ ചെയ്തതി

ന്റെ ശേഷം കൈകാലുകൾ തറച്ച്തറച്ച് തുണ്ടും തുണ്ടുമാക്കി കഴുകിന്ന് ഇട്ടു, ഇട്ടു കൊടുത്തതിൽപിന്നെ മാത്രമേ നിന്റെ ജീവഹാനി വരുത്തുകയുള്ളൂ കരുതിയ്ക്കോ മൃഗേ!

സാരം:— ആകെ മുങ്ങിയാൽ കുളിരൊന്നല്ലെ.

കുലം:— കുളിര് ഞാൻ മാറിത്തരാം. (ഇടിപ്പാൻ ഭാവിച്ചു)

സാരം:— ഹാ ദയാനിയേ! മരണമൊരു അടുത്തു) അതിന്നുമുമ്പായി ഈ ദ്രോഹവുമായി സമീപിക്കേണ്ടമൊ? ഹാ പ്രാണനാഥാ! നീ എന്നെ തിരഞ്ഞു നടക്കേണ്ടതില്ല. കഷ്ടപ്പാടായില്ല.

പ്രാണേശ! നീ എന്നിന് എന്റെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്നു. നീ വ്യസനിക്കേണ്ട. ആശ്വസിച്ച്, ആശ്വസിച്ച്. ഈ മഹാ പാപിനിയെ സ്നേഹിക്കുകയാൽ നിന്നെ വ്യസനിപ്പാൻ സംഗതിയായി. ജീവനാഥാ! നീ എന്നെ വിവാഹം കഴിക്കുന്നില്ലെ!

കുലം:— മതി മതി, നിലാവുകൾ പട്ടിപ്പോലെ ചിലക്കുന്നത്.

നീ ആരോടാണു സംസാരിക്കുന്നത്? തല ഇടക്കും പററിയോ?

സാരം:— അന്ത്യകാലമടുക്കയാൽ ജഗദീശപ്രാത്ഥന കഴിപ്പാൻ സമയം തരുക.

കുലം:— ഇതിനെക്കൊണ്ടൊന്നും രക്ഷപ്പെടുകയില്ല. എന്നെങ്കിലും ആയിരിക്കാം. ഓ-ഓ ക്ഷണം, ക്ഷണം.

ശീതം നവ്യം. കരഹരപ്രിയ—രൂപകം.

പല്ലവി.

സാരം:— ദേവാദി ദേവാ! ദീനബന്ധോ! പാപിമാം വിഭോ!

അനുപല്ലവി.

ഭൂമിതനിൽ പ്രാണനിതാ കൈവെടിയാറായി

(ദേവാദി)

ചരണങ്ങൾ.

ഭവനഭാസാ! നിരൂപാഞ്ജം ചിന്തയെ നിൻ

കവലയാക്കി ഭൂമിവാസം വെടിയുന്നു നാഥാ!

(ദേവാദി)

യോഗമേവം ഞ്ഞവൻ കിഴ പിഴ ചെയ്തു

ലോകനാഥാ പാപിന ഈ പാരിടത്തിൽ ഹാ

(ദേവാദി)

കുലം:— മതിയാക്കൂ മതിയാക്കൂ വാ ഇവിടെ. കിഴക്കു തിരിഞ്ഞു മുട്ടുകുത്തി നില്ക്കൂ. വല്ലതും പറയാനുണ്ടെങ്കിൽ പറഞ്ഞോളൂ.

സാരം:— (മുട്ടുകുത്തി തൊഴുതുകൊണ്ടു) ഹാ! സർവ്വക്ഷമാ. നീ അടിയുന്നു ജീവനെ നല്കി. ആ ജീവനു സന്തോഷത്തിന്നാ

യി ഭൂവനദാസനേയും തന്നെ ഞങ്ങളുടെ സ്നേഹമാകുന്ന പുഷ്പം വികസിച്ചു ഫലത്തെ അനുഭവിപ്പാനിടയാകുന്നതിന്നു മുമ്പായി ഞങ്ങളെ നീ വേർപെടുത്തുന്നു. ആ ഹാ മമ സ്വാമിൻ! മാനുഷബുദ്ധി എത്ര കേമമായിരുന്നാലും തുറുപ്പും. ഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരും നല്ലതു എന്താണെന്നു നിന്നുണ്ടു അറിഞ്ഞു കൂട. നിന്നിൽ ഞങ്ങളെ ചേർപ്പാനും, നിന്റെ ഇഷ്ടത്തെ നടത്തിതരുവാനുമായി യാചിച്ചുകൊണ്ടിതാ ഈ ദാസിയുടെ ജീവനെ തുപ്പാദത്തിൽ സമർപ്പിക്കുന്നു. ശിവാ! ശിവാ! ശിവാ! ശിവാ! ശിവാ! ശിവാ!

കുല:— (തലപിടിച്ചു താത്തികൊണ്ടു) തല ഉയർത്തരുതു. (വെട്ടാൻ ലാകെടുക്കുമ്പോൾ)

കരടി:— ലോരശബ്ദത്തോടെ പെട്ടെന്നു കുലയാളിയുടെ മേൽ ചാടി വീണു പിടിച്ചു കൊല്ലുന്നു

കുല:— അയ്യോ, അയ്യോ അമ്മാ! രക്ഷിക്കൂണേ.

സാര:— ദേവാ! ദേവാ! ഒരു ദുർമ്മരണം കാണാനായല്ലോ.

(ഭ്രമിച്ചു ഭാടി മുനിലായി വരുമ്പോൾ പിന്നിൽ കൂട്ടൻ വീഴുന്നു)

സാര:— (ഭ്രമിച്ചു തിരിഞ്ഞു നോക്കിക്കൊണ്ടു) മഹേശ്വര! നിന്റെ കരുണയാൽ കുലയാളിയിൽ നിന്നു തപ്പിപ്പിഴച്ചു ഈ വഴിയായി പോയാൽ എവിടെ എത്തുമോ?

(പോകുന്നു)

അങ്കം 5 രംഗം 3 മൃകാംബിക—സൗഖണ്ണികതീർത്ഥം.

(തീർത്ഥമാടിയതിന്റെ ശേഷം കുലയാളി ഭവാനി എന്ന ദാസിമാരും രത്നകാന്തിയും തിലകാദികൾ ചെയ്യുന്നു)

രത്ന:— (ആത്മഗതം) ആചാര്യരുടെ കൂടെ വായിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം ശിലാരേഖയായി കരുതിയ കോമളരാജനോ, എന്നും എന്നെ അടിമയായി പൂട്ടിവെപ്പാൻ ഉത്സാഹിച്ചു കന്നട ഉപരാജാവിനോ, മഹിഷാസുരപുരിയിലെ കമ്മീഷൻ പട്ടണത്തിൽ അരശുവിനോ, എന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യം സമർപ്പിക്കാത്തതു പുണ്യവിശേഷം തന്നെ.

ശീതം നന്ദ. ബിഹാർ — ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ഇമ്മഹിയിൽ മമ തുല്യമായ്

മതിമുഖി മാരിലാരഹോ.

(ഇമ്മഹി)

അനുപല്ലവി.

സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടാമ ആയതുതരണികൾ

ക്കേതുമേ ഇല്ലെന്നും.

(ഇമ്മഹി)

ചരണങ്ങൾ.

കേവലം കൂടിയിട്ട ജീവിതതുല്യംസ്രീകൾ

ജീവനം വ്യത്ഥമല്ലൊ.

(ഇമ്മഹി)

എൻ സഖിമാരുമായ് സന്തതം മേളിച്ചു

വൻസുഖമോടുവാഴാം.

(ഇമ്മഹി)

മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ആധീനത്തിലാണെങ്കിൽ അവരുടെ ശാസനം എത്ര! അങ്ങോട്ടു പോയിക്കൂട, ഇങ്ങോട്ടു പോയിക്കൂട, തനിച്ചു ജനനാൽ പോയിക്കൂടാ. ആസുകലാൽ രാജസന്താനങ്ങളും തടവുകാരും സമം.

കുച: — സഖീ! രത്നകാന്തി! സൗചണ്ഡിക തീർത്ഥസ്നാനത്താൽ സന്തോഷമല്ലെ വേണ്ടതു. പിന്നെ എന്താണ് ഒരു ആലോചന.

ഭവ: — അച്ഛന്റെ രാജ്യംപോയ വ്യസനമാണ്.

രത്ന: — എനിക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യത്തോളം വലിയതു ഒന്നും ഇല്ലെന്നു വലപ്പോഴും പറയാറില്ലേ?

കുച: — ഭവാനിക്ക് ഏന്തെങ്കിലും വെറുതെ പറയണം.

ഭവ: — കുചലാംബാ! നമ്മുടെ സ്നേഹിതന്മാർ നമ്മേയും നോക്കി അമ്പലത്തിൽ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കാം.

രത്ന: — അവർ നമ്മുടെ ചൊൽപടിയ്ക്കു നില്ക്കണം, മററൊന്നാണ്.

കുച: — ചെന്നു പട്ടണത്തിലെ ഡംഭാചാരിയാരും കൂടി നമ്മുടെ മദനസുന്ദരിയുടെ ചൊൽപടിയ്ക്കല്ലേ നിന്നിരുന്നതു.

രത്ന: — അതാണു പറഞ്ഞതു. ഭവാനിക്ക് എല്ലാറ്റിലും ചാപല്യമാണ്. അമ്പലത്തിൽ ചെന്നാൽ ആരേയും കണ്ട ഭാവം തന്നെ കാണിയ്ക്കരുത്. എത്തിയ ഉടനെ ആട്ടവും പാട്ടും തു

ടങ്ങണം. എന്നാൽ രസികന്മാരെ ഭാവചേഷ്ടകൾ കൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കാം.

ഭവഃ— രതകാന്തി! നോക്കൂ നോക്കൂ കർവാൾ ഇതാ കാട്ടിൽ കൂടി വരുന്നു. ആകൃതിയിൽ ഗോസായിയാണ്.

(ഗോസായി വേഷത്തിൽ സാരജിനി പ്രവേശിച്ചു)

ഗോസാ:— സീതാരാം— സീതാരാം.

രതഃ— (സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിട്ട് (ആത്മഗതം) ഇതു സാരജിനിയാണല്ലോ? വേഷമനുനയായി നടക്കയാണെന്നുണ്ടോ! (ചിരിച്ചും കൊണ്ടു പ്രകാശം) ഹേ, ഹേ! എന്നെ അറിയുമോ?

ഗോസാ:— അറിയാം. സ്വഭാവംകൊണ്ടു നിങ്ങളുടെ കൂട്ടരേയും മനസ്സിലായി.

രതഃ— സഖിമാരേ! ഇതു വേറെ ആരും അല്ല. എന്റെ സോദരി സാരജിനിയാണ്.

കചഃ— ആഹാ! ഞാൻ ഇത്ര ഗോസായിയാണെന്നു കരുതിപ്പോയി. (സാരജിനിയോട്) സാരജിനി, ഹി, ഹി. ഈ നാറി പഠിച്ചു വസ്യം അഴിഞ്ഞു. ഇതാ ആയിരം ഉറപ്പികയുടെ ബനാറസ് പുടവ.

രതഃ— ഇപ്പോൾ ധരിച്ചു വസ്യം അഴിച്ചു കുളിക്കട്ടെ മുമ്പ.

ഭവഃ— അതാണു നല്ലത്. എണ്ണയും വാകയും ഇവിടെത്തന്നെ യുണ്ട്?

സാരഃ— നിങ്ങൾ ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ട. ഉടുപ്പ് ഇപ്പോൾ ഉള്ളതുതന്നെ മതി.

രതഃ— ആലോചനയൊന്നും വേണ്ട. ഞങ്ങളുടെ കൂടെ ചേരുന്നോള.

സാരഃ— എന്റെ പ്രാണൻ കളവാൻ ഇടയായാലും നിങ്ങളുടെ കൂടെ കാൽ നാഴികപോലും ഞാൻ സഹവാസം ചെയ്തയില്ല. നിങ്ങളോടു വിശേഷപോലും പറയരുത്. ജ്യേഷ്ഠത്വ! പാപശക്തി! ഒരു രാജകുമാരി ഈ സ്ഥിതിയ്ക്ക് എത്തിയല്ലോ എന്ന് കേൾത്തു ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു.

രതഃ— ഒരു രാജകുമാരി ഈ സ്ഥിതിയിൽ എത്തിയല്ലോ എന്നോളം ഞാനും വ്യസനിക്കുന്നു.

സാര:—ഇതൊക്കെ കേൾക്കാനായത് എന്റെ പാപഫലം. ര
 താകാന്തി! നീ എന്റെ ജ്യേഷ്ഠത്തിയായിരിപ്പാൻ പാടില്ല.
 ഫേ ദാസിമാരേ! നിങ്ങളുടെ വാക്കുകൾ കണ്ണുതുലമായിരിയ്ക്കു
 ന്നു. നിങ്ങളുടെ ചുറ്റുമുള്ള കാര്യകൂടി വിഷത്താൽ നിറയപ്പെ
 ടിരിയ്ക്കുന്നു.

രതന:—സഖികളേ! ഇവളുടെ ധിക്കാരം നോക്കുവിൻ.

കുച:—നിന്റെ അനുജത്തി അല്ലായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ വേശ്യ
 യുടെ നാവു ഞാൻ പഠിയ്ക്കുമായിരുന്നു.

ഭവ:—അമ്പടി കേമി! നിന്റെ നാക്കു നീട്ടുമോ ഇത! ദുഷ്ടേ! ഞ
 ണ്ങ്ങൾക്കെന്താണെടി നീ കുറവു കണ്ടത്. നിന്റെ കണ്ണിൽ മ
 ണ്ണിക്കാത്തതോ?

രതന:—അതു ഞാൻ തന്നെ ഒന്നാമതായി ഇട്ടു കളയാം. (മണ്ണു
 വാരി എറിയുന്നു.)

സാര:—പിശാചുക്കളേ! പട്ടുകലടകളേ! എന്തിന്നു ദ്രോഹിയ്ക്കുന്നു
 (കാട്ടുന്നു)

ഭവ:—നീ എവിടെയ്ക്കാണ് കാട്ടുന്നത്? ഞങ്ങൾ ദേവദാസി
 മാമാണ് പട്ടുകലട നീയാണ്.

ഗീതം ൭൦. നാഥനാമക്രിയ—ആദിതാളം.

പല്ലവി

വിട്ടീടുമോ നിന്നെയിന്നിഹ വിട്ടീടുമോ?

അനുപല്ലവി

ദുഷ്ടത ഏറിടും പൊട്ടെ നിന്നടൽ

(വിട്ടീടുമോ)

ചരണങ്ങൾ

നിഷ്ഠരോക്തി ചൊല്ലും നിന്നടെ

പുഷ്പിയതൊന്നു കാണട്ടെ

വിട്ടുകളനവധി നമ്മൊടു കൂടാ

കെട്ടുക വേണമി ദുഷ്ടയെ നാമിനി

(വിട്ടീടുമോ)

മനവേഗനായിടുന്ന കുന്നടേശനെ വഞ്ചിച്ചു

ഉന്നത പദവിയിലിന്നിലമതിൽ നീ

മന്ദത യെന്നിയെ പോവതു പഴുതേ.

(വിട്ടീടുമോ)

രതന:—നോക്കൂ മൃഡേ! നിന്നെ ഇനി കുന്നടരാജസന്നിധിയിൽ
 എത്തിച്ചെ വേറെ ഒരു കാര്യമുള്ളു.

സാര:—അയ്യോ! രത്നകാന്തി! നീയാണോ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നത്. ദൈവമേ! 'അങ്ങേതാൻ പാമ്പായാൽ എന്തുചെയ്യും.'

രത്ന:—വ്യസനമുണ്ടെങ്കിൽ ഞങ്ങളുടെ കൂടെ ചേരാം. അല്ലാത്ത ഭാഗം ബുദ്ധിമുട്ടിനേ! രാജധാനിയ്ക്കു പോകാം.

ഭവ:—(സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി) സഖിമാരേ! അവരുടെ മനസ്സുപോലെ തന്നെയായി. പോലീസ്സുകാരൻ ഇതാ വരുന്നു.

പോലീ:—(പ്രവേശിച്ചു) എന്താണു ഗോസായിയോടു ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു പറയുന്നത്.

ഭവ:—ഗോസ്സായിയല്ല-സ്രീയാണ്- സാരഞ്ജിനി, സാരഞ്ജിനി- എന്നു കേട്ടിട്ടില്ലേ?

പോലീ:—ഇവളോ സാരഞ്ജിനി? ഇവരുടെ പേർ കേൾക്കാത്തവർ കന്നടത്തിലും അനന്തശയനത്തിലും ആരും ഇല്ല.

ഭവ:—ബസ്റ്റർ ഭവാനിയും കൂട്ടമാണ് ഇവളെ നിങ്ങളുടെ വശം ഏല്പിച്ചതെന്നു തിരുമേനിയെ ഉണർത്തിയല്ലോ.

പോലീ:—സാരഞ്ജിനിയെ പിടിച്ച് എനിക്ക് ഏല്പിച്ചതിന്നു നിങ്ങൾക്കു മുമ്പാകെ ഞാൻ നന്ദി പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. എന്നാൽ അങ്ങിനെയാകട്ടെ.

ഭവ:—ഘേ! ഇന്ന് അമ്പലത്തിൽവെച്ചു ഞങ്ങളുടെ ആട്ടവും പാട്ടും ഉണ്ട്. ക്ഷണിച്ചില്ലെന്നു പിന്നെ പറയരുതേ.

പോലീ:—ആട്ടത്തിന്നു ഞാൻ എന്താതിരിയ്ക്കുമോ?

ഭവ:—എന്നാൽ അമ്പലത്തിൽവെച്ചു കാണാം.

(രത്നകാന്തിയും രണ്ടു ദാസിമാരും പോകുന്നു.)

പോലീ:—വേഗം നടക്കാം.

സാര:—(നടക്കാതെ ആലോചന ചെയ്തു ദുഃഖിച്ചു നിൽക്കുന്നു.)

പോലീ:—എന്താണ് ഇങ്ങിനെ മിശിച്ചു നോക്കിനിൽക്കുന്നത്. ദുശ്ശാശ്വം തീരാത്ത ഭാഗം ഇനി അററമില്ലാതെ വ്യസനിയ്ക്കേണ്ടി വരും.

സാര:—നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചാൽ എന്റെ ജീവരക്ഷ ചെയ്യാൻ കഴിയും ദയയെഴുത്ത് എന്നു വ്യക്തയ്ക്കുവിൻ.

പോലീ:—നിന്നു മരണം വന്നാലിരിക്കുന്നതാണ്? നിന്നെ തിരുവാടത്തിൽ എത്തിച്ചാൽ എനിക്ക് എത്ര പ്രസൻ കിട്ടും.

സാര:—(ആത്മഗതം) ഇദ്ദേഹത്തിന്നു സമ്മാനത്തിൽ കാക്കു. ഒരു അതിനോടു തുല്യമല്ല. പോലീസ്സുകാരനല്ല. (പ്രകാശം) നിങ്ങൾ സമ്മാനം വാങ്ങിക്കൊൾവിൻ ഞാൻ ഇവിടെ അല്പം ഇരിക്കാം. കാൽ വല്ലാതെ വേദനിക്കുന്നു. അല്പം ഇരിക്കട്ടെ?

പോലീ:—ഇരിക്കുന്നോ നട നട ശല്യമേ! നടത്തിയ്ക്കേണ്ടുന്ന മരുന്നു വേണമോ? (ഇടിപ്പാൻ ഭാവിക്കുന്നു.)

സാര:—അയ്യോ! ഇതിനെക്കൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കെന്താണു ലാഭം?

പോലീ:—ആഹാരം വിദ്യയിൽ ഒന്നാണിതു? രാജാവിന്റെ ഇഷ്ടത്തിന്നു വിചരീതമായി നിന്നാൽ ബാക്കിയും കാണാം. വേഗത്തിൽ നടക്കൂ.

സാര:—(ആത്മഗതം) മഹാ കഷ്ടം! നിമ്ബലവസ്തുവായും ജീവനും ജീവനായും ഇരിക്കുന്ന ഭഗവാന്റെ ആലയങ്ങളിൽ 'ദേവദാസിമാർ' എന്ന നാമധേയത്തിൽ ഇത്തരം വേശ്യമാരെ, ആടാനും പാടാനും ഇക്കാലത്തുകൂടി അനുവദിച്ചുവരുന്നത് എത്രത്തോളം യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതാണെന്നു നമ്മുടെ സമുദായകർത്താക്കന്മാർ നന്നായി ഒന്ന് ആലോചിക്കാൻ ബാല്യസ്ഥനാരാണെന്ന് അവർ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാണ്. (രണ്ടു പേരും പോകുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 5. രംഗം 4.

കന്നട കൊട്ടാരത്തിൽ രാജാവു ഇരിക്കുന്നു.

കുരാ:—സാരഞ്ചിനി ഫേതുവാൽ അനന്തശയനം പിടിച്ചുകിടന്നുവരികെ നമ്മുടെ അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിച്ചതുമാത്രം. അവളെ കലയാളിയിപ്പോൾ കാലചുരിയ്ക്കേണമിട്ടിരിക്കും. അനന്തശയനൻ കൊങ്കണേശന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി വന്നു യുദ്ധം ചെയ്തു നമ്മെ അമാന്തത്തിലാക്കുമോ? “ഭിക്ഷയോ കിട്ടിയില്ല, പട്ടി കടിക്കാതെ ഇരുന്നാൽ മതിയായിരുന്നു.”

സേവ:—(പ്രവേശിച്ചു) ഒരു സ്രീയേയുംകൊണ്ട് ഒരു പോലീസ്സുകാരൻ ഇതാ വന്നിരിക്കുന്നു.

കു-രം:—നല്ലത് ഇങ്ങോട്ടു വരുവാൻ പറയൂ.

സേവ:—തിരുമൊഴിവോലെ. (പോകുന്നു)

കു-രം:—ഈ സ്ത്രീ ആരായിരിക്കും. സാരഞ്ചിനി കലയാളിയെ പറിച്ചു എന്നു വരുമോ? അവൾ അതിസാമന്ത്രിമുള്ളവളല്ലേ.

പോലീ:—(സാരഞ്ചിനിയോടുകൂടി പ്രവേശിക്കുന്നു) മഹാരാജാ വേ! ജയ ജയ! ഈ തരുണിമണിയെ മൂകാംബിയിൽവെച്ചു പിടികിട്ടി.

കു-രം:—(സാരഞ്ചിനി സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി) ഓ ഹോ! സാരഞ്ചിനി തന്നെ. ആശ്ചര്യം പോലീസ്സുകാരനോ ഇവളെ കൊണ്ടു വന്നതിന്നു പ്രതിഫലം വാങ്ങി പോകാം. (കൊടുക്കുന്നു)

പോലീ:—(വാങ്ങിക്കൊണ്ടു) മഹാരാജാധിരാജൻ ജയ ജയ. (പോകുന്നു)

സാരം:—(ആത്മഗതം) ഞാൻ കരുതിയപോലെയാല്ലു. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു മൃഗമെ ശാന്തചിത്തനായിട്ടാണു കാണുന്നത്.

കു-രം:—ഹോ! ലോകൈക സുന്ദരി! നിന്റെ രൂപലാവണ്യവും ബുദ്ധിവിശേഷവും കണ്ടാൽ കലയാളി എന്നു വേണ്ട, സകല ദുഷ്ടമൃഗങ്ങളും നിന്നെക്കു കീഴടങ്ങും. രണ്ടു പക്ഷമില്ല. നമുക്കു നിന്നോടുണ്ടായ കോപത്തിൽ പരം മറു യാതൊരുത്തരോടും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. എങ്കിലും പൂണ്ണചന്ദ്രനെ തോല്പിക്കുമാറുള്ള നിന്റെ മുഖവും, അഴകുള്ള മേനിയും, കാണുമ്പോൾ അതു തീരെ നശിച്ചു പോകുന്നു. ഈ സൗന്ദര്യസാഗരത്തിന്നു നായകനായി എന്നെ സ്വീകരിച്ചു കൂടയൊ സൽബുദ്ധേ!

സാരം:—(ആത്മഗതം) ഉപായത്തിൽ കൂടിയാൽ ഇവിടെ നിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു പോകുവാൻ വല്ല പഴുതും കിട്ടുമായിരിക്കാം. അല്ലാത്തതാൽ, ഇദ്ദേഹം കാണുക എന്നൊരു ശിരസ്സ് ഇന്നു വെട്ടിക്കൊള്ളാം. ഇവിടെ ഒരു കൂട്ടം പറയേണ്ടിവരുന്നു. അതിനാൽ, ആർക്കും ദോഷം സംഭവിക്കുന്നില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, ആവിദ്യയാൽ എന്റെ ജീവൻ രക്ഷപ്പെടുന്നതും വന്നേക്കാം. ഹൃദയമേ! ധൈര്യപ്പെട്ടിരിക്കൂ. ഈശ്വരൻ നിന്നെക്കു മംഗലം നൽകട്ടെ.

കു-രാ:— നിന്റെ മറുവടിയ്ക്കായി കാത്തിരിയ്ക്കുന്നു. മുപ്പു ഞാൻ കാട്ടിയ ധിക്കാരം ഭാത്ത് സുഖക്കേട് വേണ്ട. നാം രണ്ടുപേരും ഒന്നാമതായി ഈ ജീവദേശയിൽ കണ്ടതാണെന്നു കരുതാം. കേൾക്കൂ.

ഗീതം ൭൧. ഹിന്ദുസ്ഥാനികാപ്പിശചാസ്ത്.

പല്ലവി.

സോമമുഖി തവ കരുണയില്ലെന്നാൽ

അനുപല്ലവി.

പ്രാണൻ പോമെന്റെ കവലയനേത്രേ!

(സോമ)

ചരണങ്ങൾ.

കാമൻ കുറിനമായ് കണകളെൻ മെയിൽ

താമരാക്ഷി! ഏയ്യിടുന്ന സംഖ്യം

(സോമ)

കരുണതരണേ നിൻ ചരണ ദാസനായ്

വരണം മമ സവിധത്തിൽ നതാംഗി!

(സോമ)

അരുതെ പരിഭവം മുൻചൊന്നതോളു

വിരഹം തീർപ്പിനരുതെ വിളംബരം.

(സോമ)

സുശീലേ! മാമൻ കുറിനമായി പ്രഹരിയ്ക്കുന്നു. ഇതാ നോക്കൂ. ഞാൻ ഏങ്ങിനെ സാമിയ്ക്കേണ്ടു. ആവു ദേഹം ആസകലാൽ മാമാഗിയാൽ ദഹിയ്ക്കുന്നു.

സാര:— (ലജ്ജാഭാവേന) മഹാരാജാവേ! ഏന്നോട് ഇത്ര വാത്സല്യമുണ്ടെന്നു ഞാൻ ഇതുവരെ സ്മരിച്ചിരുന്നില്ല.

കു-രാ:— അന്നമെ ഇവിടെയിരിയ്ക്കാം. (ഇരിയ്ക്കുന്നു)

സാര:— (ഇരിയ്ക്കുന്നു)

ഗീതം ൭൨. ഹിന്ദുസ്ഥാനിതോടി—ആദിതാളം

പല്ലവി.

കു-രാ:— കണ്ടാലും നിന്യെൻ വിവശതയഖിലവും

(കണ്ടാലും)

വണ്ടാരണിമുടി മണിതവ ചുണ്ടാം മധുരസമൊരു ദിശി

മതിയതിൻ മതിവരു മതുവരെ ഭജിപ്പതി-

ന്നൊരുദയയെ പ്രണയിനി മയിമതിമുഖി!

(കണ്ടാലും)

ചരണം.

ദിനവുണിനെ നിനച്ചിത്തരവും താനെ നശിയ്ക്കും

അൺവതിൽ സന്ദേഹം പനിമതി മുഖി! നഹി

ഗുണവതിയ്ക്കു കണവനായി ഞാൻ തവ

അണിമുടിക്കു മണിയണിഞ്ഞിടാം പ്രിയെ.

(കണ്ടാലും)

സാര:— (ആത്മഗതം) ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മുദ്രാഗുഹ്യകൊണ്ട് ഉപകാരമുണ്ട്. പറ്റാൻ ശ്രമിക്കൂ. (പ്രകാശം) തിരുമേനി! ഈ മുദ്രാഗുഹ്യ കണ്ടു കാണാമോ?

ക-രാ:— (ആത്മഗതം) ഞാൻ എന്താണ് വേണ്ടതു മുദ്രാഗുഹ്യ കൊടുത്താൽ അതു തിരികെ തന്നില്ലെങ്കിൽ വൈഷമ്യമായിത്തീരും. ആളെ നന്നായി മനസ്സിലാക്കാതെ മുദ്രാഗുഹ്യ കൊടുത്താൽ അപായം വന്നേക്കാം തരികയില്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ സ്നേഹമില്ലെന്നും ഗ്രഹിക്കും. ആകട്ടെ ഇങ്ങിനെ പറയാം. (പ്രകാശം) മോഹനാംഗി! ഇന്നു ദുർഭിമസമാകയാൽ മുദ്രാഗുഹ്യ വിരലിൽ നിന്ന് ഉരയാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്തതിനാൽ വ്യസനിക്കുന്നു.

സാര:— (ആത്മഗതം) ഇദ്ദേഹം പറയുന്നത് അസംബന്ധമാണെന്ന് ആർക്കും തന്നെ ഗ്രഹിക്കാം. (പ്രകാശം) മഹാരാജാവേ! എന്റെ അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിച്ചു തരുമെങ്കിൽ അങ്ങയുടെ പത്നിയായിരിക്കാം.

ക-രാ:— എന്താണു കേൾക്കട്ടെ. ഇഷ്ടം സാധിപ്പിപ്പാൻ ഞാൻ എന്നും സന്നദ്ധനാണ്.

സാര:— തിരുമനിയുടെ ഉടുപ്പുരയിൽവെച്ചു ദിനംപ്രതി ജാതദേവമെന്നിയെ ഉടുത്ത് നിയമിക്കുന്നു. ഭിക്ഷുക്കളുടെ വിനോദത്തിനായിക്കൊണ്ടു നാനാവിധ അപൂർവ്വ സാധനങ്ങളാൽ ഉടുപ്പുര അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. വിശപ്പു സമിയാതെ ദീനരായിരിക്കുന്നവർക്കു ഇത്ര കേമമായി ഉടുക്കുവാനുണ്ടാവാൻ ഏതാണെന്ന് അറിയത്തക്കവണ്ണം ഭവാന്റെ പടം അവിടെ തുക്കണം. ഈ ധർമ്മപുരുഷന്റെ പത്നിയായിരിക്കേണ്ടുന്ന ഭാഗ്യം ഇന്നുവഴാണ് അനുഭവിപ്പാൻ പോകുന്നതെന്നറിയത്തക്കവണ്ണം എന്റെ ചിത്രവും അതിനോടു തൊട്ടുവെക്കുന്നു.

ക-രാ:— ഒരു വിരോധവുമില്ല. ഇഷ്ടപ്രകാരമാവാം.

സാര:— കൂടാതെ, മാതൃ രാജാക്കന്മാരുടെയും അവരുടെ പുത്രമിത്രകുളത്രാദികളുടേയും പടങ്ങളും വെക്കുന്നു. ഭിക്ഷാത്മികർ അവിടം വെച്ചു അടക്കമില്ലായ്മയോ മന്ത്യാദിക്കുവെവാകട്ടെയാൽ അവർക്കു തക്കതായ ശിക്ഷ കൊടുപ്പാനായി എന്റെ

മുമ്പിൽ ഫാജരാകണം. ഇങ്ങിനെ ഒരു മണ്ഡലം കഴിഞ്ഞാൽ ഒന്നാമതുണ്ടാകുന്ന മുഹൂർത്തത്തിന്നുതന്നെ ഭവാനെ ഞാൻ വേളികഴിച്ചു കൊള്ളാം. അതുവരെ എനിക്ക് പ്രത്യേകമായി ഒരു ഭവനവും വേണ്ടെന്നു തോഴിമാരേയും നിയമിക്കുന്നു. യാതൊരു പുരുഷനും എന്റെ അനുവാദം കൂടാതെ എന്റെ വാസസ്ഥലത്തു കടക്കരുത്. ഇനി എന്നെ ഇവിടം അധികം നിർത്തരുത്.

ക-രാ:— സുന്ദരി! ഭവതിയുടെ അഭിലാഷം സാധിപ്പിപ്പാൻവേണ്ടി ഉടനെ മന്ത്രിയ്ക്കു കല്പന കൊടുക്കാം.

സാര:— മഹാരാജാവേ! അങ്ങെ ദയയ്ക്ക് ഞാൻ നന്ദി പറയുന്നു.

ക-രാ:— (മന്ദഹാസത്തോടെ) നന്ദി പറയേണ്ടതു ഞാനാണ് പ്രിയേ! പോയി വിശ്രമിയ്ക്കൂ. ഭവതി തോഴിമാരോടുകൂടി യഥേഷ്ടം ഉല്പ്രസിച്ച് കാലം കഴിച്ചാലും. ഇതിലെ പോകാം.

സാര:— (തൊഴുതുപോകുന്നു)

ക-രാ:— (ആത്മഗതം) ആവൂ! ഒരു വിധേന കരയ്ക്ക് അടുത്തു. കാര്യം ഇങ്ങിനെ കലാശിക്കുകയാൽ അനന്തശയന മഹാരാജാവു നമ്മോട് എത്രക്കുയിലുന്നു തോന്നുന്നു. വേളികഴിഞ്ഞ ഉടനെ അദ്ദേഹത്തിന്നു രാജ്യം തിരികെ കൊടുത്തു കളയാം.

(കുട്ടൻ വീഴുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം 5. രംഗം 5.

ശിവായി:— (ചിത്രാലംകൃതമായ ഉടുപ്പു) കന്നടരാജാവിന്റെ ധർമ്മത്തിന്നു നിലയില്ല. എത്ര പേർ ദിനം വന്നു ഭക്ഷണം കഴിച്ചുപോകുന്നു. ഉടു തുടങ്ങിട്ടു ഒരു മണ്ഡലം കഴിയാറായി. ഇതിലിടയ്ക്കു നാലഞ്ചുപേർ ഇവിടംവെച്ചു തോന്നിയ വാസം പറകയാൽ അവരെ കല്പിച്ചപ്രകാരം സാരഞ്ജിനി തമ്പുരാട്ടിയുടെ മുമ്പിൽ ഞാൻ ഫാജരാക്കി. അവരെ എന്തു ചെയ്തോ! സ്ത്രീ പുരുഷന്മാർ ഇനിയും ഒരു കൂട്ടം ഇതാ വരുന്നു. ഭിക്ഷുക്കൾ:— (കന്നടരാജൻ ജയ-ജയ. അകായിൽ കടക്കാനായോ?

ശിവാ:— വരട്ടെ വരട്ടെ ഈ വിനോദകരമായ സാധനങ്ങൾ
നോക്കിക്കടക്കുവിൻ.

ഭിക്ഷു:— (കാഴ്ചസാധനങ്ങൾ നോക്കി തിരികിത്തിരക്കി കടക്കുന്നു.)

ശിവാ:— തിരക്കുരുത് തിരക്കുരുതേ. (പിടിച്ചു തള്ളുന്നു.)

ഒരു ഭിക്ഷു:— ശാപ്പടട്ടെ. നോക്കുന്നതു പിന്നെയൊവൊ.

ശിവാ:— എന്തടാ പറഞ്ഞത്? (ഇടിക്കുന്നു)

ഭിക്ഷു — അയ്യോ! (അകത്തേയ്ക്കു് ഓടുന്നു)

അകത്തു നിന്ന്— പുളിശ്ശേരി കൊണ്ടുവാ, മോ! പപ്പടം, മോക്കു
ഉൻ ഇല്ലെ? അവിൽ കൊണ്ടുവരുവിൻ. നെയിക്കെന്തൊ പ
ഞ്ചമം? പകരിൻ പകരിൻ! അടപ്രഥമൻ പഞ്ചാരപായ
സം രസികൻ. ഹാ! ഹാ! ഭേഷ് ഭേഷ്.

മറ്റൊരു കൂട്ടം— (പ്രേവേശിച്ചു്) കന്നടരാജൻ ജയ ജയ.

ശിവാ:— മെല്ലെ മെല്ലെ ഓരോരുത്തരായി കടപ്പിൻ.

ഒരു ഭിക്ഷുസ്ത്രീ:— (പ്രവേശിച്ചു്)

ഗീതം ൭൩. മുഖാരി— രൂപകം.

പല്ലവി.

സകലജീവ ജാലങ്ങളിൽ സമതയോടു മേവും

അനുപല്ലവി.

സകലനാഥ! നിൻവിധിയിന്നാവതുണ്ടോ ശിവനെ!

ചരണങ്ങൾ.

അവനിയിങ്കു ലിവാറവന്ന അവഗതയെ യോത്താൽ

അവധിയില്ലാ അഗതിനാഥാ! ആരറിഞ്ഞൊ ശിവനെ

സക

സാരസാക്ഷി! സാരജിനി കാരണത്താ ലിന്നു

പുരുഷൻത്താൻ നാരിതൻറെ വേഷംപൂണ്ടുൻശിവനെ!

സക

ഇന്നലെ സന്യാസിവേഷത്തിൽ ഉഴട്ടിന്നു പോയതുകൊ
ണ്ട് എന്റെ പ്രിയതമ കന്നടന്റെ അധീനത്തിൽ ഉണ്ടെന്നു
അറിഞ്ഞു ഉഴട്ടുപുരയിൽനിന്നു ഗോഷ്ടികാണിച്ച ഒരുവനെ ഇ
ന്നലെ സാരയുടെ മുന്മാകെ ഹാജരാക്കാൻ കൊണ്ടുപോയി. ഇ
തൊക്കെ അതി ബുദ്ധിശാലിനിയായ എന്റെ നായികാ, എ
ന്നെ കണ്ടുകിട്ടുവാൻ ചെയ്യുന്ന വിദ്യകളാണ്. അതിനാൽ ഉഴട്ടു
പുരയിൽ കടന്നു കുറെ കരയുകതന്നെ.

ശിവാ:— ഹേ! കൂട്ടരേ! പുണ്യാത്മാക്കളായ മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ ചിത്രങ്ങളും മറ്റു വിനോദകരങ്ങളായ കാഴ്ചസാധനങ്ങളും നോക്കൂവിൻ.

ഭിക്ഷുസ്രീ— (ആത്മഗതം) പ്രിയതമേ! നിന്റെ ചിത്രമല്ലെ ഇത്! നിന്നെ ഇനി എങ്ങിനെ കാണാറാകും (കരഞ്ഞുകൊണ്ട്)

ഗീതം ൭൪. ഗുൽദോജ്— രൂപകം.

വണ്ഡം.

സുന്ദരി! ഞാൻ ജീവനോടെ വാഴുന്നോമനെ!

നിൻസ്ഥിതികളെങ്ങിനെയെ! തനപിമാർ മനൈ.

സുന്ദര

ശിവാ:— (ഭിക്ഷുസ്രീയോട്) അമ്മാ! എന്തിന്നു കരയുന്നു.

ഭി:- സ്രീ— കുറെക്കാലമായിട്ടു കരച്ചിൽതന്നെയാണ് എന്റെ തൊഴിൽ. ഹാ! (നെടുവീപ്പിട്ട്) വിധി വിധി.

ശിവാ:— നിങ്ങൾ കടന്നു ഭക്ഷണം കഴിച്ചുവരിൻ. കാര്യം പിന്നെ പറയാം ഉഷ്ണാല പൂട്ടാറായി.

ഭിക്ഷുക്കൾ— (ഉണ്ണ് കഴിഞ്ഞു പുറത്തു വരുന്നു.) യജമാനന്നു നമസ്കാരം. സീതാരാം സീതാരാം. (കരോന്നായി പോകുന്നു)

(അകത്തുനിന്നു സദ്യയുടെ വട്ടം പിന്നേയും കേൾക്കുന്നു)

ഭി:- സ്രീ— (പുറത്തു വരുന്നു) ഹാ! ഹാ! ദൈവമേ! രക്ഷ രക്ഷ

ശിവാ:— അമ്മാ! ഇവിടെ നില്പിൻ. ഹേ കലവറക്കാരേ! മണി ആറായി. ഉഷ്ണ മതിയാക്കണം. ഞാൻ ഈ സ്രീയെ സ്വസ്തൃബംഗ്ലാവിൽ കൊണ്ടുപോയി വരാട്ടെ (പോകുന്നു)

—o—o—o—

അങ്കം ൪. രംഗം 6.

—

സ്വസ്തൃബംഗ്ലാവിൽ സാരഞ്ജിനിയും തോഴിമാരും ഇരിയ്ക്കുന്നു.

(കുട്ടൻ വെറുത്തു)

ഗീതം ൭൫! ധീരശങ്കരാഭരണം— ചമ്പട.

പല്ലവി.

തോഴി—

പഞ്ചമരാഗം പാട്ടും വൈക്കിളി

അനുപല്ലവി.

ചഞ്ചലക്കിളി അഞ്ചിടം കിളി

ചരണങ്ങൾ.

ധന്യയാം കിളി മന്നവക്കിളി

കന്നടരാജൻ വെണ്മയാം കിളി

വഞ്ചമി

രണ്ടു ചട്ടമായി മണ്ടിയ കിളി

സന്തതചിന്തയേടും പെൺകിളി.

വഞ്ചമി

നാഗമണി— ഈശ്വര! ഈ രാജകുമാരിയുടെ വ്യഥ തീർപ്പാൻ ഞങ്ങൾ ചെയ്തുപോരുന്ന നാനാവിധ യത്നങ്ങളും നിഷ്ഫലമായി ഭവിക്കുന്നുവെല്ലോ. ഇനി എന്തു ചെയ്യട്ടെ.

നാഗ:— (പ്രകാശം) പ്രിയസഖി! ഊട്ടുകാലം കഴിയാറായി.

സാര:— (നൈടുവീർപ്പിടുന്നു.)

അന്നപൂരണി— ദേവി!

ഗീതം ൭൬- ചെഞ്ചുരുട്ടി— ആദിതാളം.

പല്ലവി.

സന്താപബന്ധമിതെന്തെ

ചിന്തചെങ്കിലന്തമിതെ.

സന്താപ

അനുപല്ലവി.

മന്നൻ കന്നടേന്ദ്രനോടൊന്നായ് വാണിടാം സുഖം

വന്നീടു മാശപസിള്ള നീ.

ചിന്ത

ചരണങ്ങൾ.

നാഗ:— താപമേന്തു ചൊല്ലിയാൽ താപശാന്തി ചെയ്യിടാം

പാപഫലമോ? ഈ മൗനം

ചിന്ത

സാര:— കിന്തുചൊൽവതെൻ സഖി ചിന്താമഗ്നയായി ഞാൻ

ബന്ധുശാശ്വതിനിമേൽവരമന്തോ! ഭീനബന്ധമേസഖി.

നാഗ:— സഖി! വൃന്ദനം തീർപ്പാൻ മാർഗ്ഗമില്ലാത്തതിനാൽ ഞങ്ങൾ ദുഃഖിതകളായി ഭവിക്കുന്നു.

ദാസി— (പ്രവേശിച്ച്) ശിഖായി ഊട്ടുപുരയിൽനിന്ന് ഒരു സ്ത്രീയേയും കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു.

സാര:— സ്ത്രീയേയോ?

ദാസി— അതെ.

സാര:— രണ്ടുപേരും ഇവിടെ വരട്ടെ. (ആത്മഗതം) ഈ സ്ത്രീ

ആരായിരിയ്ക്കും. അതിസമത്വമായ എന്റെ പ്രിയതമനു സ്രീവേഷം ധരിച്ച് ഇവിടെ എത്തിക്കൂടാ എന്നില്ലല്ലോ.

ശിവം:— (ഭിക്ഷുസ്രീയോടു കൂടി പ്രവേശിയ്ക്കുന്നു) കല്പനപ്രകാരം അടയൻ ഉഴുപ്പുരയിൽ ബഹു ജംഗതയായി വേല ചെയ്തു വരുന്നു. ഈ ഭിക്ഷുസ്രീ ഉഴുപ്പുരയിൽനിന്നു കരയുകയാൽ ഇതാ തൃപ്പാദത്തിൽ ഫാജരാക്കിയിരിയ്ക്കുന്നു.

ഭി:— സ്രീ— (ആത്മഗതം) ഞാൻ എന്തു വേഷമെടുത്താലും പ്രിയതമ എന്നെ മനസ്സിലാക്കാതെയിരിയ്ക്കുമോ?

സാരം:— നല്ലത്. നിണക്ക് പോകാം. ഈ സംഭവം രാജാവനെ സമയംപോലെ ഉണർത്തിയ്ക്കണം.

ശിവം:— കല്പനപോലെ. (പോകുന്നു)

സാരം:— (ആത്മഗതം) ഇത് എന്റെ പ്രിയതമൻ തന്നെ. സംശയമില്ല. ഇദ്ദേഹത്തിന് എന്തേയും മനസ്സിലായിട്ടുണ്ട്. ഇവിടുന്ന് ഒരു വിധത്തിൽ ചാടിപ്പോകാനുള്ള തരം ദൈവം ഘടിപ്പിയ്ക്കും. (പ്രകാശം) ഹേ ഭിക്ഷുസ്രീ! ഏകാകിനിയായി നടക്കുന്നത് എന്തിനാണ്? ഉഴുപ്പുരയിൽനിന്നു കരയുവാൻ സംഗതി എന്താണ്.

ഭി:— സ്രീ— ഹേ കന്യകാരത്നമേ! എനിക്ക് ഒരു ഉററു ബന്ധുവുണ്ടായിരുന്നു. ഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരുംകൂടി ഒരിടത്തിൽ പോകുവഴിയിൽവെച്ചു ചില ആപത്തു നേരിടുകയാൽ ചിരിഞ്ഞു പോവാനിടയായി. അതിൽചിന്നെ എന്റെ പ്രാണബന്ധുവിന്റെ യാതോരു വിവരവും എനിയ്ക്കില്ല. ഉഴുപ്പുരയിൽ എത്തിയപ്പോൾ ആ സൂതികൊണ്ടു കരഞ്ഞുപോയതാണ്.

സാരം:— അന്നപൂരമണ്ണി! നാഗമണ്ണി! കേൾപ്പിൻ ഈ സ്രീയുടെ ചരിത്രം കേട്ടതിൽ നമുക്കു മനസ്സലിയുന്നു. (ഭിക്ഷുസ്രീയോടു) വ്യസനിയ്ക്കേണ്ട. ഇനിവല്ലതും പറയാനുണ്ടോ?

ഗീതം ൭൭. നാഥനാമക്രിയ— ആദിതാളം-

പല്ലവി.

ഭി.സ്രീ:— ഞാനൊരാണ്ടായിതു ഹാ ഛോരതാപത്താൽ

അനുപല്ലവി.

താനെ പലദിശി നടന്നു കേഴുവതും

(ഞാനൊ)

ചരണങ്ങൾ-

ഫേ മീനലോചനേ! നിന്മൊഴിയെന്നു കൈ
 ഭിന്നതയകലെ ബീക്കുന്നു സുന്ദരി! (ഞാനൊ)
 മല്ലാക്ഷിമാർമണോ! കല്യാണിനിന്നു കൈ
 ചൊല്ലേറും സൽസംഗത്തിന്നിളെ സാന്നിദ്ധ്യം (ഞാനൊ)
 എൻ നെഞ്ചകമതിൽ തഞ്ചീടും വേദന
 പഞ്ചാരവാണി! ഞാൻ കിഞ്ചൊല്ല മാനിനി! (ഞാനൊ)

ഭയചെന്താണു എന്നെ വേഗത്തിൽ വിട്ടയപ്പിൻ.

സാരം:— ഫേ ഭിക്ഷാത്മിനി! നിരധാരയായ അവസ്ഥയ്ക്കു പോവാൻ തിരക്കുണ്ടാത് എന്നിനാണു?

സഖിമാരേ! മഹാരാജാവിന്റെ വിവാഹം നാൾ അടുത്തിരിയ്ക്കുന്നുവെല്ലോ. ആ ആഘോഷം ഈ സാധുശീലയ്ക്കു നമ്മോടുകൂടി അനുഭവിച്ചു വിട്ടയയ്ക്കുന്നതല്ലെ നല്ലത്. (തിരിഞ്ഞു നോക്കിട്ടു) വിരോധമുണ്ടോ? നമ്മുടെ തോഴിമാരിൽ ഒന്നായി കൂടയോ?

ഭി-സ്രീ:— ഫേ സുന്ദരി! തെണ്ടി നടന്ന് ഉപജീവിയ്ക്കുന്നതിലും വളരെ നല്ലത് ഇതാണു്. എങ്കിലും ഇവിടുത്തെ തോഴിയായ കേണ്ടുന്ന യോഗ്യത എവിടെയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. രസമായ പാട്ടും മറും അധികമായി ശീലവുമില്ല.

സാരം:— യോഗ്യതയ്ക്കു കുറവുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അതു കൂടാതെ പാട്ടു അധികം അറിവില്ലെന്നു പറകയാൽ കുറച്ച് അറിയാമെന്നു വരുന്നു. ഒരു പാട്ടു കേൾക്കട്ടെ.

ഭി-സ്രീ:— (ലജ്ജയോടെ നിൽക്കുന്നു)

സാരം:— തോഴിമാരേ! ലജ്ജകൊണ്ടായിരിയ്ക്കാം. നിങ്ങൾ ഒന്നു പാടുവിൻ.

അന്നം:— ഞങ്ങൾ ഭവതിയുടെ ഉല്ലാസത്തിന്നു പാട്ടു മാത്രമല്ല, ആട്ടവും ചെന്തുകളുമാം.

ഗീതം ള്വ. ബിഹാഷ്—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

തോഴി:— കാമിനിതിലകമേ! ആമയ രഹിതമായ

പ്രേമമേരും ഒരു വെൺകിളിയെ മുദാ

(കാമിനി)

അനുപല്ലവി.

ഭാരതവർഷം കേരളം പരിപാലി-

ചാമയം പോക്കുന കേരളംഗി! ഞങ്ങളും

(കാമിനി)

ചരണം.

പേടമാൻ മിഴിയതിനാടൽ ഭവിക്കിടാത്താൻ

മോടിയെഴും ശുക മോടി വേട്ടും

(കാമിനി)

സാരം:— ഇനി കന്നു പാടി കൂടയോ?

ഭി.ശ്രീ:— എന്റെ പാട്ടു മോശമാണ്. എങ്കിലും കല്പനയ്ക്കു
അനാദരവു കാണിയെന്നില്ല.

ഗീതം ൭൯, ഖിഹാഷ്—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

നന്തവനക്കിളിയെ ഹന്തവളത്തി

ഞാനൊരനന്ത വനക്കിളിയെ.

(വ)

അനുപല്ലവി.

സന്തതമതിനു ഞാൻ പുന്തേൽകൊടുത്തു വനക്കിളിയെ

(വ)

ചരണം.

തേനണ്ണം പൊൻകിളിയെ വാനിൽ പരത്തുരാവി

നൂനം പലവട്ടവും പ്രാണൻ പോകാതെ.

(വ)

മായയുടെ വൈഭവാൽ കായനാശം വരാതെ

സ്ത്രീയായൊരു കൂട്ടിൽ വാഴുന്നു.

(നന്ദവന)

എൻ കണ്ണിനമ്പേന്ന പൊൻകിളിയാ മതിനെ

എൻ കയ്യിൽ ചേർത്തു മുത്തം മാൻ കണ്ണിലെയ്യുമൊങ്ങാൻ

(വ)

നാഗ:— ഇതാണോ മോശമായ പാട്ട്? മനോഹരമായിരി
യ്ക്കുന്നു.

അന്നപൂരണി:— പ്രിയസഖിയുടെ പാട്ടാണ് ഇനി ബാക്കിയു
ള്ളത്.

സാരം:— പാടിയേകഴിയൂ. എന്നാൽ അങ്ങിനെ ആയിക്കൂടയാം.
ഗീതം ൮൦. ഹിന്ദുസ്ഥാനി ഖിഹാഷ്—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ഞാനൊരു മാച്ചെടി കേരളം വളത്തിതു

അനുപല്ലവി.

ഉന്നമൊഴിഞ്ഞു കാച്ചിടും കാലമായി

വണ്ഡങ്ങൾ.

നന്മതിൻ ഫലം ഞാനനുഭവിപ്പിട്ടല്ലെ
ഹീനമാം വക്ഷികൂട്ടം വേർപെടുത്തിടിലും.
എൻസഖി പിന്നീടയി മാഞ്ഞു പുത്തതില്ല
ഞാൻ വലഞ്ഞിടുന്ന മാവഴമതിനായി.
ഇന്നതു സാധ്യമാസദ്ധ്യ മെന്നോത്തിമ
എന്നകുതാരതിൽ വന്നുണ്ടതു തരാം.

ഭാസി:— (പ്രവേശിച്ചു) തമ്പുരാട്ടി! മഹാരാജാവിന് ഇങ്ങട്ട് എഴുന്നള്ളാമൊ എന്ന് അറിയിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നു അരുളി ചെയ്തിരിയ്ക്കുന്നു.

സാര:— (ഭാസിയോടു) ഓ! വിരോധമില്ല-വരട്ടെ.

ഭാസി:— (പോകുന്നു)

സാര:— പ്രിയ തോഴിമാരേ! നിങ്ങൾ രണ്ടു പേരും ഈ തോഴിയെ സൗഖ്യത്തിൽ വെപ്പാൻ ഊഷ്ടിവെക്കേണം. മഹാരാജാവ് എഴുന്നള്ളിയിരിയ്ക്കയാൽ നിങ്ങൾ അല്പനേരം വാങ്ങിനില്ക്കുവിൻ.

നാഗ:— ഭവതിയുടെ ഉല്ലാസത്തിന്നു ഞങ്ങളാൽ ഭംഗംവേണ്ട. എന്നാൽ അങ്ങിനെ ആകട്ടെ. (തോഴിമാർ ഭിക്ഷുസ്രീയോടുകൂടി പോകുന്നു)

കുര:—(പ്രവേശിയ്ക്കുന്നു)

ഗീതം പൃഥ്വ. ധീരശങ്കരാഭരണം—ആദിതാളം.

വണ്ഡങ്ങൾ.

ക്ഷേമമോ ശുഭേ മൽപ്രേമപാത്രമേ!
താമസമതിലുള്ളാമയമെന്തു.

സാര:— ഭീനരക്ഷകാ! നിൽമേനി കണ്ടിടാൻ
മാനീനിയഹം ധ്യാനീനിസഭാ.

കുര:— ഒരു സ്രീയെ ഇന്ന് ഉടുപ്പുരയിൽ നിന്നുകൊണ്ടു വന്നതായി അറിവു കിട്ടി. വിശേഷിച്ചുതാനുമുണ്ടോ?

സാര:— അവർ നിരാധാരയാണുപോൽ. അവളുടെ കഷ്ടസ്ഥിതിയോളതു കരഞ്ഞുപോയതാണത്രേ. അവർ വിശേഷമായ പാട്ടുകാരിയാകുന്നു. നല്ല വാഗ്ഗൈപഭവവും ഉണ്ട്. ഇവളെ നമ്മുടെ തോഴിമാരിൽ ഒന്നായി നിശ്ചയിക്കുമോ?

കുമാര:— ഒരു വിരോധവുമില്ല. ഉടു കഴിയാറായി അതു കഴിയുന്ന മൂന്നാം ദിവസം നല്ല ഒരു മുഹൂർത്തം ഉണ്ട്. അന്നെങ്കിലും നമ്മുടെ വിവാഹം നിശ്ചയിച്ചു വാചരം പറവാൻ വന്നതാണ്.

സാര:— മുഹൂർത്തം അടുത്തിരിക്കുകയാൽ സന്തോഷം. ആ ദിനം കഴിഞ്ഞാൽ ഏതൊരു നേരെയുള്ള സംശയം തീരുമല്ലോ.

കുമാര:— മനോജ്ഞ! പരിഭവം വേണ്ട. മുദ്രാഗ്രഹി ഇതിനിടെ ആവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ സംശയിച്ചു ഞാൻ പലതും പറഞ്ഞു പോയി.

സാര:— അതെ, അതെ, സംശയം തീരുന്ന കാലമടുത്തു.

കു:- രാ:- കണണിനിൻ വെണ്മയോക്കാതന്നാരണ്യംതന്നിൽത്താൻ
സന്നതാംഗി! വിട്ടതെത്ര നിന്ദമാണ്ഡോയ് സുന്ദരി!

സാര:- എന്നടയചിന്നതയാൽ മദബുദ്ധികൊണ്ടുമാം.

അന്നഗണ്യമാക്കിനേൻ നിൻ ഉന്നതനിയോഗംതാൻ-

കു:- രാ:- എണ്ണിയെണ്ണി നാൾകഴിക്കുന്നണ്ണോജാക്ഷി രാപ്പകൽ
കന്ദശര ബാധതീപ്പാൻ വന്നിടേണം നിൻകൂവാ

സാര:- മന്നവാ! നിൻ പുണ്യരാഗമിന്നടിമയിൽ കാൺകയാൽ
അനുഗണതൊന്നുമൊരു ചിന്നതയാസ്സനിടാ

മഹാരാജാവേ! അന്ധകാരം നീങ്ങി ചന്ദ്രനുദിച്ചു.

കു:- രാ:- അതെ അന്നമെ! (ആത്മഗതം) ഇനി യുദ്ധവിഷയ
ത്തിൽ ഞാനെന്തു ചെയ്യട്ടെ. വിവാഹം ഉടനെ കഴിഞ്ഞെ
ന്നു വരികിൽ യുദ്ധം കൂടാതെ കഴിഞ്ഞുമായിരുന്നു.

സാര:- മഹാരാജാവേ! എന്താണ് ഒരു വിവാഹം?

കു:- രാ:- പ്രിയെ! മറ്റൊന്നുമല്ല. നമ്മുടെ വിവാഹത്തിന്
എന്തെല്ലാം ആഘോഷങ്ങളാണു വേണ്ടതെന്ന് ആലോചി
യ്ക്കുവാൻ.

സാര:- ആഘോഷം യാതൊന്നും വേണ്ട. വിവാഹകർമ്മം മാ
ത്രം കഴിച്ചുകൂട്ടിയാൽ മതി.

കു:- രാ:- ആനന്ദമേ! സംഭാഷണം ചെയ്തൊന്നും മതിയാ
യില്ല. എങ്കിലും വേറെ ജോലികൾ ഉള്ളതിനാൽ ഇവിടെ
നില്പാനും തരമില്ല.

സാര:- രാജശിരോമണേ! അവിടുത്തെ സമയം വിലയേറിയ
താകയാൽ കുറഞ്ഞൊന്നുകൂടി താമസിപ്പോണമെന്നു പറവാ
ൻ മനസ്സു വരുന്നില്ല.

കു:- രാ:- (ഏഴുനീറ്റ്) നാളെ കാലത്തുതന്നെ വന്നു കളയാം.

സാര:- (ഏഴുനീറ്റ്) ദയപോലെ.

കു:- രാ:- (പോകുന്നു)

സാര:- എന്റെ പ്രാണപ്രിയൻ ഇവിടെ വന്നുചേർന്നു. മുദ്രാം
ഗുലിയും തരത്തിൽപററി. കന്നടൻ നാളെ കാലത്തു വരമ്പ
ഴയ്ക്കു ദൈവകരണയാൽ ഞങ്ങൾ എന്തെണ്ടിക്കിൽപ്പിള്ളും.

(കൂട്ടൻ വീഴുന്നു)

കന്നടന്റെ കോട്ടവായുക്കൽ ഒരു തോട്ടം.

സിപ്പായി:— (പാറാവു കൊടുക്കുന്നു) അനന്തശയനൻ ഇവിടേ
 ജ്ഞാതൃഭൂമിയിൽനിന്നുതന്നെ എങ്ങും പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്നു
 നമ്മുടെ കോവിലകത്തു വിവാഹത്തിന്നു സദ്യയുടെ തിരക്കാണ്.
 'ഭൂമി കെട്ടുന്നതെ പെണ്ണാലെ' സംശയമില്ല. വലിയ
 പപ്പടവും ചട്ടകവും മതിയായിരിക്കും ഉണ്ടു തടുക്കുവാൻ.

(ഭവനദാസനും സാരഞ്ചിനിയും സമ്പ്രാസിദ്ധേഷത്തിൽ
 പ്രവേശിച്ചു സിപ്പായിയെ കാണാത്തഭാവത്തിൽ)

ഭവനദാസൻ:— നമ്മെ കണ്ടാൽ സാരഞ്ചിനിയും ഭവനദാസനുമായ
 ഞങ്ങൾ ആരും ധരിയ്ക്കയില്ല! ബംഗ്ലാവിൽ നിന്നു പുറത്തു
 വന്നു ഈ കോട്ടവാതിൽ കടന്ന് എങ്ങിനെ പുറത്തുപോകും.
 നമ്മെ സിപ്പായി വിടുകയില്ല.

സാര:— അതിന്നു വിട്ടുയുണ്ടു, ഭയപ്പെടേണ്ട.

സിപ്പായി:— (സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടു) ആരാണതു്?

ഭവനദാസൻ:— ഞങ്ങൾ സമ്പ്രാസിമാരാണ്. (അടുത്തു ചെല്ലുന്നു)

സിപ്പായി:— ഈ സമയത്തിൽ നിങ്ങൾക്കിവിടെ എന്തു ജോലി.

ഭവനദാസൻ:— ഞങ്ങൾ രാജാവിന്റെ വിവാഹത്തിന്നു വന്നവരാണ്.
 വനത്തിലിരിക്കുന്ന ചില താപസശ്രേഷ്ഠന്മാരെ അതി
 ലേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചു കൊണ്ടുവരുവാനായി തിരുമേനി ഞങ്ങളെ
 പ്രത്യേകം നിയമിച്ചതാണ്.

സിപ്പായി:— ഈ അകാലസമയത്ത് ആരേയും പുറത്തു വിടുന്ന
 തല്ല.

ഭവനദാസൻ:— പാടില്ലെങ്കിൽ ഞങ്ങൾക്കു ദോഷമൊന്നുമില്ല. വിവാ
 ഹകർമ്മാദികൾ കഴിച്ചു കൂട്ടേണ്ടുന്നവർ മുറ്റത്തുനിന്നുതന്നെ
 യില്ലെന്നുവെളുത്തു.

സിപ്പായി:— എന്തുതന്നെയായാലും പ്രത്യേക കല്പനയില്ലാതെ
 വിട്ടയയ്ക്കുന്നതല്ല.

സാര:— ഇതാ പ്രത്യേക കല്പന. (മുദ്രാശ്ചിഹ്നം കാണിക്കുന്നു)

സിപ്പാ: — (നമസ്കരിച്ച്) കന്നട മഹാരാജൻ ജയ ജയ. സ്വർഗ്ഗം
മികർക്കു പോകാം. നമസ്കാരം.

രണ്ടു പേരും പോകുന്നു)

കുട്ടൻ വീഴുന്നു:

—o—o—o—

അങ്കം 6. രംഗം 1.

[അനന്തശയനരാജ്യത്തിൽ ഒരു തെരുവ്.]

ഭവനദാസനും }
സാരഞ്ജിനിയും } (സത്യാസിവേഷത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു)

ഭ-ദാ:— പ്രിയെ! അനന്തശയന അറുത്തുയിൽ എത്തി.

ശീതം പുന. ഹിതുസ്സാനി ഭൈരവി—ആദിതാളം

പല്ലവി.

കഷ്ടതയെത്ര സഹിച്ചു മൽപ്രണയിനി (കഷ്ടത)

അനുപല്ലവി.

നിഷ്കരമിത്തനാം കടന്ന രാജനാൽ
ദൃഷ്ടനാമിത്ര ബന്ധുവാൽ മൽപ്രണയിനി (കഷ്ടത)

ചരണങ്ങൾ.

നിന്നുകെ സോദരി കൂടിയെന്നോമനെ
കൊന്നിടുവാനായി തുനിഞ്ഞു മൽപ്രണയിനി (കഷ്ടത)

ഖിന്നതയഖിലവും നീയനുഭവിച്ചതു
മന്നിവനാലല്ലയൊ മൽപ്രണയിനി (കഷ്ടത)

ശീതം പുന. ഹിതുസ്സാനി ചെങ്ങുരുട്ടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി

സാര:— ഖിന്നതമേന്മേൽ വന്നെന്നാലും പ്രിയനെ!

അനുപല്ലവി

വന്നതില്ലതിലൊന്നും കുന്നിപോലുമെ പാത്താൽ
എന്നുകെ പാതിവ്രത്യത്തിന്നു ഭംഗംപ്രിയനെ (ഖിന്നത)

ചരണം

സുന്ദരത്വവനെ നിൻ നിനവൊന്നുതാൻ
ഉന്നതദിഗന്ധിൽ നിന്നൊന്നെ കരയേറാൻ
സംഗതിയെന്നു പുണ്യ ചന്ദ്രോപമാകേട്ടാലും

(വിനയം)

ഉ- ഓ:— പ്രിയെ! ഇതു പരസ്സരം ഉള്ളതല്ലെ. കന്നടന്റെ ഇഷ്ടത്തിന് എന്റെ കാമന പ്രതികൂലിയായി നില്ക്കയാൽ എന്തെല്ലാം അപത്തിൽ പെട്ടു. അപ്പോൾ സ്ഥാനഭ്രംശം സംഭവിച്ചു രാജപതിയായി അനുഭവിക്കേണ്ടുന്ന സകല സൗഖ്യദികളും നീയെന്നിങ്ങുവേണ്ടി ബലി കഴിച്ചു.

സാര:— ഇവിടുന്നു വിവേക കട്ടിക്കാതലായിരിക്കെ ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്യരുത്.

ഉ- ഓ:— അതങ്ങിനെയാകട്ടെ. നാം അന്യോന്യം മനസാ വരിച്ച വിവരം പ്രിയയുടെ മാതാപിതാക്കൾക്കറിവുണ്ടോ?

സാ:— അമ്മയ്ക്കറിവുണ്ട്. അപ്പോൾ അറിയിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു നിശ്ചയിപ്പു. കോമളരാജനെ ക്ഷോഭത്തി വരിച്ചത്, അമ്മ അറിഞ്ഞു സന്തോഷിച്ചിരുന്നു.

ഉ- ഓ:— നമ്മുടെ കാര്യത്തിൽ സന്തോഷമില്ലെന്നോ?

സാര:— അമ്മ രണ്ടും പറഞ്ഞില്ല. അപ്പോൾ യോഗിയും സാരഗ്രാഹിയുമാണ്. അതിനാൽ ഉചിതം പ്രവൃത്തിക്കും.

തീർത്ഥയാത്രക്കാരൻ:— (പ്രവേശിച്ച്)

ഗീതം വൃ. കാപ്പി—ചായ്.

പല്ലവി

ഭൂമണ്ഡല വാസത്തിന്മേലൊ കണ്ടു നിജ
മുണ്ടൊ ലവലേശ മുണ്ടൊ നിജമെന്നതുമുണ്ടൊ കണ്ടു

അനുപല്ലവി

ഇണ്ടലിചാണ്ടിടുന്നുണ്ടു കണ്ടാജനം

(മണ്ഡലം)

ചരണങ്ങൾ

കണ്ടുകൊണ്ടൽ മുടി ചുണ്ടിണയുണ്ടിടാ
നണ്ടാംവ്യാമോഹത്താൽ മണ്ടിടുന്നു കേചിൽ
ധാന്യധനംസ്വർണ്ണ നാണുമാണ്ടഴിയിൽ
മാന്യമെന്നുമിച്ഛ വാണിടുന്നു കേചിൽ
ധന്യ പുരുഷാത്മ മാകുന്ന വസ്തുവാ
മൊന്നെയാജ്ജിപ്പവരിനില്ല ഭൂതലെ

(മണ്ഡലം)

(മണ്ഡലം)

(മണ്ഡലം)

(സമ്പ്രദായികമായി സമീപം ചെന്നു) നമസ്കാരം സ്വാമി കളെ. എവിടേയ്ക്കു പോകുന്നു. അങ്ങോട്ടു പോകുന്നു. വലിയ അനന്തമാണ്. അനന്തശയനമെന്നപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യം വിടിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നു. സമാധാനമായി പോയി. കണ്ടുപിടിക്കാൻ വിടിച്ചുകൊട്ടി തടവുകാരാക്കി കൊണ്ടുപോകുന്നു.

ഭ. ദാ:- അതേയോ. മുഴുവൻ കേൾക്കട്ടെ.

സാരയും ഭവനദാസനും (അന്യോന്യം കടക്കിക്കുന്നു)

സാര:- എങ്ങോട്ടാണ് പോകുന്നത്.

തീർത്ഥ:- ഇവിടെ നില്പാൻതന്നെ ഭയമാകുന്നു. ഞാൻ കുറെ ദൂരത്തേയ്ക്കാണ് പാഞ്ഞുപോയി പോകുന്നു. നിങ്ങൾ കൂടെയുണ്ടോ?

സാര:- (ആത്മഗതം) അപ്പോൾ രാജ്യം തിരികെ കിട്ടിയതു ദൈവകരുണ തന്നെ.

തീർത്ഥ:- ഇങ്ങോട്ട് ഇപ്പോൾ വരിയ്ക്കും. അതാണ് ഒന്നും മിണ്ടാത്തതു.

ഭ. ദാ:- ഞങ്ങൾ അങ്ങോട്ടെത്തില്ല.

തീർത്ഥ:- എന്നാൽ അനുവദിച്ചാലും. (നമസ്കരിക്കുന്നു)

ഭ. ദാ:- ശുഭം ഭവതു. (അനുഗ്രഹിക്കുന്നു)

തീർത്ഥയാത്രക്കാരൻ:- (പോകുന്നു)

ഭ. ദാ:- തോർമൊഴി! ഇനിയെന്താണ് ഭാവം.

സാര:- നാം രണ്ടുപേരും തനിച്ചു സഞ്ചരിച്ചതിനാൽ പിതൃഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു ചെന്നാൽ നമ്മെ എന്തു വിധത്തിൽ കൈയ്ക്കൊള്ളുമോ?

ഗീതം പുന. ബിഹാഷ് - ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ഭ. ദാ:- ആരുമൊരുപെട്ടായി ഭവനേനമി

(ആരു)

അനുപല്ലവി.

അയ്യോ അന്യായമായ്സദാ ഇങ്ങിനെമഹാസന്താപേനാം

മുഴുകിപ്പാൻ സംഗതി വിധിതാൻ നിണ്ണയം

ഭയംതോസ്മദരാഗി! കേൾ.

(ആരു)

ചരണം.

സാരം:— വേദിയൊതെജീവനാഥാ! മേലിൽ

മോദമാസ്താസ്താൻ ദൈവം തുണയ്ക്കുമെ

ദേവാലയെ ചെന്നു നാം വാണീട്ടിൽ

വേണ്ടപ്പോൽ ചിന്ത ചെയ്യിക്കാം:

(ആത്മ)

(രണ്ടുപേരും പോകുന്നു)

(കുട്ടൻ വിഴുന്നു-)

—o-o-o—

അങ്കം 6. രംഗം 7.

അനന്തശയന സഭാമണ്ഡലം.

അനന്തശയന മഹാരാജാവും രാജ്ഞിയും സഭയും ഇരിയ്ക്കുന്നു-

(കുട്ടൻ ചൊല്ലുന്നു)

അ- രാ:— നിഷ്പക്ഷപാതിയായി എന്താ എന്നും പ്രകാശിച്ചിരിയ്ക്കുന്ന സച്ചിദാനന്ദസ്വരൂപന്റെ കൃപയാൽ ഇന്നു നമ്മുടെ സിംഹാസനത്തിൽ തിരികെ ഇരിയ്ക്കുറായി.

ഗീതം പുറ. ഖിന്ദാക്ക്—ആദിതാളം.

വണ്ഡങ്ങൾ.

സത്യംമിഥ്യയൊ യൊരപൊഴും

വർത്തിച്ചിട്ടുക യില്ലേതും

മന്ത്രിവാക്കിതു കീർത്തിക്കാ

യെത്തിട്ടനി സ്തന്ദ്രനും.

നീതിവെടിഞ്ഞു നടന്നീടിൽ

ഭൂതലമവാരതകീഴിലു

ആതുരനായാൻ കുന്നടന്നും

മേതുവതിന്നിതു താനല്ലോ

ഉടനെയടക്കെ ഫലമായി

അടലിൽ തോറിട്ടപ്പാവി

സ്വദിഗ്ധമാദികൾ വിട്ടെന്റെ

അടിവണിയാറായ് തീർന്നല്ലോ.

രാജ്ഞി:— ഈ സന്തോഷം അനുഭവിപ്പാൻ നമ്മുടെ മനോമ

ണികളായ പുത്രിമാർ കൂടെ ഇല്ലാതെ വന്നുവല്ലോ.

അ- രാ:— പ്രിയെ! വേദിയ്ക്കരുതു. നമുക്ക് ആകുന്നതും ആകാ

ത്തതും ആ പരമാത്മാവിന്നു മാത്രം അറിയാം.

സേവ:— (പ്രവേശിച്ച്) അനന്തശയന മഹാരാജാധി രാജൻ ജയ ജയ. കന്നടരാജാവിനേയും അനവധി തടവുകാരേയും കൊണ്ടു വന്നിരിയ്ക്കുന്നു.

അ- രാ:— അവരെ ഇങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരട്ടെ.

സേവ:— അരുളപ്പാടുപോലെ. (പോകുന്നു)

സ്വപ്ന:— (തടവുകാരായ കന്നടരാജാവിനേയും പട്ടാളക്കാരേയും രത്നകാന്തിയേയും ദാസിമാരേയും മാറ്റംകൊണ്ടു പ്രവേശിച്ചു) അനന്തശയന മഹാ രാജാധി രാജൻ ജയ ജയ.

ക- രാ:— മഹാരാജാവേ! തിരുപാദത്തിങ്കലേയ്ക്കു നമസ്കാരം.

അ- രാ:— ഓ കന്നടേടോ! നമ്മെ അന്ത്രായമായി ഉപദ്രവിച്ചതു ധർമ്മമായില്ല. ഒരു പെൺകിടാവിനേൽ ഉണ്ടായ കാഷ്ഠനിമിത്തം ഇപ്രകാരം പ്രവൃത്തിച്ചുവല്ലോ. മനുഷ്യനായാൽ ജ്ഞാനം വേണം. പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളെ സദാചാരത്തിന്നു കീഴടക്കി വെയ്ക്കണം. അങ്ങിനെ ചെയ്യാതിരുന്നാൽ മനുഷ്യനും മൃഗവും ഭേദമില്ല.

ശീതം പു. തോടി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

ക- രാ:— പാദാരവിന്ദം ഗതിമെ

കൃപാ സാഗരമെ! തെ

(പാദാര)

അനുപല്ലവി.

പാതകനാ മിവനു

ബോധമുണർത്തി തന്ന

എണ്ണ മില്ലാത്തുളള ഗുണ

വണ്ണനീയ ഗുണനിയേ!

വേദഗീത നീതിശാസ്ത്ര കോവിദ!

ഭൂതലെ സുഖേനവാഴ്ത്ത ഭൂതലെ!

മനുജകുലത്തിലൊരു മണിവിളക്കെന്നപോൽ

ധരണിയിലിനിയൊരു നാവരണദിക്കുമോ?

മമസുഹൃത്തേ! നിൽഗുണ മൊരിത്തിരിയഹ

മെന്തുത്തനാളിലങ്ങകുടന്നതിൽ

അറിയുകിലിവനതി സമരസംതൃജി

ചരിമയൊ തവപാദനതി ചെയ്യാതിരിയ്ക്കുമോ?

(ശേഷ ശയനഭൂപതെ!—കൃപാസാഗരമെ!)

ചരണം.

അനന്തശയനാനിനനന്ത ഗുണഗണ
മനന്ത വിസ്തൃത മഹോത്തമനിത
ഭക്ത ജനോത്തമ! തപസ്വ്യ പുണ്യോടി
യിപ്പമാനോരതു മുക്തികരം വിഭോ
അതിസുഖ മൊരഭിശിയിത നാമിയെങ്കിലും
ആത്മതപസ്സുതി വന്നിതു നിശ്ചലമായ്-
കടുത്തവസ്തു മതെടുത്തു ചന്ദന
മരത്തെ വെട്ടിയൊരു ഭവിപ്പതെന്തോ
കനത്ത വാളിനു ഗുണത്തിനായ് വെ
തെത്ത ചന്ദന മണത്തെ യേകിട്ടും-
എന്നതു പോലൊരു മനവാ നിൽത്തും
ദുസ്തര മേരിനൊരെന്നകുതാരതിൽ
വന്നു വിളങ്ങിയതിന്നു നിനക്കകിൽ
മുന്ന മുഖത്തുറക്കിയെന്നു സുകൃതം-
അഴലാത്തടിയൻ തൻ പിശുരപാദത്തീടണം
കഴലിണ തവ മമ ശരണ മരതിവരെ.

(ശേഷശയനഭൂപതേ!—കൃപാസാഗരമെ!)

അ. രാ:— ആകട്ടെ ഇപ്പഴെങ്കിലും ബുദ്ധി വന്നല്ലോ. കന്നട
ശാ! നമ്മുടെ പുത്രിമാർ എവിടെ?

ക. രാ:— നമ്മുടെ വിലാപം ലോകത്തിന്നു പലേ ദിക്കുകളിൽ
നിന്നും ആടാനും പാടാനും ദാസിമാരെ വരുത്തിയിരുന്നു.
ദാസീയോഗത്തിൽ ഇവിടുത്തെ പ്രഥമപുത്രിയുണ്ടെന്നു കേ
ട്ടിരുന്നു. അരമനയിലുണ്ടായിരുന്നവരെക്കൊന്നു തടവുകാരാ
ക്കി ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്. കൂട്ടത്തിൽ അവളും ഉണ്ടാ
യിരിയ്ക്കും. ഇവിടുത്തെ ദിതിയപുത്രി എന്നെ വരികില്ലെന്നു
വണ്ഡിച്ചു പറകയാൽ കാരാഗൃഹത്തിലിട്ടു. അവിടുന്നു ഭ
വനദാസൻ അവളെ ഉപായത്തിൽ രക്ഷപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു
പോയി പിന്നെയും സാരങ്ങിനി എന്റെ അധീനത്തിൽ
പെട്ടു. ഇത്തവണയും അവളുടെ ചിത്തം ലേശം ഭേദപ്പെട്ടു
കാണാത്തതായ് വെട്ടിക്കൊത്തവൻ കലയാളിയെ എല്ലിച്ച്.
അവന്റെ കയ്യിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടു. ഇക്കറിയും അവളെ
പിടിച്ച് എന്റെ മുമ്പിൽ എത്തിച്ചു. ഒരു മണ്ഡലം കഴി
ഞ്ഞാൽ വേളി കഴിയ്ക്കാമെന്നു പറഞ്ഞു സ്വപ്നബാഗ്ദാവിൽ
രാമനുമ. കി. ഒരു ദിവസം സംഭാഷണം ചെയ്തു കൊണ്ടിരി

സ്കൂപ്പോൾ ബഹു ഉപായത്തിൽ എന്റെ മുദ്രാഗുലിയെ ക
സ്കൂലാക്കി. തോഴിനിലയിൽ ബംഗ്ലാവിൽ വന്നു കൂടിയിരുന്ന
ഭവനദാസനോടു കൂടി അന്നു രാത്രി തന്നെ കളിച്ചുപോയ്ക്കി
ഞ്ഞു. അതിൽപിന്നെ അവളെപ്പറ്റി എനിക്ക് യാതൊരറി
വും ഇല്ല.

അ.രാ:— (പന്തിയുടെ ചെങ്കിട്ടിൽ പറഞ്ഞ ശേഷം) സേവകാ!
രത്നകാന്തി തടവുകാരുടെ ഇടയിൽ ഉണ്ടോ എന്നു നോക്കാം.

സേവ:— സ്വാമിൻ (പോകുന്നു)

രത്ന:— (ആത്മ നന്ദം) എന്റെ നിലയില്ലായ്മകൊണ്ടു ഞാൻ
കഷ്ടത്തിൽപെട്ടു. എനിക്ക് അർപ്പനമ്മമാരുടെ ആശ്രയമേ
ഉള്ളൂ. ഞാൻ ദാസിവാഗ്ദത്തിൽപെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നു കന്ന
ടൻ അവരെ അറിയിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈശ്വരാ! ഇനി
എന്താണു വേണ്ടതു! (ഭയപ്പെട്ടു നിൽക്കുന്നു)

സേവ:— എന്തിന്നു ഭയം, നടക്കിൻ.

രത്ന:— (വിറച്ചു നടക്കുന്നു) അയ്യോ! മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ
മുമ്പിൽ ചെന്നു നില്പാൻ ധൈര്യം ലേശം വരുന്നില്ല (അ
ടുത്തു ചെല്ലുന്നു)

രത്ന:— (കരഞ്ഞു നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ടു)

ശീതം പുൻ. മുഖാരി—ചായ്ക്കു.

വണ്ഡം.

താത! തവസുത രത്ന കാന്തി

പാദനതിയെ ചെയ്യിടാം.

ഭൂതചൈ ഈ പാപിചെയ്തതു

സാദരം പൊരുത്തിടനി.

(താത)

അ.രാ:— (വെറുപ്പോടെ) ഹരി- ഭക്തേ!

ശീതം ന്റ. ബ്യാഗ്—ഏകതാജം.

പല്ലവി.

അ.രാ:— താതൻ നിന്നെക്കു ഞാനൊ മുമ്പേ! ഇനി

അനുപല്ലവി.

ധരണിയിലിരുത്തുകയ കുമതി ശരം!

(താതൻ)

ചരണം.

ചെറുതാം പ്രായത്തിൽ നിന്നോടറിവുപദേശിക്കുന്നാൾ

കുറവെന്നതോളതു ഭയം! വയ്യാ നിൻ ദർശനം

(താതൻ)

രതകാന്തി:— (ഏഴുനീറു നമസ്കരിച്ചു)

ശീതം ഞ്. ആനന്ദഭൈരവി—ആദിതാളം.

പല്ലവി.

രത:— മാതാവേ! നിൻപാദമല്ലാതില്ലെ ഗതിമെ

ഭരണപല്ലവി.

അഗതി എന്തു ചെയ്യുപോകിലും

മതിയതിൽ തവ കരുതരുതേ

(മാതാവേ)

രാജ്ഞി:— എടി ചെണ്ണേ! നിന്നെ ഇനി പുത്രിയായി സ്വീകരി
ക്കുന്നതു രാജനീതിയ്ക്കു മതിയാകയില്ല. നിന്നെക്കൊണ്ടുള്ള
വ്യഥയാൽ കൊങ്കണേശ പുത്രൻ കാലപുരിയ്ക്കുത്തി. നി
ന്റെ അച്ഛൻ ഒരു യോഗിയായതിനാലും നീ ഒരു സ്ത്രീയാ
യതിനാലും നിന്റെ വധം കഴിയുന്നില്ലെന്നു വെച്ചതാണ്.
ഇതു നിന്റെ നല്ല കാലം. രാജസന്നിധിയിൽ നിന്നു വേ
ഗം പോകുന്നതാണ് ഉത്തമം.

അ-രാ:— സേവകാ! ഇവളേയും കൂടെയുള്ള തേവടിശ്ശിമാരേ
യും നമ്മുടെ രാജ്യത്തിൽ നിന്നു പുറത്താക്കട്ടെ.

രത:— (ഭുവത്തോടെ) ഇതൊ വിധി.

ശീതം ഞ്. ഫിതുസ്താനികാപ്പി—രൂപകം.

പല്ലവി.

പരണെയിനി തരണി യെന്തു കരുണാകര ചെയ്തു!

ഭരണപല്ലവി.

ചെറിതാമൊരു ചരിതാചമിതമുന വേണ്ടതെന്ത്! (പരണെ)

ചരണങ്ങൾ.

മരണമെന്നു തരികെ വന്നു

പരണെ നിനിടുന്നു.

തരണെ ഇന്നി ധരണി തന്നിൽ

ചെറുതാം മാഴ്ചമൊന്നും.

(പരണെ)

കുമതി; കോമളരാജനെ

പ്രിയനെ നിന്നോടുന്നാൾ

വിമുഖിയായി കിമപിന്ന

ഫലമൊ ഭജിയ്ക്കുന്നു!

(പരണെ)

സേവ:— അമ്മ! ഇങ്ങിനെ ഒരു യോഗം വന്നുവെല്ലോ. ഇ
തിലെ നടക്കാം.

അ രാ:— കന്നടേശാ! തന്നെ പിടിച്ചു കെട്ടി ഇവിടെ കൊണ്ടു വരണമെന്നോ, കന്നടം പിടിച്ചടക്കണമെന്നോ, നമുക്ക് ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പക്ഷെ തന്റെ പ്രവൃത്തിക്കോ ഷത്തിന്റെ ഫലത്താൽ ഇങ്ങിനെ അവസാനിച്ചു. ഏതായാലും ഭാഷാനും നീചബുദ്ധിയും ഭൂഭരണത്തിന് അർഹമാരല്ല. അതിനാൽ ജീവപര്യന്തം തനിക്ക് തടവു വിധിച്ചിരിക്കുന്നു. മറ്റുള്ളവരേയും കൊണ്ടു പോകട്ടെ. മന്ത്രിവര! വേണ്ടതു പ്രവൃത്തിച്ചാലും.

ക-രാ:— രാജശബദമണേ! ഈ വിധി എന്റെ ഭാഗ്യപരം തന്നെ.

ശീതം നന്ദ. ചെഞ്ചുരുട്ടി—ആദിതാമരം

പല്ലവി.

മനവാ! ഈ പാപിയെ നീ
കൊന്നിടാത്തവസ്ഥ യോർത്താൽ

അനുപല്ലവി.

ഉന്നതാ നിൻ രാജബുദ്ധി
നിണ്ണയം രാജാധിരാജാ!

(മനവാ)

ചരണം.

നീചബുദ്ധി കൊണ്ടനേകം
വ്യാജകർമ്മം ചെയ്തുപോയെൻ
വാചാകർമ്മബാമനസാ
ഭൂമിപ ശിരം രത്നമേ!

(മനവാ)

സേനാ:— മഹാരാജാധിരാജനേ! ദയ കവിഞ്ഞു പോയി. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ തലവെട്ടി വെരുവഴിയിൽ ശുലത്തിന്മേൽ നാട്ടേണ്ടതായിരുന്നു. അതല്ലാത്തപക്ഷം നാക്കരിഞ്ഞ് കണ്ണരണ്ടും കുത്തിയെടുത്തു ജേലിലിട്ടു പട്ടിച്ചോറും കൊടുത്ത് ഈ ജനം കഴിപ്പിക്കേണ്ടതായിരുന്നു.

മന്ത്രി:— സേനാപതേ! ഷമിക്ക്. കാനനത്തിൽ മടിച്ചുപുളച്ചു നടക്കുന്ന ദന്തിവരനെ നാം വേട്ടയാടികൊല്ലുന്നു. നമ്മുടെ പന്തലിൽ ഇട്ടിരിക്കുന്ന ആറായെ നാം വേട്ടയാടി കൊല്ലാറുണ്ടോ? ഇല്ല. അതിനാൽ ഇദ്ദേഹത്തെ നാം ഉപദ്രവിക്കരുത്. മഹാരാജാവിന്റെ കല്പനയെ ശീലും നടത്തുന്നതാണു നമ്മുടെ മറ.

സേന:— ഈ തല എന്റെ വാളിനു പലഹാരമാകുന്നത് ഇല്ലാതെയായി. കാലദോഷം. എന്തുചെയ്യും! ഹെ സിപ്പായിമാരേ! ഇദ്ദേഹത്തെ കൊണ്ടുപോയി ജേലിൽ വെക്കൂവിൻ. മറുളളവരേയും കൊണ്ടുപോക.

സിപ്പായി:— എല്ലാവരും വേഗം നടപ്പിൻ. അനന്തശയനമഹാരാജൻ ജയ ജയ.

കുരോ:— മഹാരാജാവേ! വന്ദനം. (നമസ്കരിയ്ക്കുന്നു)

(തടവുകാരേയുംകൊണ്ടു സിപ്പായി പോകുന്നു)

അരോ:— നമ്മുടെ പ്രിയപുത്രി സാരഞ്ജിനിയുടേയും ഭുവനദാസന്റെയും വിവരം ഒന്നും ഇല്ലല്ലോ. അവരെ ദമ്പതിമാരാക്കാൻ ആലോചിച്ചു തീർച്ചയാക്കിയ വിവരം അവരിവാൻ ഇടയുണ്ടായിരുന്നില്ല. കന്നടൻ പ്രസ്താവിച്ചപ്രകാരം അവർ രണ്ടുപേരും ഒന്നായി സഞ്ചരിയ്ക്കയാണെങ്കിൽ ഒരു സമയം ഇങ്ങോട്ടു വരാതെയിരിപ്പാനും മതി. അവരെ എളുപ്പത്തിൽ കണ്ടുപിടിപ്പാനുള്ള മാർഗ്ഗം എടുക്കാം.

മന്ത്രി:— ഇതാ ഈ ക്ഷണം പ്രവൃത്തിയ്ക്കാം. (സേവകന്റെ ചെകിട്ടിൽ പറയുന്നു)

സേവ:— (പോയി മടങ്ങി വരുന്നു)

ആചാ:— സർവ്വ സൃഷ്ടിസ്ഥിതി സംഹാരകർത്താവായ കരുണാനിധിയുടെ ദയയാൽ നമുക്കു മംഗളം ഭവിച്ചു. അതിനാൽ നാം ഈ സദസ്സിൽവെച്ചു സംഗീതാനന്ദത്തോടെ കുറെ നേരം രസിച്ച് സഭ പിരിയാം.

അരോ:— അപ്രകാരം ആവാം വിരോധമില്ല.

ഗീതം നർ. ശുദ്ധചെങ്ങുരുട്ടി—ചായ്ത്ത്.

പല്ലവി.

ആചാ:— നഷ്ടിയഹൊ നമുക്കിന്നു മഹോത്സവം സന്മയൻ വിന്നത നീക്കി.

അനുപല്ലവി.

മനവനിനു ജയലക്ഷ്മിയെ വേട്ടു വന്ദനം ചെയ്തനാമെല്ലാം.

(വിനീതം)

ചരണം.

വ്യാകുല സംഗമര വീണഴന്നീടുന്ന

ഭൂപ പരിജന മെല്ലാം

ലോകനാഥപുകൊണ്ടു സകൗതുകം

മോദമിയന്നീടു മാറായി.

(വനിതമൊ)

ഞാൻ വരുമ്പോൾ നമ്മുടെ ഈ അമ്പലത്തിൽ രണ്ടു സന്യാസിമാരെ കണ്ടു. അവർ വളരെ മനോഹരമായി പാടുന്നു. അവരെ കിട്ടിയെങ്കിൽ നമുക്ക് അതിയായ സംഗീതാനന്ദത്തിനു കാരണമാകുമായിരുന്നു.

സന്യാധികാൽക്കാരം:—(സേവകനെ നോക്കി) അവരെ സേവകൻ ഈ നിമിഷം കൊണ്ടുവരും.

സേവ:—സപാമിൻ! ഇക്കുറിക്കൊണ്ടു വന്നുകൂടയാം. (പോകുന്നു)

സന്യാസിമാർ:—(സഭ കാണാത്ത നിലയിൽ പ്രവേശിച്ച്)
ഗീതം ൯൫. മാച്ച്—ആദിതാളം.

പല്ലവി

സാര:— ലോകനാഥിരവർ ഭൂപസന്നിധി തന്നിൽ
ലോകനാഥ സൽകൃപകൊണ്ടാവതുണ്ടായിടും.

അനുപല്ലവി

ഭൂ-ദാ:— പാലിജ്ജമോ വല്ലഭേ! നാം മെല്ലവെ ചെന്നാൽ
കല്പേ! നിന്നുടെ ചൊല്ലേറുന്നൊരു കല്യാണാലയം ഞാൻ

(പോക)

രണ്ടുപേരും:—(സദസ്സു കണ്ട ശേഷം) മഹാരാജാധിരാജാ! കല്യാണം കല്യാണം.

അ-രാ:—ഏ സന്യാസിപ്രവരരേ! നമ്മുടെ സിംഹാസനത്തിൽ തിരികെ ഇരിക്കാനിടയായതിനാൽ ഈ സദസ്സിൽവെച്ചു സംഗീതം കേട്ടു മരിക്കുകയാണ്. ഭവാനുരുടെ ഗാനം നന്നെന്ന് അറിയുകയാൽ ഇവിടെ വരുത്തിയതാണ്. അതിലേക്കു ദയചെയ്താലും.

ഗീതം ൯൬. യമുനാകല്യാണി—ആദിതാളം.

പല്ലവി

ഭൂ-ദാ:— } വാണീടുവിൻ സുഖമാൽ സദാ

സാര:— } ജഗദീശ കൃപയാൽ

അനുപല്ലവി

വാക്കിനശോചര ദൈവവിചാരത്തിൽ

വാസനാനിട്ടുകിൽ സദാവരുമാന്മാരുടെയും വരുമാന്മാരുടെയും

ചരണം

മേദിനീപതികളിൽ നാലനാൽ മേവിനീ

വേദനപോക്കിട്ടലോകത്തിൽ, അതി തുഷ്ടിവരട്ടെ,

അതി തുഷ്ടി വരട്ടെ, ബ്രഹ്മനിഷ്ഠ വരട്ടെ ലോകേ—വാണി

അ-രാ:—ആ ഹാ! മനസ്സലിയുന്നു.

രാജാ:—ഇനിയും ഒന്നു കേൾക്കാൻ ആഗ്രഹം ജനിപ്പുന്നു.

ഗീതം ന്ത. മാധവനാശി—ചാഴ്ത്ത.

പല്ലവി

സാര:— പാവികുളം ഞങ്ങൾക്കിന്നു ദാരിദ്ര്യ

ഭ-ദാ:— താപം കെട്ടപ്പതിയുണ്ടിഹ മൂന്നാൾ

അനുപല്ലവി

അവരുടെ കൃപ ഞങ്ങളിരുവരിലുണ്ടെന്നാൽ

അവനിവസപല്ലോകം അതുതന്നെ നന്മ

(പാപി)

രാജാ:—എന്റെ മകൾ സാരഞ്ചിനി പിരിഞ്ഞ ശേഷം ഇത്ര വിശേഷമായി പാടി കേട്ടിട്ടില്ല.

സേന:—അടിയന്റെ ചെങ്കിട്ടിൽ ഒരു വിധം സംഗീതം ഒന്നും ഏൽക്കില്ല. ഇതാണു ഗാനം. ഇവക്കെന്തു കൊടുത്താലെന്നാണു!

അ-രാ:—(സന്യാസിമാരെ നോക്കി) അടുത്തു വരുവിൻ!

(ഭവനദാസനും സാരഞ്ചിനിയും തൊഴുത്ത് അടുത്തു നിൽക്കുന്നു)

അ-രാ:—വില ഏറിയ രത്നചിതങ്ങളായ ആഭരണങ്ങൾ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു പോ.

ഭ-ദാ:—തിരുമേനി! ഇതിനെക്കൊണ്ടു ഞങ്ങൾക്കെന്തു കാരുണ്യം!

ആ പാ:—ഇതാ മതിയാവാത്തതുകൊണ്ടാണെന്നുണ്ടോ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നത്?

അ-രാ:—ഓ ഹോ! വേണ്ടതു താറാം.

ഭ-ദാ:—സന്യാസിമാർ ധനകാംക്ഷികളല്ല.

അ-രാ:—എന്നാൽ നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടത് എന്താണെന്നു പറയിൻ! ഇഷ്ടം സാധിപ്പിക്കാം.

സാര:— (സന്തോഷത്തോടെ അങ്കി അഴിച്ചു നമസ്കരിച്ചും കൊണ്ട്)

ശീതം നമ്പൂ. മുഖാരി—ചാജ്.

വണ്ഡം

ശേഷശയനരാജതാവകു പുത്രി സാരഞ്ജിനിയഹം
വേഷമെന്നയാൽ വാണകൊണ്ടേൻ താതകരുണാവാരിയേ!
പാപിയായിട്ടമീയഗതിയെ താപസിന്ധുവിൽ നിന്നു നീ
സാദരം കൃപ ഏകിയെങ്ങളെ പാലയ കരുണാനിയേ!

(രാജാവും രാജ്ഞിയും സാരഞ്ജിനിയെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു)

(എല്ലാവരും നിൽക്കുന്നു)

രാജ:—പ്രിയമകളേ! ദൈവവിലസമുണ്ടായാൽ അഞ്ജനം തേടിയാൽ നിക്ഷേപം കിട്ടും.

രാജ്ഞി:—ഹാ! പൊന്മകളേ! നിന്നെ ഞങ്ങൾക്ക് എത്തിച്ചതെന്നതു ജഗദീശൻ തന്നെ.

ഭ-ദാ:—(അങ്കി അഴിച്ചു നമസ്കരിക്കുന്നു.)

ശീതം നമ്പൂ. കമാശി—ആദിരാജം.

പല്ലവി

ഭ-ദാ:— അവനിനാഥരടി പണിയും ഭവനകീർത്തേ! നിൻ

അനുപല്ലവി

അടിമയായ സചിവപുത്ര ഭവനദാസൻ ഞാൻ

ചരണങ്ങൾ

പരമനടയ കഠിനവിധി കൊണ്ടടിയരിതുവരെ
ചെറിയ ദുരിത ജലധിതനിൽ മുഴുകി ഭൂപതേ!

(ഭവനദാസനെ ആലിംഗം ചെയ്യുന്നു.)

മന്ത്രി:—പ്രിയമകനെ! അനേക കാഷ്ടതകളിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു ഇവിടം വന്ന ചേൻ സന്തോഷിപ്പാൻ ദൈവം ഇടവരുത്തിയതിനാൽ അത്യന്തം സന്തോഷിക്കുന്നു.

ശീതം ൧൦൦. ചെഞ്ചുരുട്ടി—മുറിയടന്ത.

പല്ലവി

നരപതേ! തവ ചരണ പൂജ്ഞാടി
ശരണമാണിവനെന്നുമേ.

അനുപല്ലവി

കരുതിടാഞ്ഞൊരു ചരിത വിസ്തൃയം
വിരവിലിന്നിഹ ജാതമായി.

ചരണം

അവനിപതേ! തവ തനയ മാമക
ഭവനദാസനു മാസ്തിഭോ!
വിഭവ മോടിഹ വന്നതോക്കിൽ
വിധിവിചേഷ്ടിതമുള്ളതാം!

(നരപതേ)

(നരപതേ)

ഭൂ-ഭാ:—തിരുവാദങ്ങൾ വന്നുചേന്ന് ഉല്ലസിപ്പാനുള്ള ആശയാ
ണ ഞങ്ങളെ അനേകകവ്യതകളിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തിയതു്.

അ-രാ:—കണ്ടേ! അധികം പറയേണ്ടതില്ല. നിങ്ങൾ ഇരുവ
രേയും വിവാഹത്തിൽ ചേർപ്പാൻ നാം മുമ്പുതന്നെ തീർച്ചപ്പെ
ടുത്തിയിരുന്നു. പക്ഷെ നിങ്ങൾക്കറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. അന്യാ
യമായ കന്നടന്റെ യുദ്ധം ഇല്ലാത്ത ഭാഗം അക്കാലത്തിൽ
തന്നെ അതു കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതായിരുന്നു.

ശീതം ൧൦൧. അനന്ദഭൈരവി—ആദിതാളം.

പല്ലവി

രാജ്ഞി:—സരസരഞ്ജിതമേ! പൊന്മകളേ! നീ

പരവശയായതി ദൂരിതത്താൽ

അനുപല്ലവി

അരുതേ നിൻദുഃഖചരിതമതോപ്പാൻ
അകമലരുരുകുന്നുമേ.

ചരണം

കന്യകയാൽ പിരിഞ്ഞു കന്യയാൽ വന്നുണ്ടതു
രത്നപീഥണികളിൽ ധന്യാദീ
ഉന്നത ബുദ്ധിനിർവിന്നത തീർത്തേ
ഇന്നു സുദിനമോമനേ!

(സരസ)

നിന്നെക്കു ഏല്പാ സ്വാതന്ത്ര്യവും ഉണ്ടായിട്ടും പല പ്ര
കാരേണ ജീവനുംകൂടി അപായം നേരിട്ടിട്ടും ചെറുപ്പക്കാരി

